

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRLIG REDEGØRELSE 1987

Forsvarsministerens årlige redegørelse 1987

Oplag: 6.000 eksemplarer, januar 1988

Tryk: visoprint as, grafisk produktion

Udgiver: Forsvarsministeriet, Slotsholmsgade 10, 1216 København K

Tlf: 01 92 33 20

Redaktionen sluttet d. 16. december 1987

ISSN 0109-5757

ÅRLIG REDEGØRELSE 1987

Forsvarsministeriet 1988

Indholdsfortegnelse

Forord.....	5	1.9.4. Forsvarets opgaver	21
1. Sikkerhedspolitiske forhold	8	1.9.5. Opgavernes løsning (doktrinen).....	22
1.1. Den internationale situation ...	8	1.9.6. Sammenfatning	23
1.1.1. INF-aftalen	8	1.10. Regeringens oplæg til ny for- svarsordning.....	24
1.1.2. Strategiske aftaler	8	1.11. Kulegravningen i forsvarsud- valget.....	25
1.1.3. Konventionel nedrustning	9	1.12. Forhandlinger i 11-mands- gruppen	26
1.1.4. Tillidskabende foran- staltninger	10	1.13. Konsekvenser af et uændret for- svarsbudget.....	26
1.2. Udviklingen i NATO	11	1.14. Besøg m.m.	27
1.2.1. Den vesteuropæiske Union	11	2. Forsvarets økonomiske forhold	28
1.3. Udviklingen i Warszawapagten	12	2.1. Budgettet for 1988	28
1.3.1. Politiske forhold	12	2.2. Forsvarsbudgettets sammensæt- ning	28
1.3.2. Økonomiske forhold	13	2.3. Forsvarskommandoens budget .	31
1.3.3. Militære forhold	14	2.4. NATO-landenes forsvarsud- gifter	32
1.4. Udviklingen i dansk sikkerheds- politik	15	3. Moderniseringsreformer m.m.	33
1.5. Forsvarsminister-møder	16	3.1. Edb-anvendelse i forsvarsmini- steriets departement	33
1.5.1. Forsvarsministrenes møde i maj 1987	16	3.2. FØRST	33
1.5.2. Forsvarsministrenes møde i december 1987	16	3.3. Decentralisering	34
1.6. Den nukleare planlægnings- gruppe	17	3.3.1. Koordinationsgruppen vedrørende decentralise- ring	35
1.6.1. NPG-mødet i Stavanger..	17	3.4. Rationaliseringsforslag	36
1.6.2. NPG-mødet i Monterey .	18	4. Forsvarets indretning	37
1.7. NATOs fællesfinansierede infra- strukturprogram	18	4.1. Forsvarets organisation	37
1.8. Forstærkninger	19	4.2. Opfølgning af forsvarsforliget .	37
1.8.1. Storbritannien	19	4.3. Udviklingen i hæren	38
1.8.2. NATO-studie om for- stærkninger	19		
1.8.3. Støtteaftaler	20		
1.9. Forsvarets formål og opgaver..	20		
1.9.1. Strategien	21		
1.9.2. Doktrinen om det frem- skudte forsvar	21		
1.9.3. Forsvarets formål	21		

4.3.1. Garnisoneringen i Jylland og på Fyn	40	7.4. Pilotsituationen	61
4.4. Udviklingen i søværnet	42	7.4.1. Erhvervspilotuddannelsen	62
4.4.1. Søværnets støttestruktur	43	7.4.2. Aftale med flyselskaberne	62
4.5. Udviklingen i flyvevåbnet	43	7.5. Analyse af de værnepligtiges anvendelse	62
4.6. Forsvarsområderne i Grønland	45	7.6. Stampersonel	63
4.7. Forsvarsministerens Rådgivnings- og Analysegruppe	45	7.7. Ligestilling i forsvaret	64
		7.8. Lægesituationen	65
5. Hjemmeværnet	46	8. Forsvarets materiel	66
5.1. Status for hjemmeværnet	46	8.1. Forsvarets materielsituation	66
5.2. Personelstyrke	46	8.2. Forsvarets materielanskaffelser	66
5.3. Information	47	8.2.1. Den årlige materiel-pakke	67
5.4. Uddannelse	47	8.2.2. Nærluftforsvar til hæren	68
5.5. Økonomi og materiel	48	8.2.3. Pansrede mandskabsvogne med maskinkanoner	69
5.6. Arbejdsgruppen vedrørende hjemmeværnets faste personel	48	8.3. Planlagte materielanskaffelser	69
5.7. Hjemmeværnskommandoens 6-års plan	49	8.4. Større igangværende projekter	69
		8.4.1. Nyt ABC-materiel	70
		8.5. Internationalt materiel-samarbejde	71
6. Forsvarsministeriets institutioner	51	8.6. Forsvaret og industrien	72
6.1. Farvandsvæsenet	51	8.6.1. Industriens muligheder	73
6.1.1. Kystredningstjenesten	51	8.6.2. Grundlaget for industriens engagement	73
6.1.2. Farvandsvæsenets fartøjer	51	8.6.3. Kontakten til erhvervs-livet	74
6.1.3. Farvandsdirektoratets organisation	52		
6.2. Geodætisk Institut	52	9. Forsvarets aktiviteter	75
6.3. Forsvarets Bygningstjeneste	53	9.1. Øvelser	75
6.3.1. Generelt	53	9.2. FN-tjeneste	75
6.3.2. Forsvarets Bygningstjenestes struktur	53	9.3. Fiskeriinspektion	76
6.3.3. Forsvarets Bygningstjenestes generelle situation	53	9.3.1. Grønland	76
6.3.4. Aktuelle projekter	54	9.3.2. Færøerne	77
6.4. Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste	54	9.3.3. Bygning af nye inspektionsskibe	77
6.4.1. Efterkassationer	55	9.4. Støtte til det civile samfund	78
		9.4.1. Redningstjenesten	79
		9.4.2. Sennepsgassen	80
7. Forsvarets personel	56	9.5. Totalforsvarssamarbejdet	81
7.1. Personel- og uddannelsesstruktur	56		
7.1.1. Overførsel til den nye personelstruktur	56	Tillæg 1:	
7.1.2. Officersuddannelserne	58	Spørgsmål til forsvarsministeren	83
7.1.3. Øvrige uddannelser	59		
7.2. Overenskomstforhandlinger/ aftaleforhold	60	Tillæg 2:	
7.3. Utilsigtet afgang fra forsvaret	60	Forsvarets materiel	89

Forord

Da jeg uden tidligere politisk at have beskæftiget mig dybtgående med forsvarspolitikken tiltrådte som forsvarsminister efter folketingsvalget i september 1987, forventede jeg at blive stillet over for en vanskelig, men inspirerende og spændende udfordring. Den forløbne tid har til fulde opfyldt min forventning. Forsvaret er en af landets største virksomheder og formentlig den mest varierede. Der er sager af næsten enhver tænkelig art at tage stilling til: sikkerhedspolitiske, samarbejdet med vore allierede i NATO, materielanskaffelser til forsvarets personel, garnisonering af hærens enheder, Farvandsdirektoratets struktur, retningslinjer for uddannelse af forsvarets personel, Christiania osv. osv.

På det sikkerhedspolitiske område var det overordentlig glædeligt, at USA og Sovjetunionen kunne blive enige om INF-aftalen, hvilket medfører, at en hel kategori af atomvåben kan afskaffes. Det er mit håb, at denne enighed også kan manifestere sig med våbenkontrolforanstaltninger inden for andre områder. Først og fremmest må opmærksomheden nu rettes mod den meget store uligevægt i Europa på de konventionelle våbens områder. Hertil kommer andre vigtige felter, nemlig de strategiske atomvåben og de kemiske våben, hvor forhandlinger har været i gang i flere år.

Enigheden mellem supermagterne på INF-området kan forhåbentlig medvirke til at afklare holdninger blandt de danske par-

tier, så der igen kan opnås en bred enighed i Folketinget om Danmarks sikkerhedspolitik. Sikkerhedspolitikken er for forholdet til vore allierede, for de ansatte i forsvaret, der i værste fald skal sætte deres liv ind på at kæmpe for landets frihed, ja for hele den danske befolkning et meget alvorligt område.

Det er min helt klare opfattelse, at den væsentligste årsag til, at der blev opnået enighed mellem supermagterne på INF-området, var, at (hovedparten af) NATOs medlemslande stod samlede og solidariske, så de ikke kunne spilles ud mod hinanden.

Fjernelsen af INF-våbnene sætter fokus på de konventionelle styrker. Det næste nedrustningsskridt på vej til en sikrere situation

on i Europa bør være inden for det konventionelle område. Vi må stræbe efter en reduktion, der kan medføre en større stabilitet på et lavere niveau. Det må være en klar forudsætning, at den part, der har de største styrker, også fjerner flest på ethvert trin i nedrustningsforløbet.

Der er derfor ikke nogen oplagt indlysende grund til, at vi i Danmark straks skal lægge os i spidsen og foretage ensidig nedrustning. Modparten ville ikke se det som en spore til at indgå aktivt i seriøse forhandlinger om en reduktion inden for det konventionelle område, og vore allierede, som vi er så afhængige af, vil have vanskeligt ved at forstå, at Danmark som et af de lande, der yder forholdsvis mindst til fællesskabet, går i spidsen, så snart det gælder om at reducere indsatsen.

Forstærkninger til Danmark vil fortsat være en absolut forudsætning for et troværdigt forsvar inden for vores område. Der må derfor rettes en særlig indsats mod den fortsatte evne til at modtage og samarbejde med forstærkningsenhederne. Så længe vi er afhængige af forstærkninger, kan vi ikke isoleret nedskære det danske forsvar væsentligt. Vi kan ikke både kræve hjælp fra andre og afstå fra selv at yde en indsats. I hvert fald ikke med selvrespekten i behold.

Som det fremgår af denne redegørelse, udtaler vore alliancepartnere mere og mere tydeligt deres ønske om, at vi bidrager med en større indsats til det fælles forsvar. Også vore nordiske broderlande, som vi så ofte sammenligner os med på andre områder, finder det nødvendigt at tildele flere ressourcer til deres forsvar. Den socialdemokratiske regering i Norge har således budt INF-aftalen velkommen, men understreget, at det betyder, at NATO må øge sin indsats inden for det konventionelle forsvar – og Norge er selv gået i spidsen på dette område.

Den danske regering lægger stor vægt på, at det danske forsvar kan opretholdes på det nuværende styrkeniveau. Det vil kræve, at

forsvarsbudgettet øges med 400 mio. kr. i 1988 og i årene 1989-92 med yderligere 100 mio. kr. om året. Dette fremgår af regeringens forslag til en ny forsvarsordning "Dansk forsvar i udvikling", der blev udsendt i april 1987. Hvis ikke der opnås enighed om dette, kan væsentlige reduktioner i forsvaret ikke undgås, og der vil kunne rejses tvivl om det danske forsvars troværdighed og evne til at løse de pålagte opgaver.

De 5 partier, der står bag det forsvarsforlig, der udløber med udgangen af 1987, har forhandlet om indgåelse af et nyt forlig. Trods mange møder, intensive drøftelser og omfattende undersøgelser i forsvaret lykkedes det ikke at nå til enighed inden jul. Drøftelserne vil fortsætte i begyndelsen af 1988 og er måske afsluttet, når dette læses. Jeg finder det vigtigt, at der er bred politisk enighed bag det danske forsvar, men det forudsætter, at alle parter er villige til positivt at vurdere de andres synspunkter. Ultimative standpunkter – ikke mindst hvad angår forsvarsbudgettets størrelse – fremmer ikke muligheden for at nå til enighed. Det samme gælder påstande om, at reorganisering og effektivisering inden for forsvaret vil kunne fremskaffe store midler. I denne forbindelse er det selvfølgelig afgørende vigtigt løbende at sikre, at forsvaret er en effektiv og moderne organisation. Der vil naturligvis i så stor en virksomhed altid være forhold, der kan forbedres og effektiviseres, og alle i forsvaret – minister som ansatte – bør gøre deres yderste for, at dette kan ske. Det skylder man ikke mindst skatteborgerne. Men forsvaret er gennem årene blevet rationaliseret så dybtgående, at mulighederne for på dette område at hente de store gevinster er stærkt reducerede.

I forligsdrøftelserne tror jeg dog fortsat, at saglige oplysninger og argumenter vil bære frugt, og at det vil være muligt at indgå et for alle partier tilfredsstillende forlig. Det skylder vi ikke mindst de ansatte i forsvaret. Min forgænger har udtalt, at personel-

let er forsvarrets væsentligste ressource, og jeg er ganske enig. Det er altafgørende for opretholdelsen af et troværdigt forsvar, at de ansatte fortsat udviser professionalisme og opfatter deres indsats som betydningsfuld og relevant, en udfordrende og indholdsrig opgave. Det er i et demokratisk samfund naturligvis udelukkende et politisk ansvar at sætte rammerne for landets forsvar. Men det er også et politisk ansvar at sikre, at der er sammenhæng mellem de opstillede mål og de tildelte ressourcer, så de

ansatte kan udføre den opgave, de har fået tildelt.

Det er mit håb, at denne redegørelse kan bidrage med sådanne oplysninger om forsvaret, at den kan medvirke til at udbrede forståelsen for forsvarets opgaver og behov, hvis det danske forsvar fortsat skal være en af grundpillerne i den danske sikkerhedspolitik, der medvirker til, at vi alle kan leve i fred og frihed i et demokratisk samfund.

København, den 16. december 1987

Bernt Johan Collet
Forsvarsminister

1. Sikkerhedspolitiske forhold

1.1. Den internationale situation

1.1.1. INF-aftalen

Indgåelsen af INF-aftalen den 8. december i Washington blev den afgørende sikkerhedspolitiske begivenhed i 1987.

Aftalen, der er bygget over den såkaldte dobbelte nulløsning, indebærer en fjernelse af de amerikanske og sovjetiske landbaserede mellemdistancemissiler (INF-våben) med en rækkevidde mellem 500 og 5.500 km. Hertil kommer, at de 72 tyske Pershing I A missiler med en rækkevidde på ca. 750 km vil blive fjernet, når aftalen mellem USA og Sovjetunionen er gennemført.

Resultatet er, at Vesten vil fjerne ca. 400 missiler med ca. 400 sprænghoveder, og Sovjetunionen vil fjerne ca. 700 missiler med ca. 1500 atomsprænghoveder.

Dermed er den proces, som blev indledt med NATOs dobbeltbeslutning, nået til en afslutning. Dobbeltbeslutningen fra 12. december 1979 gik ud på at opstille Pershing II og krydsermissiler i Vesteuropa, med mindre Sovjetunionen fjernede sine SS-20 missiler. Alle NATOs medlemslande har da også udtrykt tilfredshed med aftalen.

Supermagterne er hermed for første gang blevet enige om at skrotte en hel kategori af allerede udstationerede våben, altså et egentligt nedrustningskridt og ikke blot en aftale om våbenkontrol. Aftalen er desuden bemærkelsesværdig ved, at den omfatter adgangen til at foretage inspektion på stedet. Det er selvsagt helt

afgørende for den slags aftaler, at der er en fyldestgørende adgang til at kontrollere, at de bliver gennemført og overholdt.

Aftalen er udtryk for fremskridt i forholdet mellem supermagterne.

1.1.2. Strategiske aftaler

Der er derfor grund til med interesse at følge, om det i foråret 1988 vil lykkes på det planlagte topmøde i Moskva at nå til en aftale om reduktioner i de strategiske våbenarsenaler. Der har siden mødet i Reykjavik i oktober 1986 mellem præsident Reagan og generalsekretær Gorbachev eksisteret en principiel enighed om at nedskære antallet af disse våben med 50%. Man er kommet så vidt, at parterne i Genève er ved at udarbejde udkast til en traktattekst. Man er enige om et overordnet loft på 1600 strategiske "leveringsmidler", dvs. interkontinentale ballistiske missiler, ubådsbaserede ballistiske missiler og strategiske bombefly; desuden er man enige om et loft for antallet af sprænghoveder på 6000. Derimod er man endnu ikke nået til enighed om tidsforløbet for afviklingen og det maksimale antal for de forskellige våbenkategorier.

Med hensyn til det strategiske forsvarsinitiativ, SDI, blev man enige om, at parterne kan foretage den forskning, udvikling og afprøvning, som findes nødvendig, og som ligger inden for ABM-traktatens rammer. Der var enighed om, at ABM-traktaten skal gælde en årrække, og at parterne skal indlede drøftelser om

USA og Sovjetunionen er blevet enige om helt at fjerne de landbaserede mellemdistancemissiler. Her ses præsident Reagan og generalsekretær Gorbachev ved underskrivelsen af INF-aftalen den 8. december i Washington. Foto: Politikens Pressefoto.

strategisk stabilitet, inden traktaten udløber.

1.1.3. Konventionel nedrustning

Uanset de bilaterale forhandlinger i Genève om strategiske atomvåben og den indgåede INF-aftale står NATO fortsat overfor det helt grundlæggende sikkerhedsproblem, nemlig ubalancen mellem NATOs og Warszawapagtens konventionelle styrker i Europa. Warszawapagtens store overlegenhed på dette område – også efter tilførslen af amerikanske forstærkninger – fremgår både af NATOs opgivelser og af uafhængige styrkesam-

menligninger foretaget af IISS i London og SIPRI i Stockholm. Det er denne ubalance, der frem for noget medvirker til den herskende ustabilitet i Europa, og fortsat gør det nødvendigt for NATO at besidde et vist antal atomvåben. Formålet med NATO-alliancen er at forhindre, at det kommer til krig. Det gøres bl.a. ved at opretholde en troværdig styrke og demonstrere vilje til om nødvendigt at indsætte selv de mest afgørende våben, så en angriber ikke lader sig friste.

Den manglende balance må fra NATOs side søges opvejet ved en styrkelse af det konventionelle forsvar eller ved at

opretholde en atomtrussel, hvis et angreb på NATO truer vitale NATO-interesser.

En udvej til at reducere forskellene på det konventionelle område kunne være at anvende en såkaldt asymmetrisk nedrustning. Dvs. at den part, der har det største antal våben, fjerner flest i hvert trin i nedrustningsforløbet.

MBFR-forhandlingerne om troppereduktioner i det centraleuropæiske område har nu stået på i over 13 år, uden at det har ført til egentlige resultater. Det kan i sig selv give anledning til en vis pessimisme hvad angår konventionel nedrustning. Men forhåbentlig er der ved at tegne sig en mere realistisk holdning i sovjetisk udenrigs- og sikkerhedspolitik.

NATO oprettede i 1986 en særlig gruppe, der samordner landenes tanker forud for forhandlinger med Warszawapagtländerne om konventionel stabilitet. I modsætning til MBFR-forhandlingerne skal disse dække hele det europæiske landområde, fra Ural til Atlanterhavet, og målet er reduktioner både i mandskabsstyrker

og i våbentyper. Dette har foreløbig ført til, at der gennem det sidste halve år har været gennemført sonderinger mellem de 16 NATO-lande og de 7 Warszawapagtländerne i Wien med henblik på at enes om forum og emne for egentlige forhandlinger. Der er endnu kun tale om indledende drøftelser, og der vil forestå meget komplicerede og politisk tunge forhandlinger (dog med mulighed for at anvende en del af den begrebsdannelse, der er sket i MBFR-sammenhæng).

Det er en forudsætning, at den konventionelle ubalance ændres i positiv retning, hvis de europæiske NATO-landes afhængighed af de amerikanske atomvåben skal mindskes.

1.1.4. Tillidskabende foranstaltninger
Årlig Redegørelse 1986 gennemgik resultatet af Stockholmkonferencen om tillidskabende foranstaltninger. Forpligtelserne i henhold til slutdokumentet fra Stockholmkonferencen trådte i kraft den 1. januar 1987. Formålet er at mindske ri-

Som et led i de tillidskabende foranstaltninger inviteres observatører til større militærøvelser. Danske observatører overværede en sovjetisk feltøvelse i det Transkaukasiske Militærdistrikt. Foto: TASS.

sikoen for militær konfrontation i Europa og udbygge den gensidige tillid ved i god tid at varsle om større øvelser, specielt amfibie- og luftlandsætningsøvelser, ved at indbyde observatører til større øvelser og ved med ganske kort varsel at kunne kræve inspektion af modpartens øvelser på stedet.

Anmodning om inspektion på stedet er blevet fremsat i 5 tilfælde i 1987 (til inspektion af henholdsvis 2 øvelser i Warszawaområdet og 3 øvelser i NATO-lande). Alle 5 anmodninger er imødekommet, og det har i alle tilfælde kunnet konstateres, at sluddokumentets bestemmelser er blevet efterlevet.

Der har ikke på dansk område i 1987 været gennemført øvelser af den type, der skal afgives varsel om, ligesom der kun i et enkelt tilfælde har deltaget danske styrker i øvelser, der har medført notifikation fra vore allierede. De danske bestræbelser for at efterleve sluddokumentet har derfor i det forløbne år været rettet mod udsendelse af observatører til en række øvelser samt mod at etablere fornødne procedurer med henblik på at kunne modtage observatører på dansk område samt efterkomme et eventuelt inspektionsforlangende, rettet mod militære aktiviteter i Danmark.

Det bemærkes, at der i 1988 er planlagt øvelsesaktivitet på dansk område, som Danmark har forhåndsorienteret om i forbindelse med den øvelseskalender, der i november 1987 er udsendt for 1988. Der vil også i 1988 kunne blive tale om såvel dansk notifikation som indbydelse af observatører fra de øvrige 34 stater.

1.2. Udviklingen i NATO

80'erne har i høj grad i NATO været en problematisk tid. Hvilken rolle skal atomvåbnene spille i Europas forsvar? Hvordan skal byrderne fordeles i alliancen mellem USA og Europa? Hvordan findes en balance mellem en rimelig forsvarsindsats og forventningerne til nedrustning? Drøftelserne herom viser, at

organisationen er et dynamisk samarbejde og ikke blot et statisk sikkerhedsarrangement.

Eksempelvis besluttede forsvarsministrene i 1984 – med henblik på at reducere afhængigheden af evt. tidlig brug af atomvåben – at iværksætte en række foranstaltninger til styrkelse af det konventionelle forsvar. Det drejede sig om opbygning af ammunitionslagrene, et forbedret våbensamarbejde samt optimal udnyttelse af de fælles infrastrukturmidler ikke mindst til anlæg af betydning for tilførsel af forstærkninger. Langtidsplanlægningen blev effektiviseret gennem vedtagelsen af et såkaldt Conceptual Military Framework, som bl.a. konkretiserer NATO's strategi ved fastlæggelse af en række hovedopgaver, som alliansens konventionelle forsvarsstyrker skal være i stand til at løse. Hensigten har først og fremmest været at skabe et instrument for den langsigtede forsvarsplanlægning til bedre at kunne prioritere anvendelsen af de knappe ressourcer.

1.2.1. Den vesteuropæiske Union

En anden interessant udvikling er bestræbelserne på at genoplive Den vesteuropæiske Union (WEU). WEU er oprettet før NATO af Frankrig, Storbritannien, Holland, Belgien og Luxembourg. Senere blev Italien og Forbundsrepublikken medlem. Frankrig ser i WEU en mulighed for at stimulere den europæiske produktion af forsvarsmateriel samt for at skabe et forum for en europæisk debat om sikkerhed og forsvar. Det er navnlig i sidstnævnte egenskab, at WEU har spillet en rolle i de seneste år – bl.a. har man drøftet de sikkerhedspolitiske konsekvenser for Europa af en INF-aftale, ligesom man på det seneste ministerrådsmøde i oktober godkendte et dokument benævnt "platform for europæiske sikkerhedsinteresser". Dette siger bl.a., at Vestens strategi for forhindring af krig fortsat må bygges på en passende blanding af konventionelle og atomare styrker, og at

de amerikanske styrker ikke kan undværes i forsvaret af Europa.

Blandt medlemslandene har navnlig England lagt vægt på, at aktiviteterne i WEU ikke måtte være til skade for alliancen over Atlanten.

Fra dansk side følges udviklingen i WEU med interesse. USA har givet udtryk for tilfredshed med bestræbelserne for at styrke den europæiske indsats inden for NATOs rammer.

I USA er der stadig debat om, hvorvidt USA bærer en urimelig stor byrde i forsvaret af Europa – med forslag om hel eller delvis tilbagetrækning af de 300.000 soldater, der er permanent stationeret i Europa. Den positive udgang på INF-forhandlingerne kan aktualisere denne problematik.

Under alle omstændigheder vil NATOs grundlæggende opfattelse, hvorefter forsvar og afspænding er to sider af samme sag, fortsat have gyldighed. Vor sikkerhed vil stadig bero på en velovervejede afvejning mellem den fornødne forsvarsindsats og den til enhver tid bestående tillid mellem parterne, udmøntet i resultater på våbenkontrolområdet.

1.3. Udviklingen i Warszawapagten

1.3.1. Politiske forhold

Det er vigtigt, at regering, Folketing og befolkning har en ajourført viden om den verden, der omgiver Danmark. Forsvarets Efterretningstjeneste er oprettet og virker med henblik på dette formål. Med denne virksomhed ydes der også et værdifuldt dansk bidrag til samarbejdet i NATO.

Som den sikkerhedspolitiske situation er i dag og har været siden afslutningen af 2. Verdenskrig, har den danske militære efterretningstjeneste specielt haft opmærksomheden rettet mod forholdene i Sovjetunionen og de østeuropæiske lande. I det følgende er de mest markante tendenser i udviklingen inden for det sidste år beskrevet.

Fra marts 1985, da Mikhail Gorbachev blev generalsekretær, til i dag er der sket omfattende ændringer af ledelsen af Sovjetunionen. I centralkomiteen er Gorbachevs flertal sandsynligvis mindre end i politbureauet, først og fremmest fordi afgørende ændringer i komiteens sammensætning kun finder sted på kongresserne og derfor i et forholdsvis langsomt tempo. Det synes dog klart, at Gorbachevs og partiledelsens hovedproblemer ligger uden for partiledelsen selv. Vigtige forudsætninger for at den proklamerede "perestrojka" kan gennemføres, er bl.a., at såvel den samlede stand af bureaukrater, administratorer og lokale ledere som den sovjetiske menigmand går ind for den fremlagte politik.

Den øverste ledelse satser nu åbent på at vinde befolkningens støtte til sin politik ved på kort sigt at forbedre boligforhold, sundhedsvæsen og forsyningen med forbrugsvarer og fødevarer for derefter på længere sigt at løse de basale økonomiske og politiske problemer. Tilsvarende sigter de politiske ændringer, der er blevet gennemført under betegnelsen demokratisering, i første række på at give befolkningen en følelse af, at et personligt engagement i økonomiske og politiske forhold kan føre til reelle resultater.

Gorbachevs "nye udenrigspolitik" har været en fortsat koncentration om våbenkontrolspørgsmålet. For Sovjetunionen er SDI blevet et problem for den med mange omkostninger tilkæmpede rolle som supermagt, idet dette projekt vil kunne komme til at demonstrere en manglende evne til videnskabeligt og teknologisk at følge med USA.

Polen har varmt støttet Gorbachevs fornyelsespolitik. Denne har givet Jaruzelski-regimet et betydeligt manøvrerum til at introducere nødvendige og omfattende økonomiske og politiske reformer. Den største fare for regimet er ikke længere oppositionen, men befolkningens ligegyldighed og resignation. De kommende år kan dog fremkalde fornyede prote-

ster fra befolkningen på grund af store prisstigninger.

Den interne situation i DDR er fortsat stabil. Forholdet til Sovjetunionen må betragtes som godt, til trods for DDRs noget reserverede holdning til Gorbachevs fornyelsespolitik. Forbindelserne med Vesten er blevet yderligere udbygget, blandt andet er rejserestriktionerne blevet lempet.

Den sovjetiske interesse i et atomvåbenfrit Norden skal også ses i sammenhæng med den forøgede strategiske betydning af det nordiske område, bl.a. på grund af Kola-områdets militære udbygning.

Gennem de sidste fem-seks år har det gennemgående tema i de sovjetiske kommentarer til nordiske forhold været ideen om Norden som atomvåbenfri zone. Moskva har i tilslutning hertil forsøgt at fastholde interessen i at få Danmark og Norge til at ændre den del af forsvarspolitikken, hvori indgår forstærkninger.

Det vurderes, at Moskva med en kombination af trusler og løfter fortsat vil søge at påvirke de nordiske lande til at tage stadig større hensyn til, hvad Sovjetunionen opfatter som sine legitime interesser som stormagt i det nordiske område.

1.3.2. Økonomiske forhold

Gorbachevs reformprogram synes endnu ikke at have ført til egentlige økonomiske forbedringer. Det lykkedes således ikke i 1987 at opnå den samme vækstrate som året før, og mange vigtige sektorer har ikke opfyldt planmålene.

Det er markant, at maskinbygningsindustrien, der skal danne grundlag for den fremtidige økonomiske vækst, har opnået et dårligere resultat end planlagt.

En lang række dekretter og love er udstedt i årets løb for at effektivisere det økonomiske system. Vigtigst er, at centralkomiteen på et plenum-møde i juni vedtog "hovedlinjer for en grundlæggende omorganisering af den økonomiske styring" og hermed gav Gorbachev op-

bakning til moderniseringsprogrammet. Hvis programmet gennemføres efter hensigten, vil det utvivlsomt medføre forbedringer. Men det er i årets løb blevet tydeligt, at især bureaukratiet, der ser sin opgave ændret og sin magt beskåret, modarbejder gennemførelsen. Gorbachev har i flere taler skarpt kritiseret bureaukraterne for at hæmme udviklingen. Også i befolkningen synes der at være en vis tilbageholdenhed og usikkerhed over for de nye tiltag.

Gorbachev står fast på reformprogrammet, men har måttet konstatere, at man er inde i en kritisk fase, og at de næste to til tre år vil være afgørende for udviklingen.

Væksten i forsvarsudgifterne antages i femårsperioden at ville ligge lavere end i økonomien som helhed. På den anden side opprioriterer Gorbachevs moderniseringsprogram de sektorer, som kan sikre økonomien og samtidig den militære produktion højere vækst på længere sigt.

For at gennemføre den økonomiske politik har Gorbachev brug for afspænding i Øst-Vestforholdet. En fortsat udbygning af de sovjetiske strategiske styrker, kombineret med øget forskning i SDI eller SDI-modforholdsregler, vil kræve betydelige ressourcer og dermed være i strid med Gorbachevs økonomiske strategi.

En vis afmatning i den økonomiske vækst i forhold til 1986 har kunnet konstateres i de østeuropæiske lande. Den usædvanligt strenge vinter forstærkede flaskehalsproblemerne i energi- og transportsektorerne med følgevirkninger for hele industrien.

Der har været gnidninger i de økonomiske relationer mellem Sovjetunionen og specielt DDR og Tjekkoslaviet. Årsagen er bl.a. sovjetiske krav til kvaliteten af de leverede produkter.

Der er stor variation i de østeuropæiske landes holdning til Gorbachevs økonomiske reformprogram, strækkende sig fra total afvisning fra rumænsk side til fuld

accept fra polsk og ungarsk side. Tjekkoslovakiet og Bulgarien har i 1987 vedtaget reformprogrammer, der minder om det sovjetiske, men landenes ledere indtager i øvrigt en afventende holdning.

I DDR mener lederne, at de nødvendige ændringer af det økonomiske system for længst er indført, og at de sovjetiske reformer derfor ikke er aktuelle.

1.3.3. Militære forhold

I 1987 har Warszawapagten og især Sovjetunionen ved flere lejligheder henvist til militærdoktrinen defensive karakter. Omend en analyse er vanskelig, kan man dog slutte, at doktrinen næppe har undergået væsentlige ændringer.

Sovjetisk militær magtanvendelse har altid i doktrinen været forudset anvendt som reaktion på en eller anden form for aggression mod Sovjetunionen og dets allierede. Det fremgår endvidere, at doktrinen defensive karakter ikke udelukker

De østtyske hærstyrker er blevet udrustet med den moderne sovjetiske kampvogn T-72 - her under forlægnings i vintersmykket skov.

offensive operationer, og doktrinen anfører fortsat offensiven - angrebet - som den primære og afgørende form for kamphandling på såvel strategisk, operativt som på taktisk niveau. En afgørende målestok for doktrinen reelle indhold er en vurdering af, om Warszawapagten væbnede styrkers størrelse, sammensætning, materiel, opgaver osv. er i overensstemmelse med de officielle defensive udtalelser. Udviklingen følger fortsat linjen fra de foregående år, dvs. en generel kvalitativ forbedring med øget kampkraft som resultat. Der synes således ikke at være harmoni mellem doktrinen postulerede defensive karakter og den faktiske udvikling.

Der tilgår fortsat hærstyrkerne i Østersøområdet nyt materiel. Det nyeste går først til de sovjetiske styrker. Det er konstateret, at nyt materiel som fx kampvogne og selvkørende artilleri indføres hurtigere end tidligere ved de østtyske og polske enheder. Dette gælder blandt andet tilgangen af kampvognen T-72 ved de østtyske styrker.

Den forøgede mængde af nyt langtrækkende selvkørende artilleri og raketkastere samt konventionelle sprænghoveder til de moderne og meget præcise taktiske missiler understreger Warszawapagten voksende evne til at bekæmpe mål i dybden med konventionelle våben.

Den kvalitetsmæssige forbedring af Warszawapagten flådestyrker i Østersøen er fortsat i 1987.

Tilgangen af nyt materiel ved den polske flåde synes dog præget af økonomiske restriktioner. Således er et polsk korvetprojekt øjensynlig forsinket, idet en korvet søsat i 1984 først er set på prøve-sejlads i Østersøen i 1987.

Indførelsen af en KILO-klasse ubåd ved den polske flåde peger i retning af, at tidligere praksis med patruljer ud af Østersøen som supplement til de sovjetiske vil blive genoptaget.

Siden 1980 har en Warszawapagtsflådestyrke sammensat af enheder fra de tre

Østersøflåder hvert år foretaget en samlet øvelsessejlad ud af Østersøen. I 1987 forblev styrken inden for Skagen. Årsagen til denne ændring i øvelsesmønsteret er muligvis, at den polske flåde for tiden ikke råder over større overfladekampskibe.

Et nyt 254 meter langt atomdrevet sovjetisk hjælpeskib, der er bygget i Leninograd, har i september 1987 påbegyndt søprøver i den østlige Østersø. Skibet har en meget omfattende elektronisk udrustning og vurderes senere at ville blive indsat som efterretningsskib mod vestlige missil- og rumforskningsprogrammer.

I Østersøområdet er der ved Warszawa-pagtens flystyrker konstateret en stigende evne til at gennemføre offensive flyoperationer over større afstande og med større våbenlast. Den teknologiske udvikling har medført en stigende overlevelsessevne for Warszawa-pagtens offensive fly, ligesom indfasning af moderne jagerfly nu muliggør eskortering af de offensive fly langt ind over NATOs territorium. Flystyrkernes evne til at yde nært støtte til hæroperationer er blevet øget ved en fortsat tilgang af kamphelikoptere og specielle nærstøttefly.

Disse og andre organisatoriske såvel som teknologiske forbedringer har øget og vil stadig øge Warszawa-pagtens evne til at gennemføre omfattende militære operationer i hurtigt tempo og med koordineret indsættelse af hær-, flåde- og flystyrker.

1.4. Udviklingen i dansk sikkerhedspolitik

På trods af at Folketingets Udvalg vedrørende dansk sikkerhedspolitik (*Østergaard-udvalget*) endnu ikke har afsluttet arbejdet, synes der at være håb om, at udvalgets formål kan opfyldes: at genetablere en bred enighed om de fundamentale principper i dansk sikkerhedspolitik. I alle tilfælde er det nærliggende at tro, at INF-aftalen og den øvrige forventede fremgang på våbenkontrol- og nedrustningsområdet har tilvejebragt nogle for-

udsætninger, der gør det nemmere at opnå enighed i udvalget. Også det faldende antal sikkerhedspolitiske debatter i Folketinget og disses forløb giver grund til at formode, at afstandene mindskes.

I foråret endte debatten om den amerikanske radar i Thule med vedtagelsen af følgende dagsorden, som regeringspartierne også stemte for:

"Folketinget pålægger regeringen at sikre

- 1. at varslingsanlægget i Thule ikke anvendes offensivt,*
- 2. at det ikke kan anvendes i forbindelse med SDI-systemer eller et ABM-system,*
- 3. at danske og grønlandske myndigheder løbende modtager information om udviklingen i forbindelse med Thuleradarstationen*
- 4. at USA og Sovjetunionen opfordres til at nå til enighed om fortolkningsproblemerne i relation til ABM-traktaten om varslingsanlæg som bl.a. anlægget i Thule, og*
- 5. at der i NATO og i direkte forhandlinger med USA og Sovjet opfordres til, at den strenge fortolkning af ABM-traktaten opretholdes".*

Den sædvanlige udenrigspolitiske debat før folketingsårets afslutning i foråret sluttede med vedtagelsen af følgende socialdemokratiske dagsorden med samtlige partiers støtte:

"Idet Folketinget pålægger regeringen i NATO og i andre relevante organisationer at støtte en amerikansk-sovjetisk aftale om fjernelsen af deres europæiske mellemdistanceraketter, og som i øvrigt i videst muligt omfang gør Europa atomvåbenfrit, går Folketinget over til næste sag på dagsordenen".

I november resulterede Folketingets debat om forstærkningsaftalerne i denne dagsorden:

"Idet Folketinget pålægger regeringen at forelægge nye forstærknings- og værtsnationsaftaler for Det Udenrigspolitiske Nævn,

Bernt Johan Collet afløste den 10. september 1987 Hans Engell på posten som forsvarsminister. Foto: Nordisk Pressefoto.

inden aftalerne indgås, går Tinget over til næste sag på dagsordenen”.

Også denne dagsorden blev vedtaget med regeringspartierne stemmer.

1.5. Forsvarsminister-møder

1.5.1. Forsvarsministrenes møde i maj 1987

Forårets møde mellem NATOs forsvarsministre blev afholdt i maj i Bruxelles. Som sædvanlig mødtes EURO-grupplandenes ministre forinden. De fortsatte drøftelserne fra Odense-seminaret i 1986, hvor spørgsmålet om bedre udnyttelse af

de europæiske ressourcer var det centrale emne.

På mødet i NATOs forsvarsplanlægningskomite stod det konventionelle svar klart i centrum af drøftelserne. I maj 1985 vedtog ministrene en handlingsplan, der gennem en styrkelse på det konventionelle område skulle reducere alliansens afhængighed af de nukleare våben. Der blev forelagt en statusrapport over opnåede resultater og udestående spørgsmål.

Hovedemnet på dagsordenen var vedtagelsen af ”1987 Ministerial Guidance”, der udgør det overordnede politiske direktiv for forsvarsplanlægningen inden for alliansen i de næste par år, især vedrørende de styrkemål der skal gælde for perioden 1989-1994. Direktivet gentager NATOs målsætning, der sigter mod en årlig stigning i medlemslandenes forsvarsbudgetter på 3%. Det anføres videre, at man i tillæg hertil må forstærke bestræbelserne for at opnå den mest effektive udnyttelse af tildelte ressourcer. Der kan blandt andet blive tale om en revurdering af roller og opgaver, som kan føre til nye måder at samarbejde på landene imellem.

Forsvarsminister *Hans Engell* orienterede om regeringens forslag til en ny forsvarsordning for 1988-1992 og benyttede også lejligheden til at understrege betydningen af rettidig ankomst af forstærkninger, herunder ikke mindst den britiske hærstyrke UKMF.

1.5.2. Forsvarsministrenes møde i december 1987

Under mødet mellem EURO-grupplandenes forsvarsministre gennemgik man bestræbelserne på at forbedre det praktiske samarbejde mellem de europæiske styrker. Det gælder blandt andet på kommunikations-, forsynings- og træningsområdet. Ministrene diskuterede mulighederne for at benytte eksisterende civile ressourcer i totalforsvarsregi og var enige om, at man vil gå videre med overvejelser om fælles forsvarsplanlægning.

På mødet i forsvarsplanlægningskomiteen var der to centrale emner: den årlige gennemgang af landenes bidrag til alliancens fælles forsvar og situationen på våbenkontrol- og nedrustningsområdet i lyset af INF-topmødet.

Forsvarsgennemgangen giver alliancen et præcist billede af situationen i de enkelte landes forsvar. Den baserer sig på en omfattende rapportering, detaljeret analyse og indgående konsultationer. Det er derfor ikke tom kritik, når der peges på en række mangler og svagheder ved et medlemslands indsats.

Vore allierede har i forbindelse med gennemgangen stærkt understreget, at de er bekymrede over tilstanden i og fremtidsudsigterne for dansk forsvar. Specielt vor nærmeste nabo og allierede mod syd, Forbundsrepublikken, og de lande som sender forstærkninger til Danmark, Storbritannien og USA, er urolige. Man peger blandt andet på for ringe udholdenhed, problemer med luftforsvaret og manglende evne til at sikre overførsel og modtagelse af forstærkninger. Det kan få som konsekvens, at disse styrker i givet fald skal kæmpe sig vej frem og allerede inden ankomst således får påført tab. Tvivl om styrkernes sikre ankomst vil generelt mindske deres krigsforebyggende virkning.

Samtidig har man hæftet sig ved det åbenlyse misforhold mellem Danmarks evne til at yde til forsvaret og det, der rent faktisk afsættes dertil. De lande, vi arbejder tættest sammen med, føler mere og mere, at vort lave forsvarsbidrag påfører dem ekstra byrder. Vore allierede har i forbindelse med dette års forsvarsgennemgang indtrængende anmodet os om at bidrage mere ligeligt til det fælles forsvar.

Så længe der ikke er indgået en omfattende aftale mellem NATO og Warszawa-pagten om konventionel nedrustning, mener de, at forsvaret som et minimum bør opretholdes på det nuværende niveau, og at lagrene bør bygges op. Dermed kan Danmark yde sit til at reducere

alliancens afhængighed af atomafskrækningen. Det vil være et forkert signal at reducere forsvaret.

Forsvarsminister *Bernt Johan Collet* orienterede om de politiske forhandlinger vedrørende et nyt forsvarsforlig og meddelte, at det danske forsvarsudvalg ville besøge NATO-hovedkvarteret umiddelbart efter ministermødet med henblik på samtaler med NATOs generalsekretær. I forbindelse med nedrustningsforhandlingerne gav *Frank Carlucci* en redegørelse for situationen vedrørende INF-topmødet. Forsvarsminister *Bernt Johan Collet* lykønskede sammen med de andre forsvarsministre amerikanerne med INF-resultatet og udtrykte støtte til de kommende forhandlinger om 50% reduktion i strategiske nukleare våben. Ligeledes understregede forsvarsministeren nødvendigheden af at opnå aftaler om de kemiske våben og om etablering af et sikkert og stabilt niveau for konventionelle styrker i Europa.

1.6. Den nukleare planlægningsgruppe

Der har i 1987 været afholdt to ministermøder i NATOs nukleare planlægningsgruppe (NPG). Det første møde afholdtes i Stavanger i Norge og det andet i Monterey i Californien.

Alle alliancens lande med undtagelse af Frankrig er repræsenteret i gruppen, idet Island siden efteråret 1987 deltager med observatørstatus.

Danmark vil være vært for det kommende NPG-møde i foråret 1988.

1.6.1. NPG-mødet i Stavanger

Mødets hovedtema var våbenkontrolforhandlingerne på grundlag af topmødet i Reykjavik og udenrigsminister *Shultz'* samtaler med generalsekretær *Gorbachev* i Moskva. Diskussionen var præget af almindelig forventning om et afgørende gennembrud i forhandlingerne om mellemdistanceraketterne i Europa.

Forsvarsminister *Hans Engell* betone- de, at Danmark er tilhænger af en global og altomfattende nulløsning både for mellemdistance- og de kortererækkende missiler. Øst og Vest er som bekendt senere blevet enige om en sådan løsning.

Forsvarsministeren understregede end- videre, at det er den overvejende opfattel- se hos alliancens forsvarsministre, at det er af afgørende betydning i relation til alle våbenkontrol- aftaler, at de ikke må fø- re til, at NATOs strategi om det fleksible gensvar undergraves, og at det derfor kan blive nødvendigt ikke blot at forbedre de konventionelle styrker, men også at fast- holde og forbedre de resterende nukleare styrker i Europa.

Ministeren gjorde i den forbindelse op- mærksom på, at de nukleare våben kan styrkes ikke blot ved nukleare forbedrin- ger, men også ved konventionelle midler, der øger våbnenes effektivitet og sikker- hed.

Der blev i lighed med adskillige tidlige- re møder givet en redegørelse af den øverstkommanderende for de allierede styrker i Europa (SACEUR) om status for gennemførelsen af Montebello-beslut- ningen fra 1983. Aftalen indebærer en re- duktion af de taktiske atomvåben i Euro- pa på i alt 1.400 sprænghoveder, hvorved atomlagrene i Vesteuropa i 1988 vil være nede på det laveste tal i de sidste 20 år. Det blev oplyst, at reduktionen er forud for tidsplanen.

Ministrene blev samtidig orienteret om mulige omplaceringer og forbedringer af de resterende atomlagres effektivitet og overlevelsessevne. Denne problematik vedrører alene forhold, der forhandles di- rekte mellem SACEUR og de berørte lande.

1.6.2. NPG-mødet i Monterey

Også dette møde var præget af det kom- mende topmøde mellem præsident *Rea- gan* og generalsekretær *Gorbachev*. Der blev fra alle sider udtrykt stor tilfredshed med den forventede INF-aftale og håbet

om en senere aftale om 50% reduktion af de strategiske våben. Det blev generelt præciseret, at det er helt afgørende for de europæiske lande, at aftalen bliver ratifi- ceret af den amerikanske kongres. Der må derfor ikke herske tvivl om, at de eu- ropæiske NATO-lande finder aftalen fuldt tilfredsstillende.

Forsvarsminister *Bernt Johan Collet* hil- ste den kommende aftale velkommen og betegnede den som en historisk begiven- hed og en klar sejr for den vestlige ver- den.

Det blev pointeret, at aftalen kunne blive begyndelsen til et bedre Øst-Vest forhold, der lovede godt for yderligere fremskridt i våbenkontrolforhandlingerne. Forsvarsministeren gav udtryk for den danske forventning om, at lignende fremskridt kunne finde sted på rumvå- benområdet.

Ministrene var enige om betydningen af at fastholde strategien om det fleksible gensvar og om, at man inden for Montebello-beslutningens rammer må opretholde de resterende atomvåbens ef- fektivitet og overlevelsessevne.

Som ved forårsmødet blev der givet en redegørelse af SACEUR, som oplyste, at reduktionen af de taktiske atomvåben, der er forudsat i Montebello-beslut- ningen, nu er gennemført. Det er sket et år før det planlagte tidspunkt.

1.7. NATOs fællesfinansierede infra- strukturprogram

Et af de vigtigste og mest omfattende in- frastrukturprojekter i Danmark er et projekt om bygning af beskyttelsehangar- er på flyvestationer til brug for allierede flyforstærkninger (*se pkt. 6.3.4.*).

NATO har endvidere tiltrådt et studie- projekt vedrørende forbedring af modta- gefaciliteterne for allierede forstærknin- ger i overensstemmelse med det nuværen- de forsvarsforlig. Projektet vil i første omgang omfatte en undersøgelse af, i hvilket omfang det jyske område råder

over tilstrækkelige faciliteter, herunder havne og vejnet, til at kunne modtage allierede forstærkningsstyrker, dersom Danmark i en krise eller krigssituation skulle anmode herom.

Omfanget af mulige forstærkningsstyrker fra NATO-landene er betydeligt. Det drejer sig om landforstærkninger med en samlet styrke på mere end 60.000 mand samt syv til otte eskadriller fly. Det medfører også, at der skal kunne ske modtagelse af betydelige mængder forsyninger fortrinsvis med skib. Dette gælder ikke blot landstyrkerne og deres materiel, men også forsyninger til flyforstærkningerne.

Resultater undersøgelsen i, at der skal ske en udbygning af havne mv. i det jyske område, bliver der tale om at søge byggeriet finansieret over NATOs fælles infrastrukturprogram.

1.8. Forstærkninger

SACEUR udsendte i 1982 en plan for fordeling og overførsel af de forstærkninger, som kan tilgå Europa i tilfælde af krise eller krig. Planen ajourføres jævnlige og er tiltrådt af NATOs forsvarsministre.

Der er ikke i 1987 foretaget ændringer i planen. Til gengæld er der fremkommet ideer og forslag, som på længere sigt vil kunne medføre ændringer også for de forstærkninger, der kan tilgå Danmark, jf. bl.a. det anførte om UKMF og NATO-studien om forstærkninger (*se pkt. 1.8.1. og 1.8.2.*).

1.8.1. Storbritannien

For at opnå en bedre udnyttelse af de rådige styrker iværksatte man i Storbritannien i 1986 en undersøgelse af det britiske forsvars støttestruktur. Formålet var at finde områder, hvor der kunne reduceres eller rationaliseres og i stedet lade udsparede ressourcer tilgå de egentlige kampenheder.

En af de enheder, som hurtigt kom i søgelyset, var United Kingdom Mobile Force (UKMF). Styrken er fast tildelt En-

hedskommandoens område som forstærkning, og på grund af dens karakter som en selvstændig enhed er omkring halvdelen af det tildelte personel beskæftiget med forsyningsopgaver.

Undersøgelsen resulterede i nogle ideer om, at man med fordel kunne indsætte UKMF på centralfronten i Vesttyskland sammen med de britiske styrker, som i forvejen er fast stationeret der. Disse har tilstrækkelige forsyningsstroppe til også at dække UKMFs behov. Det nuværende støtteelement ville således blive overflødiggjort og kunne i stedet ændres til en kampenhed. Styrken ville derefter bestå af 2 brigader mod nu kun 1.

En ændret indsættelse af UKMF vil imidlertid efterlade Enhedskommandoens område uden en fast tildelt landstyrke, som tilstrækkelig hurtigt kan forstærke det eksisterende forsvar. Fra dansk og allieret side blev de britiske ideer imødegået, hvis der ikke kan udpeges en passende erstatning. Dette er taget til efterretning, og både den britiske forsvarsminister og udenrigsminister har udtalt, at man ikke vil trække UKMF væk fra Enhedskommandoens område, før passende erstatning er fundet.

Til gengæld har de britiske myndigheder bedt om – indtil erstatninger måtte blive fundet – at Danmark øger forsyningsstøtten til UKMF i forbindelse med dennes forlægning til Danmark. Dermed kan enhedens eget forsyningsselement reduceres og således gøre det lidt billigere for Storbritannien at sende forstærkninger til Danmark.

1.8.2. NATO-studie om forstærkninger

Canada meddelte i foråret, at man i løbet af nogle år må koncentrere den canadiske forsvarsindsats i Europa ét sted. Det er angiveligt af økonomiske årsager, idet man derved kan spare en del penge til at opretholde en omfattende forsyningsstruktur.

I konsekvens heraf vil den canadiske

forstærkning af Nordnorge med 1 brigade og 2 flyeskadriller ophøre, og bestemmelsesstedet for disse enheder ændres til Sydtykland. Her har Canada i forvejen stationeret en forstærket brigade og 2 eskadriller.

Der blev i NATO straks iværksat studier, som dels skulle undersøge de umiddelbare konsekvenser for forsvaret af Nordnorge, dels mere generelt se på hele forstærkningsproblematikken i Nord- og Centralregionen. Et væsentligt punkt i sidstnævnte undersøgelse er spørgsmålet, om den nuværende fordeling af forstærkningsstyrkerne er optimal.

1.8.3. Støtteaftaler

Arbejdet med støtteaftalerne til de allierede forstærkninger er fortsat i årets løb. Eksisterende aftaler er revideret og forbedret.

Særlig interesse knytter sig til Danmarks aftale med Storbritannien om UKMF. Der er i den sidste halvdel af 1987 arbejdet intenst med at finde områ-

der, hvor dansk støtte kunne udvides, uden at dette samtidig ville medføre væsentlige udgifter og dermed reduktioner i dansk forsvar. Det kan dreje sig om ingeniør- og transportstøtte og hjælp ved levering af brændstof. Arbejdet forventes afsluttet i begyndelsen af 1988. Oplægning af ammunition til UKMF indledes omkring årsskiftet 1987-88.

I den dansk-amerikanske planlægningsgruppe, der blev etableret i 1984, koncentrerer arbejdet særligt om støtteaftaler vedrørende den amerikanske infanteridivision, der i dag indgår i SACEURs strategiske reserve med første prioritet i NATOs Nordregion. Styrkens behov forventes endelig klarlagt i løbet af 1988, hvorefter forhandlinger om detailaftaler vil blive indledt.

1.9. Forsvarets formål og opgaver

Der har i efteråret været forhandlet om et nyt forlig om forsvaret mellem de politiske partier. Det er derfor naturligt kortfattet at gennemgå det danske forsvars formål og opgaver.

Overvågning og suverænitetsbevarelse er en af forsvarets fredstidsopgaver. Hertil anvendes bl.a. flyvevåbnets F-35 DRAKEN fly. Foto: Flyvevåbnet.

Dansk forsvar er et vigtigt virkemiddel i Danmarks sikkerhedspolitik, hvis grundlæggende formål er

- at forebygge krig,
- at hævde landets suverænitet,
- at sikre landets handlefrihed og
- at bidrage til en fredelig udvikling i verden.

1.9.1. Strategien

Danmarks sikkerhedspolitik bygger på et forpligtende og ligeværdigt samarbejde i NATO med tilslutning til NATOs defensive strategi om fleksibel imødegåelse.

Strategien sigter mod at bevare freden ved at afskrække angreb gennem oprettholdelse af et troværdigt forsvar. Slår afskrækkelsen fejl, imødegås aggressionen med militære styrker på et afpasset niveau. Der må ikke herske tvivl om, at et angreb vil blive mødt med foranstaltninger, der er effektive og tilpasset situationen. Formålet er at forsvare alliansens område og at søge freden genetableret.

NATO er udelukkende en defensiv alliance. Dette fremgår klart af Atlantpagtens tekst og er senest understreget i Bonn-deklarationen fra juni 1982. Det hedder heri bl.a., at intet våben i NATO nogensinde vil blive brugt undtagen som svar på et angreb.

1.9.2. Doktrinen om det fremskudte forsvar

Et særligt problem for NATOs konventionelle forsvar er det vesteuropæiske områdes ringe geografiske udstrækning og det forhold, at meget store befolknings- og industricentre ligger tæt på grænsen til østlandene. Dette har ført til doktrinen om det fremskudte forsvar – en doktrin, der ikke mindst er et resultat af centraleuropæiske ønsker, men som også er uvurderlig for Danmark, fordi den tilstræber længst muligt at holde kamphandlinger væk fra dansk område. Herved begrænses skader på det forsvarende samfund i størst mulige udstræk-

ning, og forsvaret sikres en fleksibel indsættelsesmulighed.

1.9.3. Forsvarets formål

Forsvarets formål, som det er fastlagt politisk, fremgår af Folketingets Forsvarsudvalgs betænkning af 29. april 1982 over de gældende forsvarslove og af aftalen af 29. juni 1984 om forsvarets ordning i perioden 1985-87. I betænkning af 29. april 1982 er anført

”at Danmarks militære forsvar, som led i det samlede NATO-forsvar, har til formål gennem sin tilstedeværelse at formindske muligheden for pressions angreb mod Danmark og i det hele taget bidrage til at forebygge krig. Gennem overvågning af dansk område og ved afvisning af krænkelse skal forsvaret hævde landets suverænitet, og i tilfælde af et angreb skal det umiddelbart kunne imødegå dette, eventuelt sammen med allierede styrker. Forsvaret skal have en sådan størrelse og sammensætning og tilrettelægge sine forsvarsplaner således, at det til enhver tid bedst muligt kan sikre, at de forstærkninger, der vedrører dansk område, og som fremgår af SACEURs forstærkningsplan for Europa, rettidigt kan modtages, støttes og indsættes, dersom regeringen beslutter sig for at anmode om allieret hjælp. Der lægges vægt på, at de praktiske foranstaltninger, aftaler om støtte m.v., der er nødvendige for modtagelse af forstærkninger, i videst muligt omfang forberedes i fredstid.”

Forholdsordre for det militære forsvar ved angreb på landet og under krig er givet ved Kongelig Anordning af 6. marts 1952 som ændret ved Kongelig Anordning af 26. april 1961. Det er heri bl.a. angivet, at i tilfælde af angreb på dansk territorium eller på dansk enhed uden for dansk territorium skal de angrebne enheder ufortøvet optage kampen.

1.9.4. Forsvarets opgaver

Forsvarets hovedopgaver er afledt af forsvarets formål. Opgaverne løses med del-

tagelse af to eller alle tre værn, støttet af hjemmeværnet.

Opgaverne i fredstid omfatter:

- Opretholdelse af indsatsberedskab samt forberedelse til løsning af krigsopgaver,
- overvågning og suverænitetsbevarelse,
- efterretningsvirksomhed,
- forberedelse af modtagelse af forstærkninger,
- civilprægede opgaver og
- deltagelse i FN's fredsbevarende aktioner.

Opgaverne i spændingsperioder omfatter:

Forsvarskommandoen udgav i 1987 publikationen Forsvarets Rolle, der nærmere beskriver forsvarets opgaver.

- Intensiveret overvågning og efterretningsvirksomhed,
- gennemførelse af beredskabsforøgelse og indledende forsvarsforanstaltninger og
- modtagelse af og støtte til forstærkninger.

Opgaverne i krigstid omfatter:

- Forsvar af den jyske halvø,
- forsvar af øerne,
- kontrol af adgangsvejene til Østersøen samt søværts forbindelseslinjer til og mellem landsdelene,
- kontrol over luftrummet,
- forsvar af Grønland og Færøerne og
- modtagelse af, støtte til og samarbejde med forstærkninger.

Opgaverne er nærmere beskrevet i Forsvarskommandoens publikation "Forsvarets Rolle", der er udgivet i 1987.

1.9.5. Opgavernes løsning (doktrinen)

Dansk forsvar kan på grund af Danmarks udsatte strategiske situation og landets forholdsvis begrænsede ressourcer ikke isoleret set virke krigsforebyggende i tilstrækkeligt omfang. Billedet af den mulige militære trussel mod dansk område og dermed af de militære styrker, som det danske forsvar kan blive stillet over for, understreger dette forhold.

Krigsforebyggelsen må derfor opnås både gennem Danmarks egen forsvarsindsats, gennem samarbejdet med de allierede styrker, der er i Enhedskommandoens område, og gennem mulighed for tilgang af forstærkninger til støtte for dansk forsvar.

Dansk militært forsvar er en del af NATO's integrerede forsvar.

Den måde, opgaverne løses på, bestemmes udover af strategien og doktrinen om det fremskudte forsvar også af landets geografi og af truslen.

For Danmark betyder doktrinen bl.a.,

at danske styrker deltager i afvisning af fjendtlige angreb mod Slesvig-Holsten, og at fjendtlige sø- og luftbårne invasionsstyrker søges bragt til standsning så tidligt som muligt, herunder i Østersøen.

Geografien begunstiger en sådan anvendelse af styrkerne.

Det er af væsentlig betydning, at luftherredømmet over eget område bevares, så egne styrkers operationsfrihed og tilgang af forstærkninger sikres.

Danmark kan blive angrebet til lands, til søs og i luften. Dansk forsvar må derfor – såvel nationalt som i NATO-regi – besidde evne til at imødegå truslen i alle tre miljøer.

Dansk forsvars fredstidsopgaver må løses i nationalt regi.

Overvågning og suverænitetshævdelse er væsentlige opgaver, der omfatter såvel dansk territorium som de andre områder, hvor Danmark har rettigheder, pligter og interesser.

Forsvarets fredsberedskab må være af en sådan størrelse, at et angreb mod Danmark ikke kan gennemføres uden større forberedelser. Overvågningen må sikre, at sådanne forberedelser erkendes i tide.

I spændingsperioder er forsvaret et vigtigt instrument for den politiske krisestyring. Beredskabet må kunne forøges og overvågningen intensiveres.

Disponering af militære styrker samt andre forsvarsforberedelser, herunder modtagelse af allierede forstærkninger, er vægtige og synlige politiske signaler.

Det er afgørende for afskrækkelsen, at NATOs solidaritet hurtigt kan demonstreres.

Den politiske beslutning om tilkaldelse af forstærkninger, og disses påfølgende ankomst, er meget væsentlige foranstaltninger i en krisesituation.

I krigstid gennemføres forsvaret af Danmark i overensstemmelse med NATOs strategi og som en del af det samlede NATO-forsvar.

Angreb afvises så tidligt og fremskudt som muligt.

1.9.6. Sammenfatning

Da modstanderen vælger tid, sted og form for sit angreb, må et effektivt forsvar være så alsidigt og fleksibelt, at det ikke alene kan overleve det indledende angreb, men tillige har evnen til derefter at kunne tage initiativet og afvise angrebet, eventuelt sammen med allierede styrker.

Ved opbygning af et forsvar må man derfor være opmærksom på, at valg af få eller enkelte fremfor flere styrketyper/platforme/våbensystemer forenkler modstanderens problem og begrænser egen handlefrihed. Omvendt vil et alsidigt og fleksibelt forsvar komplicere fjendens operationer og tilgodese egen handlefrihed. For Danmark er det derudover af betydning, at det danske forsvar er sammensat på en sådan måde, at det uden vanskeligheder kan samarbejde med såvel de tyske styrker som med forstærkninger fra andre NATO-lande i hele Enhedskommandoens område.

Mulige forstærkninger til dansk område omfatter land- og flystyrker, hvoraf sidstnævnte kan tilgå hurtigt. Det maritime forsvar i Østersøen gennemføres alene med danske og vesttyske flådestyrker, men vil dog blive støttet også gennem den allierede flyindsats.

Evnen til at forebygge krig er nøje forbundet med forsvarets militære og politiske troværdighed. Den militære troværdighed beror på den eventuelle angribers bedømmelse af forsvarets evne til i påkommende tilfælde at løse de foreliggende krigsopgaver. Disse løses bedst ved et afbalanceret sammensat, alsidigt og fleksibelt forsvar. Har forsvaret allerede i fredstid en overbevisende evne til i samarbejde med sine allierede at løse opgaverne, tilgodeses også dets primære formål: at bidrage til at forebygge krig.

Det indgår i regeringens oplæg til ny forsvarsordning, at der skal indkaldes flere værnepligtige. Foto: Hæren.

1.10. Regeringens oplæg til ny forsvarsordning

Den nuværende forsvarsforligsaftale, der er indgået mellem regeringspartierne og Socialdemokratiet, udløber med udgangen af 1987.

Regeringen fremlagde den 7. april 1987 sit forslag til en forsvarsordning 1988-92, "Dansk forsvar i udvikling".

Regeringen foreslog, at forsvarsbudgettet i 1988 forøges med 400 mio. kr. til 13.231 mio. kr., og at det herefter i årene 1989-92 forøges med yderligere 100 mio. kr. om året, så der i 1992 bliver tale om en forøgelse på 800 mio. kr. Hertil kommer resterende udgifter til nye fiskeriinspektionsskibe på ca. 1.400 mio. kr. Spørgsmålene om pris- og lønregulering af forsvarsbudgettet inddrages i de kommende forhandlinger.

Det er et moderat oplæg, som betyder, at forsvaret kan opretholde sit nuværende styrkeniveau. Forslaget er bygget op med trinvis stigninger, som vil sikre, at der kan ske en genopretning på de områder, hvor forsvaret er mest nedslidt.

Forslaget indebærer i hovedsagen en konsolidering og udvikling af den nugældende forsvarsordning, men der lægges særlig vægt på en forbedring af personalekvaliteten i hærens mobiliseringsstyrke. Af hensyn til stabiliteten i forsvaret og gennemførelsen af tilpasningerne foreslog regeringen endvidere, at den kommende aftale om forsvarets ordning dækker en femårig periode.

Forslaget betyder, at det vil være muligt

- at forbedre personalekvaliteten i hæ-

- rens mobiliseringsstyrke ved gradvis at indkalde op til ca. 2.500 flere værnepligtige om året og ved at øge antallet af mønstringsdage,
- at iværksætte en række påkrævede større materielanskaffelser samt
 - at foretage en vis genopbygning af ammunitionsbeholdningerne.

Samtidig med at der indkaldes flere værnepligtige, indføres der yderligere differentieret tjenestetid, så den første samlede tjeneste for værnepligtige menige i hæren bliver 9, 10, 11 eller 12 måneder - afhængig af den uddannelse, de pågældende værnepligtige skal have. Antallet af stampersonel reduceres i begrænset omfang.

Forslaget betyder tillige, at nødvendige fornyelser eller moderniseringer af materiel og våbensystemer inden for alle værn kan påbegyndes.

For hæren drejer det sig bl.a. om nærluftforsvar, ammunition, kampvogne og signalmateriel.

I søværnet videreføres STANDARD FLEX 300 programmet, og der opstilles forsøgsvis et landbaseret mobilt sømålsmissilbatteri. De modificerede ubåde af KOBHEN-klassen tilgår i perioden. Fregatterne bevares. De otte bevogtningsfartøjer af DAPHNE-klassen og de tre minerydningsfartøjer af SUND-klassen udgår, efterhånden som deres opgaver overtages af STANDARD FLEX-enheder.

I flyvevåbnet afløses DRAGEN-flyene af en flytype, der primært skal styrke luftforsvaret. Det undersøges i den forbindelse, om der kan anskaffes brugte fly af en tidssvarende kvalitet.

Hjemmeværnets karakter og virke fastholdes. Der anskaffes nye kuttere, ABC-udrustning, panserværn, signalmateriel m.m. Hjemmeværnets investeringer planlægges forbedret med 20-30 mio. kr. pr. år til bl.a. udskiftning af kuttere.

Beholdningen af ammunition til alle værn genopbygges gradvis.

1.11. Kulegravningen i Forsvarsudvalget

Regeringens forslag om at indlede forhandlinger med de hidtidige forsvarsforligspartier i 11-mandsgruppen blev afvist af Socialdemokratiet, der ønskede en "kulegravning" af forsvarrets forhold i Folketingets Forsvarsudvalg, forinden egentlige drøftelser om en ny forsvarsordning blev indledt.

Kulegravningen indledtes i april 1987, hvor der af Folketingets Forsvarsudvalg blev fremsat ønske om en lang række temadrøftelser samt om besøg ved en række kommandomyndigheder og tjenestesteder.

Eneste møde inden folketingsvalget den 8. september blev holdt den 10. juni, hvor man drøftede "trusselsbilleder og forsvarsdoktriner, herunder forsvarrets formålsparagraf og forsvarrets opgaver i det hele taget".

Efter folketingsvalget fortsatte kulegravningen. Den 10. november drøftede det nye udvalg samme tema som på mødet i juni samt totalforsvar, status for dansk forsvar og de problemer, forsvaret står over for.

Den 16.-17. november var Forsvarsudvalget på orienteringsbesøg ved Enhedskommandoen i Karup, Flyvertaktisk Kommando, Flyvestation Karup, Søværnets Operative Kommando, Jyske Dragonregiment og Flådestation Frederikshavn.

Den 25. november var Forsvarsudvalget på orienteringsbesøg i Forsvarskommandoen. Man drøftede uddannelses- og øvelsesvirksomhed, forsvarrets materielbehov, forsvarrets støttestruktur, herunder specielt søværnets støttestruktur, samt rationaliseringsmuligheder.

Den 1. december besøgte Forsvarsudvalget Hjemmeværnskommandoen.

Endelig var man den 3. december i Bruxelles for at høre om NATOs syn på dansk forsvar. Generalsekretæren, *Lord Carrington* og assisterende generalsekretær, *Michaell Bell* orienterede.

1.12. Forhandlinger i 11-mandsgruppen

Sideløbende med kulegravningen i Forsvarsudvalget indledtes i midten af november drøftelser om et nyt forsvarsforlig i 11-mandsgruppen (se pkt. 4.2.).

På trods af en intensiv mødevirksomhed, herunder besvarelse af en lang række spørgsmål fra gruppens medlemmer, lykkedes det ikke at nå til et resultat. Forsvaret blev ikke inddraget i den forståelse, der blev opnået mellem regeringen og Socialdemokratiet i forbindelse med finanslovens vedtagelse.

Da et resultat ikke kunne opnås inden jul, blev parterne enige om, at forhandlingerne skulle videreføres i januar 1988 med 11-mandsgruppen som forhandlingsforum. 11-mandsgruppens formelle opgave – at følge forsvarsordningens praktiske gennemførelse og drøfte eventuelle justeringer – ophører med indeværende forsvarsforligs udløb ved udgangen af december 1987.

1.13. Konsekvenser af et uændret forsvarsbudget

Forbliver forsvarsbudgettet uændret, vil det uundgåeligt føre til beskæringer i forsvarets struktur.

I henhold til den militære planlægning vil et uændret forsvarsbudget efter 1987 indebære følgende væsentlige konsekvenser for de enkelte værn.

Hæren:

- Krigsstyrken reduceres fra 1989 indledningsvis med 3.000 mand til i alt 69.000 mand, og yderligere reduktioner må påregnes. De indledende reduktioner sker ved de sjællandske kampgrupper, og yderligere reduktioner vil sandsynligvis medføre nedlægelse af en af de to sjællandske brigader.
- Genopbygning af den strengt nødvendige personelkvalitet ved flere enheder vil ikke være mulig inden for en rimelig

tid, idet antallet af værnepligtige må fastholdes på ca. 6.800 (årsværk).

- Omfanget af mønstringer øges, men ikke til det påkrævede niveau.
- Der gennemføres kun beskeden opbygning af krigsbeholdninger, specielt vil der således være alvorlige mangler med hensyn til artilleriammunition.
- Der vil fortsat være væsentlige mangler på køretøjsområdet.

Søværnet:

- Fregatterne udgår i 1988.
- Udrustnings- og aktivitetsniveauet reduceres, hvilket bl.a. i sammenhæng med ovennævnte nødvendiggør en reduktion af den militære personelstyrke på ca. 400 mand og en reduktion af den civile personelstyrke.
- Minerydningskapaciteten vil være utilstrækkelig.

Flyvevåbnet:

- Der gennemføres en aktivitetsnedsættelse og reorganisering med tilhørende permanent reduktion af bemanning ved Luftværnsgruppen.
- Der gennemføres kun en begrænset opbygning af krigsbeholdninger.

Hjemmeværnet:

- Marinehjemmeværnsskuttere udskiftes ikke.

Et uændret budget vil tillige medføre, at investeringsbudgettet fortsat er for lille. Dette forårsager, at det selv på lang sigt ikke vil være muligt at genopbygge ammunitionsbeholdningerne til det nødvendige niveau, ligesom der må forudses store vanskeligheder med anskaffelse af 3. serie STANDARD FLEX og erstatningsanskaffelse for den anden DRAKEN-eskadille.

Sammenfattende vil der være en række svagheder, som også vedrører forsvarets holdetid samt mulighederne for at modtage allierede forstærkninger.

Den øverstbefalende for de allierede styrker i Europa, general B. W. Rogers aflagde i juni afskedsbesøg i Danmark. Her ses han sammen med forsvarschefen, admiral S. E. Thiede ved en parade på Flyvestation Værlose. Foto: Forsvaret.

1.14. Besøg m.m.

Som et vigtigt led i samarbejdet bl.a. med vore allierede er der i løbet af året gennemført en række officielle besøg og andre arrangementer, hvor emner af fælles interesse har været drøftet.

Her kan nævnes:

- Den 6.-7. januar var forsvarsministeren og 11-mandsgruppen inviteret på orienteringsbesøg ved bl.a. NATOs Nordregions hovedkvarter i Norge.
- Den 21.-27. februar var forsvarsministeren på besøg i Israel og ved de danske FN-styrker på Cypern.
- Den 19.-20. marts var forsvarsministeren og 11-mandsgruppen inviteret på besøg i England og besøgte her bl.a. UKMF og havde drøftelser med den engelske udenrigsminister og forsvarsminister.
- Den 16. juni modtog forsvarsministeren besøg af den øverstbefalende for de allierede styrker i Europa, general *Bernard W. Rogers* (afskedsbesøg).
- Den 1. oktober modtog forsvarsministeren besøg af den nye øverstbefalende for de allierede styrker i Europa, general *John R. Galvin* (tiltrædelsesbesøg).

Herudover har forsvarsministeren deltaget i møder i forbindelse med IEPG, NPG, DPC og EURO-gruppen.

2. Forsvarets økonomiske forhold

2.1. Budgettet for 1988

Forsvarsministeriets bidrag til finanslovsforslag for finansåret 1988 på 13.425 mio. kr. er udarbejdet på grundlag af Finansministeriets direktiver og med udgangspunkt i det forlig, der udløber med udgangen af 1987.

Forslaget er baseret på de hidtil forudsatte beløbsrammer for forsvarsudgifterne, idet der på fremsættelsestidspunktet ikke var indgået aftale om forsvaret for perioden efter 1987.

Budgetrammen for 1988 fremkommer ved opskrivning af beløbet i finanslov 1987 til det for finansåret 1988 forventede gennemsnitlige pris- og lønniveau. I budgettet er indeholdt en kompensation på 8,7 mio. kr. for arbejdstidsforkortelsen fra september 1988.

Forslaget er opført eksklusivt ikke-fradragsberettiget købsmoms, der for

Forsvarsministeriets vedkommende forventes at udgøre ca. 700 mio.kr., som re-funderes på tillægsbevillingsloven.

I forbindelse med overførsel af Geodætisk Institut og Søkortarkivet fra Forsvarsministeriets ressort til Boligministeriet samt Forsvarsministeriets overtagelse af den danske del af Decca-kæden er Forsvarsministeriets budgetramme nedsat med ca. 73 mio.kr.

Der er som hidtil forudsat ydet kompensation for forsvarets deltagelse i forureningsbekæmpelse og lignende ikke-militære opgaver samt fredsbevarende operationer under FN.

2.2. Forsvarsbudgettets sammensætning

Forsvarsbudgettets hovedposter kan opdeles på følgende måde for årene 1985-88.

Tabel 1: Hovedposterne i absolutte tal

	1985	1986	1987	1988
Prisniveau	gennem- snit 85	gennem- snit 86	gennem- snit 87	gennem- snit 88
	REGN- SKAB	REGN- SKAB	FINANS- LOV	FINANS LOV- FORSLAG
	mio.kr.			
Militærarnsnit				
Centralstyrelsen mv.	319,6	336,6	346,3	376,0
Budgetregulering			-266,3	-
Forsvarskommandoen og værnene mv.	8.454,8	8.488,2	8.822,5	9.414,8
Hjemmeværnet	405,4	430,3	429,2	462,7
Danske militære FN-styrker ..	28,6	30,6	27,0	27,8
Driftsbudget i alt	9.208,4	9.285,7	9.358,7	10.281,3
Udlån	-	-	0,1	0,1
Materielinvesteringer til værnene og hjemmeværnet	1.654,7	1.653,8	1.958,1	1.734,1
Nationalt finansierede bygge- og anlægsarbejder	242,1	158,9	181,7	214,1
Erhvervelse og salg af ejen- domme samt kapitalposter iøvrigt	- 51,8	- 37,8	-	-
Dansk bidrag til internationalt finansierede NATO-anlægs- arbejder	242,7	246,5	285,0	340,0
Internationalt finansierede NATO-anlægsarbejder	230,6	149,9	300,0	342,0
Internationalt bidrag til NATO-anlægsarbejder	- 230,6	- 149,9	- 300,0	- 342,0
Anlægsbudget i alt	2.087,7	2.021,4	2.424,9	2.288,3
Civilafsnit:				
Driftsbudget	592,5	601,7	618,4	582,4
Anlægsbudget	67,6	67,3	269,8	274,8
Statsvirksomhed:				
Statens Konfektion	3,4	0,6	- 0,8	- 1,4
§ 22. Forsvarsministeriet i alt*	11.959,8	11.976,7	12.671,0	13.425,4

* Alle tal er opgjort i løbende priser (eksklusive MOMS).

Forsvarsbudgettets hovedposter udgør i årene 1985-88 følgende andele af de samlede forsvarsudgifter:

Tabel 2: Hovedposterne i relative tal (procenter)

	1985	1986	1987	1988
	%			
Militærsektoren:				
Centralstyrelsen mv.	2,7	2,8	2,7	2,8
Budgetregulering			- 2,1	-
Forsvarskommandoen og værnene mv.....	70,7	70,8	69,6	70,1
Hjemmeværnet	3,4	3,6	3,4	3,5
Danske militære FN-styrker ..	0,2	0,3	0,2	0,2
Driftsbudget i alt.....	77,0	77,5	73,8	76,6
Udlån.....	0	-	-	-
Materielinvesteringer til værnene og hjemmeværnet ...	13,8	13,8	15,5	12,9
Nationalt finansierede bygge- og anlægsarbejder	2,0	1,3	1,4	1,6
Erhvervelse og salg af ejendomme samt kapitalposter iøvrigt	- 0,4	- 0,3	-	-
Dansk bidrag til internationalt finansierede NATO-anlægsarbejder	2,0	2,1	2,3	2,5
Internationalt finansierede NATO-anlægsarbejder	1,9	1,3	2,4	2,5
Internationalt bidrag til NATO-anlægsarbejder	- 1,9	- 1,3	- 2,4	- 2,5
Anlægsbudget i alt	17,4	16,9	19,2	17,0
Civilafsnit:				
Driftsbudget	5,0	5,0	4,9	4,3
Anlægsbudget.....	0,6	0,5	2,1	2,1
Statsvirksomhed:				
Statens Konfektion	-	-	-	-
§ 22. Forsvarsministeriet i alt	100,0	100,0	100,0	100,0

2.3. Forsvarskommandoens budget

Forsvarskommandoens budget udgør ca. 87% af det samlede forsvarsbudget.

Tabel 3 viser, hvorledes beløbet fordeles sig på hovedudgiftsområder i 1988.

Tabel 3: Sammensætningen af Forsvarskommandoens budget for 1988

	mio.kr.	i pct.	(prisniveau gennemsnit 1988)
Personeludgifter	7.525	59,6	
Materieludgifter:		} 28,8	
driftsudgifter	1.897		
anlægsudgifter	1.734		
Bygninger og arealer:		} 9,1	
driftsudgifter	590		
anlægsudgifter	214		
anlægstilskud	340	} 2,5	
Øvrige driftsudgifter ..	318		
Udgifter, brutto	12.618	100,0	
Indtægter	915		
Udgifter, netto	11.703		

2.4. NATO-landenes forsvarsudgifter

Tabel 4 viser forsvarsudgifternes andel af bruttonationalproduktet opgjort i US dollars pr. indbygger for NATO-medlemslandene (ekskl. Island og Spanien). Forsvarsudgifterne er i denne forbindelse opgjort efter en af NATO-myndighederne fastsat definition, som for Danmarks vedkommende adskiller sig fra det af Folketinget vedtagne forsvarsbudget ved bl.a. at indeholde visse pensionsudgifter, mens visse driftsudgifter under civilafsnittet ikke medtages.

Tabel 4: 14 af NATO-landenes forsvarsudgifter i procent af bruttonationalproduktet og angivet i US dollars pr. indbygger. Udgifterne pr. indbygger er af hensyn til sammenligneligheden beregnet efter fælles NATO-kriterier. Der er anvendt 1980-priser og -kurser

	1984	1985	1986	1987*
Belgien	3,3 398	3,2 398	3,3 416	3,3
Canada	2,1 247	2,1 250	2,1 255	2,1
Danmark	2,3 316	2,2 319	2,1 318	2,2
Frankrig	4,0 519	4,0 517	3,9 518	4,0
Forbunds- republ. Tyskland	3,3 514	3,2 453	3,1 450	3,0
Græken- land	7,1 300	7,0 301	6,1 265	6,3
Italien	2,2 182	2,2 187	2,1 188	2,1
Luxem- bourg	1,2 162	1,1 159	1,2 165	1,3
Holland	3,4 403	3,3 402	3,3 405	3,3
Norge	2,7 427	3,0 491	2,8 480	2,9
Portugal	3,3 81	3,1 79	3,2 85	3,2
Tyrkiet	3,8 55	4,0 58	4,2 65	4,4
Storbri- tannien	5,3 533	5,1 531	4,9 513	4,7
USA	5,9 737	6,2 787	6,5 830	6,3

*) Tallene for 1987 er skønnede.

3. Moderniseringsreformer m.m.

I Årlig Redegørelse 1986 blev der givet en orientering om edb-anvendelsen i forsvarret.

3.1. Edb-anvendelse i Forsvarsministeriets departement

I 1986 fuldførtes en foranalyse vedrørende den fremtidige edb-anvendelse i Forsvarsministeriets departement. Foranalysen anbefalede gennemførelse af et større antal enkeltprojekter.

I fortsættelse af denne foranalyse og i overensstemmelse med anbefalingerne i Administrationsdepartementets rapport om datakommunikation i centraladministrationen har Forsvarsministeriets departement opbygget et moderne, integreret edb-system, der på nuværende tidspunkt omfatter journalisering og tekstbehandling.

Edb-arbejdspladserne i departementet er standardiserede og anskaffet under hensyn til bedst muligt arbejdsmiljø for medarbejderne. De er via et lokalt net koblet sammen med et system af korresponderende minidatamater.

Det er hensigten på lidt længere sigt at etablere adgang mellem departementets edb-systemer og en række eksterne databaser bl.a. Forsvarsministeriets Økonomi- og Regnskabssystem, databaser vedrørende NATO-infrastrukturprojekter, lovdatabasen, nyhedsdatabaser og tilsvarende systemer.

Forsvarsministeriets departement del-

tog i 1986-87 i en forundersøgelse vedrørende indførelse af elektronisk arkiv. Denne forundersøgelse er et led i et EF-projekt med det formål at udvikle avancerede og integrerede kontorautomatonsssystemer til den offentlige sektor.

Da der ikke foreligger nærmere oplysninger om, hvornår et elektronisk arkiv er færdigudviklet, har Forsvarsministeriet på nuværende tidspunkt ikke konkrete planer om indførelse af et elektronisk arkiv i departementet.

3.2. FØRST

FØRST er Forsvarsministeriets Økonomi- og Regnskabssystem. FØRST indgår i et samlet økonomistyringskoncept, der består af tre hovedelementer:

- En organisatorisk økonomi- og regnskabsfunktion, hvor vægten er lagt på delegering af kompetence og opgaver uden af tilsidesætte den centrale styring,
- en integreret registreringsramme, dvs. kontoplaner og dertil hørende nummersystemer og konteringsregler, der er konstrueret på en sådan måde, at samtlige registreringer kan anvendes til såvel eksterne som interne budget- og regnskabsopgaver.
- en sammenhængende teknisk ramme, der udgøres af maskinel, kommunikationsfaciliteter og programmel.

FØRST indeholder en regnskabsdel og en økonomidel. Mens regnskabsdelen primært tilgodeser eksterne regnskaber, er formålet med økonomidelen at skabe grundlag for forbedret økonomisk styring af ressourceanvendelsen inden for Forsvarsministeriets område.

Løsning af økonomiopgaver på de forskellige niveauer forudsætter, at relevante informationer foreligger. FØRST tilføres som et samlende system informationer om ressourceanvendelse fra andre administrative edb-systemer. De tilførte data struktureres i overensstemmelse med den i FØRST etablerede fælles overordnede registreringsramme.

FØRST består systemmæssigt af en central del og en lokal del. FØRST opbygges således efter distribueringsprincippet, der forudsætter en systemmæssig sammenhæng mellem den centrale og den decentrale databehandling og en fælles udnyttelse af systemernes data. Dette muliggør, at de enkelte niveauer får adgang til de nødvendige og tilstrækkelige data til brug ved løsning af deres økonomiopgaver.

FØRST dækker hele Forsvarsministeriets område og har fra 1987 afløst et edb-regnskabssystem, der blev taget i brug omkring 1970. Væsentlige dele af det centrale FØRST er taget i brug, mens det lokale FØRST anvendes forsøgsvis ved nogle myndigheder på det udførende niveau.

FØRST forventes endeligt implementeret i 1992 for hele Forsvarsministeriets område. Den gradvise gennemførelse omfatter såvel decentralisering af maskinel som videre udvikling af programmel, herunder avancerede planlægningsværktøjer. Samtidig pågår udviklingsarbejde med de systemer, som afgiver eller forudsættes at afgive data til FØRST.

Den organisatoriske del (økonomifunktioner) forventes at udvikle sig over en periode. Dette skal blandt andet ses i sammenhæng med, at de økonomiske op-

gaver, der følger decentralisering af kompetence og opgaver, realiseres gradvis.

I forbindelse med FØRST gennemføres et bredt uddannelsesprogram. Det omfatter generelle orienteringer samt målrettede kurser om fx anvendelse af FØRST og betjening af terminaler og mikrodatamater.

3.3. Decentralisering

Med henblik på at fremme effektivitet, ansvarsfølelse og arbejdstilfredshed tilstræbes det i forsvaret at delegerer kompetence.

Forsvarsministeriet har delegeret opgaver til de underlagte styrelser, og Forsvarskommandoen har igennem en årække ved delegering/decentralisering af en række større og mindre enkeltområder lagt øgede beføjelser ud til forsvarets myndigheder i overensstemmelse med målstyringsprincippet.

Målstyringen indebærer, at det overordnede niveau i størst mulig udstrækning begrænser styringen til at angive HVAD der skal gøres, så det underordnede niveau selv kan beslutte, HVORDAN det skal gøres. HVAD der skal gøres, beordres gennem opgaveanvisninger (produktionsmål). På denne måde vil det være muligt at tilvejebringe rimeligt entydige grænser for ansvar og beføjelser, og beslutning om, HVORDAN produktionen skal gennemføres, kan i høj grad decentraliseres, således at målstyringen i højere grad kan erstatte den gældende regel- og detaljstyring.

Decentraliseringen skaber forudsætning for bedst muligt at nyttiggøre de erfaringer, kundskaber og ideer, som findes på alle niveauer i forsvaret, et forhold der giver grundlag for at håndhæve et princip om at lade beslutningen blive truffet på det niveau, hvor opgaverne løses, og hvor den praktiske viden om beslutningens virkninger findes.

De, som træffer beslutninger på de forskellige niveauer, skal gives ansvar for produktionsressourcerne og forbruget

heraf, dvs. større mulighed for løbende at tilpasse "virksomheden" i takt med situationens udvikling – med henblik på bedst mulig realisering af de fastsatte produktionsmål. Dette vurderes at ville medføre en øget omkostnings- og ressourcebevidsthed, bl.a. fordi man lokalt får bedre kendskab til produktionens omkostninger. Når delegeringen er gennemført, får de lokale myndigheder selv stor indflydelse på, hvor midlerne skal anvendes inden for de tildelte rammer for at opnå de angivne mål.

En videreudvikling af delegerings- og decentraliseringsbestræbelserne skal tilgodese:

- Behovet for en forenkling af den nuværende ansvars og forvaltningsstruktur,
- forsvarrets behov for en organisationsudvikling med sammenhængende ansvarsområder, hvor ansvar, beføjelser og kompetence i højere grad svarer til hinanden,
- de generelle moderniserings- og decentraliseringsbestræbelser inden for den offentlige sektor,
- lovgivningens og bevillingsmyndighedernes krav om budgettering og omkostningskontrol.

3.3.1. Koordinationsgruppen vedrørende decentralisering

For at fremme og koordinere disse bestræbelser har Forsvarskommandoen etableret en koordinationsgruppe vedrørende decentralisering.

På grundlag af arbejdet i koordinationsgruppen samt den personel- og uddannelsesmæssige situation ved de lokale myndigheder har Forsvarskommandoen fastsat følgende:

- Pr. 1. januar 1988 gennemføres en yderligere decentralisering i hæren og ved forsvarrets skoler. 1988 vil være at betragte som et prøveår.

- Pr. 1. januar 1989 gennemføres decentraliseringen i søværnet og flyvevåbnet, idet der dog i 1988 søges gennemført en i forhold til nuværende situation yderligere decentralisering til kommandomyndighederne i disse værn, ligesom gældende forsøgsordninger videreføres og udbygges.
- For 1988 udarbejdes produktionsmål for alle myndigheder, uanset om decentraliseringen er iværksat eller ej.

Det fulde udbytte af decentraliseringen opnås først, når opbygningen af planer og budgetter nedefra i organisationen omfatter alle sider af den virksomhed, som vedkommende chef er ansvarlig for.

Forsvarskommandoen har fundet det nødvendigt at iværksætte totalbudgettering ved de udførende myndigheder – indledningsvis i hæren og ved skolerne – til trods for at visse af forudsætningerne herfor ikke i alle tilfælde synes at være til stede. Det vurderes imidlertid, at der i et snævert samarbejde mellem Forsvarskommandoen, kommandomyndigheder-

Det tilstræbes i forsvaret at delegere beføjelser, så de lokale myndigheder får større indflydelse på ressourcernes anvendelse bl.a. i forbindelse med uddannelse. Her undervises i skydning med 40 mm luftværnskanon. Foto: Hæren.

ne og det udførende niveau vil kunne udvikles hensigtsmæssige rutiner, som med de i 1988 indhøstede erfaringer vil udgøre det bedste grundlag for den endelige udformning af et system byggende på decentralisering af driftsmidlerne med den heraf affødte dispositionsret.

Forsvarskommandoen er opmærksom på, at decentraliseringen også medfører et øget behov for styringsværktøjer og vil søge at intensivere installation af det nødvendige edb-udstyr. Der vil også være behov for yderligere uddannelse af det involverede personel.

3.4. Rationaliseringsforslag

Forsvaret forsøger at engagere alle ansatte i at drive virksomheden så effektivt som muligt. En af måderne er at præmiere gode rationaliseringsforslag vedrørende forsvarets virksomhed.

Mindre rationaliseringsforslag behandles lokalt, mens forslag af større betydning behandles i Forsvarskommandoen. Samarbejdsudvalgene inddrages i behandlingen.

Rationaliseringsforslagene kommer især fra de tekniske områder. Visse af forslagene medfører betydelige besparelser, herunder mulighed for at foretage reparationer her i landet af dele, som ellers skulle sendes til udlandet.

De fleste forslag kan ikke opgøres som forslag af målbar værdi, men den samlede besparelse/fortjeneste skønnes at være af ganske betragteligt omfang.

På Forsvarskommando-niveau behandles mere end 100 rationaliseringsforslag på årsbasis, og der udbetales i alt omkring 200.000 kr. i præmier.

Som eksempler på præmierede forslag kan nævnes:

7 flyteknikere (seniorsergenter og overkonstabler) på Flyvestation Skrydstrup har konstrueret nogle nye elektriske stikforbindelser i F-16 flyet, hvilket har resulteret i, at en del af ledningsnettet i flyet kan udskiftes i Danmark. Denne reparation/udskiftning var tidligere krævet udført i udlandet. Den årlige besparelse, der opnås ved dette forslag, er beregnet til kr. 140.200. Den tildelte præmie udgør kr. 15.270 til deling mellem forslagsstillerne.

2 maskinmekanikere i søværnet, ved torpedobådenes mobile base, er tildelt en præmie på kr. 3.000 til deling for et forslag vedrørende reparation af prods kroge til lastbiler. Forslaget medfører, at reparation nu kan foretages for et mindre beløb, end nyanskaffelser koster.

1 varmemester og 1 kasernearbejder i hæren, ved Kommandantskabet på Sønderborg Kaserne, er præmieret med kr. 1.000 til deling for fremstilling af en støvlerenser til imødegåelse af snavs og fugtighed på trapper, gange og belægningsstuer.

Forslaget har medført en besparelse i den daglige rengøring.

Forsvarskommandoen har foreslået en yderligere decentralisering af behandlingen af rationaliseringsforslag og vil søge yderligere at motivere de ansatte til at fremkomme med forslag. Det var bl.a. ønskeligt, om der kom flere forslag fra ikke-tekniske områder, fx fra det forvaltnings- og forsyningsmæssige område.

4. Forsvarets indretning

4.1 Forsvarets organisation

Det lovmæssige grundlag for forsvarets ordning er lov om forsvarets organisation m.v. fra maj 1982. Loven er en rammelov, hvorefter størrelsen, sammensætningen og organisationen af hæren, søværnet og flyvevåbnet samt organer til støtte for forsvaret fastsættes af forsvarsministeren.

De mere detaljerede politiske retningslinjer for forsvarets ordning er indeholdt i aftale af 29. juni 1984 om forsvarets ordning i perioden 1985-87 (se Tillæg 2 i Årlig Redegørelse 1984), i tillægget til denne af 27. august 1985 (se Tillæg 2 i Årlig Redegørelse 1985), og i et notat af 14. maj 1986 om sammensætningen af hærens fredsstyrke (se Tillæg 2 i Årlig Redegørelse 1986). Aftalerne om forsvarets ordning i perioden 1985-87 er indgået mellem Socialdemokratiet, Det konservative Folkeparti, Venstre, Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti. Værnenes hovedbestanddele og styrketal er nærmere fastlagt i aftalerne.

4.2. Opfølgning af forsvarsforliget

Der er mellem forsvarsforligspartierne oprettet en kontaktgruppe, 11-mandsgruppen, hvis opgave er løbende at følge forsvarsordningens praktiske gennemførelse og at drøfte spørgsmål vedrørende eventuelle justeringer inden for forligsrammerne. 11-mandsgruppen er sammensat af 3 repræsentanter for Socialdemokratiet og 2 repræsentanter for hvert af de øvrige forsvarsforligspartier*).

*) 11-mandsgruppens sammensætning var indtil folketingsvalget i september 1987:

Fhv. minister Poul Søgaard, MF, (S),
fhv. minister Karl Hjortnæs, MF, (S),
folketingsmedlem Knud Damgaard, (S),
fhv. minister Ib Stetter, MF, (KF),
folketingsmedlem Hagen Hagensen, (KF),
fhv. minister Ivar Hansen, MF, (V),
folketingsmedlem Peder Sønderby, (V),
fhv. minister Niels Bollmann, MF, (CD),
fhv. minister Arne Melchior, MF, (CD),
folketingsmedlem Jens Steffensen, (KrF),
og folketingsmedlem Inger Stilling Pedersen, (KrF).

Efter folketingsvalget består 11-mandsgruppen pr. 15. december 1987 af:

Fhv. minister Poul Søgaard, MF, (S),
folketingsmedlem Hans Hækkerup, (S),
folketingsmedlem Arne Jensen, (S),
folketingsmedlem Connie Hedegaard, (KF),
folketingsmedlem Kent Kirk, (KF),
fhv. minister Niels Anker Kofoed, MF, (V),
folketingsmedlem Peder Sønderby, (V),
fhv. minister Arne Melchior, MF, (CD),
fhv. minister Niels Bollmann, MF, (CD),
folketingsmedlem Inger Stilling Pedersen, (KrF),
og folketingsmedlem Knud Glønborg, (KrF).

11-mandsgruppen har i det forløbne år bl.a. drøftet hærens garnisonering i det jysk-fynske område, rapporter fra Forsvarsministerens Rådgivnings- og Analysegruppe, britiske forstærkningsstyrker, NATO-landenes forsvarsbidrag, konvertering af et antal stillinger til tjenestemandstillinger og forhold vedrørende forsvarets ordning efter 1987.

Herudover har en række materielprojekter, bl.a. anskaffelse af panserværnshelelikoptere, ammunition og pansrede mandskabsvogne til hæren været drøftet i gruppen.

Gruppen har efter invitation aflagt besøg ved NATOs Nordkommando i Kolsås ved Oslo den 6.-7. januar 1987 og besøgt Storbritannien den 19.-20. marts. Besøget i Storbritannien skete efter invitation fra den britiske forsvarsminister. Der blev ført drøftelser med den britiske forsvarskomite, der havde besøgt Danmark i februar.

Gruppens arbejde har også i 1986-87 i høj grad været koncentreret om en opfølgning af forhold i forligsaftalen fra 1984. Delforanstaltningerne i aftalen er stort set gennemført eller iværksat. Ved udgangen af 1987 udestår der dog endnu enkelte forhold.

Generelt set har forsvarets situation i 1986-87 været præget af de strukturændringer og rationaliseringsbestrebelse, som er en følge af aftalen. Det har vist sig vanskeligt at få gennemført ændringer i den takt, der var forudset, og det har derfor været nødvendigt at gennemføre begrænsninger gennem aktivitetsreduktioner og udskydelser mv., ligesom den sene afklaring - ikke mindst af hærens forhold - har medført usikkerhed hos personellet i hæren.

4.3. Udviklingen i hæren

På det landmilitære område er indsatsen koncentreret om det fælles dansk-tyske forsvar i Slesvig-Holsten - en opgave som løses inden for rammen af NATOs koncept om det fremskudte forsvar, hvilket

bl.a. giver de bedste muligheder for at sikre flåde-, fly- og andre installationer på den jyske halvø. Forsvaret af den jyske halvø er prioriteret højest. Dette gøres ved Jyske Divisions deltagelse i afvisningen af et fjendtligt angreb mod Slesvig-Holsten og opstilling af en reserveenhed af brigadestørrelse i Jylland (Jyske Kampgruppe). Opstillingen af denne enhed er fortsat i 1987. Afvisning af fjendtlige angreb mod de danske øer gennemføres med vægt på den sjællandske øgruppe. Det forudsættes i den forbindelse, at et søbårent angreb bekæmpes af søværnet og flyvevåbnet tidligst muligt, og allerede medens angrebsstyrkerne er undervejs, og at søminering har fundet sted.

Brigaden vil fortsat være den grundlæggende troppeenhed. I brigaderne udgør den middeltunge kampvogn, udstyret med moderne ildledelsesanlæg, laserafstandsmålere og mørkekampudstyr, en væsentlig faktor i betragtning af det store antal mobile, pansrede enheder, der kan indsættes mod Danmark, især mod den jyske halvø.

I det landbaserede kystforsvar vil kampgruppen, sammensat af infanterienheder, artilleri og panserjagere være et væsentligt led i landforsvaret, idet den fra kystnære og kraftigt udbyggede stillinger skal kunne modstå fjendens indledende landgangsforsøg og skabe forudsætninger for brigadernes indsættelse.

Lokalforsvarsstyrker og dele af hjemmevernet deltager i forsvaret af baglandet.

Den største del af hærens produktion i fredstid er uddannelse af et tilstrækkeligt stort antal soldater til krigsstyrken. Herudover opretholdes der et indsatsberedskab, hvis omfang blev bestemt ved aftale af 14. maj 1986 mellem partierne bag forsvarsforliget. Der gennemføres forberedelser, som skal medvirke til, at hærens enheder kan løse de pålagte krigsopgaver.

På baggrund af denne aftale har Forsvarskommandoen iværksat planen: Hærens Fredsstyrke 1986. Planen indeholder

Den største del af hærens virke i fredstid er uddannelse af soldater til krigsstyrken. Foto: Hæren.

bl.a. en opstilling af enheder af stampersonel på 2-årskontrakter, som hjemsendes samlet efter tjenesteperioden. Det har efterfølgende vist sig, at det ikke er muligt at rekruttere og fastholde det nødvendige antal konstabler til disse enheder. På denne baggrund er der anvendt et større antal værnepligtige, end det oprindeligt var forudset, til at bemande visse af enhederne.

Personel med 2-årskontrakt blev efter forhandlinger med organisationerne indkaldt første gang den 16. oktober 1986 til følgende enheder:

- En panserjagereskadron (Centurion) ved Prinsens Livregiment (til tjeneste i Varde),
- en kampvognseskadron (Leopard) ved Jyske Dragonregiment i Holstebro,

- en kampvognseskadron (Centurion) ved Gardehusarregimentet i Næstved,
- et selvkørende haubitsbatteri ved Kongens Artilleriregiment i Sjælsmark og
- et selvkørende haubitsbatteri ved Sønderjyske Artilleriregiment/Hærens Artilleriskole i Varde.

Vanskelighederne i forbindelse med opstillingen af enheder, hvori personellet er ansat på 2-årskontrakter, har ikke blot relation til rekrutteringen, men også til fastholdelsen af konstablerne igennem tjenesteperioden. De uheldige virkninger af dette præger generelt hærens personel, og det forstærkes i det jyske område bl.a. af den manglende beslutning om garniseringen af hærens enheder.

Forsvarskommandoen har besluttet at ændre hærens indkaldelsesterminer, så de

bliver tilpasset de civile uddannelsessteder. Dette vil ske med virkning fra 1989, men overgangsordninger vil blive anvendt i det kommende år. Resultatet vil blive, at hovedparten af hærens værnepligtige hjemsendes i enten juni eller december, hvilket vil bedre de pågældendes muligheder for umiddelbart at kunne indlede en civil uddannelse.

Samtidig med iværksættelsen af Hærens Fredsstyrke 1986 blev planen for ordningen af hærens krigsstyrke iværksat. Den indebærer en omfattende og kompliceret omstilling. Der sker omflytninger af materiel, klargøring af materiel fra depoter samt udarbejdelse af nye forsvarsplaner. Omstillingen forudses at strække sig over nogle år.

Af nyt materiel til hæren er i løbet af året tilgået ABC-dragter, signalmateriel og hjulkøretøjer. Moderniseringen af middeltunge selvkørende haubitser er fortsat, og moderniseringen af de lette kampvogne er afsluttet. Dette er første fase af en nødvendig reovering og forbedring af hærens kampvogne, og de middeltunge kampvogne står foran et gennemgribende moderniseringsprogram, som påregnes at kunne påbegyndes i 1988/89.

4.3.1. Garniseringen i Jylland og på Fyn

Efter drøftelse mellem forsvarsforligspartierne blev der i 1984 under Forsvarsministeriet nedsat en arbejdsgruppe til at se nærmere på garniseringen i det jysk-fynske område. Arbejdsgruppen fik til opgave at udarbejde et samlet forslag til den for forsvaret mest rationelle anvendelse af forsvarets kaserner i Jylland og på Fyn, herunder at stille forslag om nedlæggelse af kaserner, der ikke længere var behov for.

Arbejdsgruppen afgav sin redegørelse til Forsvarsministeriet i november 1986.

Arbejdsgruppen foreslog, at hærens enheder i det jysk-fynske område garnisoneres således, at der inden for et givet geogra-

fisk område med en radius på ca. 50 kilometer, et såkaldt storgarnisonsområde, placeres både stabe, skoler og regimente. Skolen og et af regimenterne i de enkelte områder bør være af samme tjenestegren. Det bliver herved muligt for personellet at få en mere hensigtsmæssig tjenesteomgang end i dag uden at skulle skifte bopæl. Arbejdsgruppen fandt, at der kan etableres 4 sådanne storgarnisonsområder, nemlig i Nordjylland, Midtjylland, Vestjylland og i det sydlige Jylland samt Fyn. Det er forudsat, at antallet af regimente i det jysk-fynske område reduceres.

Arbejdsgruppens forslag gav anledning til heftig debat i medierne, ikke mindst i områderne omkring de berørte garnisoner.

Fremskridtspartiet rejste sagen i Folketinget, og en forespørgselsdebat den 15. januar 1987 resulterede i vedtagelse af en motiveret dagsorden om, at Folketinget afventer et regeringsudspil vedrørende garniseringsplan, når svarene fra høringer i berørte amter foreligger.

Efter at garniseringsarbejdsgruppens redegørelse havde været til udtalelse ved berørte amtsråd, fremlagde regeringen den 26. marts sit forslag til hærens fremtidige garnisering.

Baggrunden for forslaget er, at hærens styrke i fredstid er blevet næsten halveret gennem de seneste tyve år. Der er derfor langt flere kaserner og regimente i det jysk-fynske område, end der er behov for. Der bruges derfor midler, som kunne være bedre anvendt andetsteds i forsvaret, til at opretholde halvtomme kaserner.

Der vil fortsat være kaserneplads nok til at også det øgede antal værnepligtige, der sigtes mod efter 1987, vil kunne rummes.

Regeringens udgangspunkt var garniseringsarbejdsgruppens redegørelse. Regeringen foreslog, at den såkaldte grundmodel bliver gennemført, idet dog Sergentsskolen forbliver i Sønderborg og 2. Telegrafbataljon i Tønder.

Planen vil berøre væsentlige dele af kaserne i Viborg, Århus og Odense med tilhørende øvelsespladser. For nogle byer, fx Skive og Varde vil planen betyde en langt større udnyttelse af de militære garnisoner.

Planen vil kunne gennemføres i løbet af ca. 5 år.

Fase 1, der forløber 1.-3. år efter beslutning, omfatter følgende garniseringsændringer mv.:

- Sønderjyske Artilleriregiment flyttes fra Varde til Skive og sammenlægges med Nørrejyske Artilleriregiment,
- Slesvigske Fodregiment, Fynske Livregiment og Kongens Jyske Fodregiment sammenlægges i Fredericia,
- stab, Jyske Telegrafregiment flyttes fra Århus til Haderslev, og
- stab og stabskompagni, Militærregion III flyttes fra Haderslev til Fredericia.

Fase 2, der forløber 2.-4. år efter beslutning, omfatter følgende garniseringsændringer mv.:

- Hærens Artilleriskole flyttes fra Varde til Skive,
- Prinsens Livregiment flyttes fra Viborg til Varde,
- opklaringsbataljonen ved Jyske Dragonregiment flyttes fra Holstebro til Varde,
- 6. Telegrafbataljon flyttes fra Randers til Haderslev, og
- stab og stabskompagni, Militærregion II flyttes fra Viborg til Randers.

Fase 3, der forløber 2-5 år efter beslutning, omfatter følgende garniseringsændringer mv.:

- Vestre Landsdelskommando flyttes fra Århus til Viborg, og
- diverse myndigheder, bl.a. Vestre Bygeadministration samles på Viborg Kaserne.

Musikkorpset forbliver i deres nuværende garnisoner. Der nedsættes arbejdsgrupper til at se nærmere på musikkorpsets fremtidige ordning og til at vurdere hensigtsmæssigheden af at flytte Værkstedsområdet Rørdal fra Ålborg til Viborg.

Overflødige bygninger og arealer afhændes. Det drejer sig primært om lokaliteter i Viborg, Århus og Odense.

Hjemmeværnets interesser tilgodeses i videst mulige omfang. Hjemmeværnet inddrages i detailplanlægningen om, hvilke bygninger og arealer der kan afhændes.

Planen berører op til ca. 800 militære funktioner, som skal flyttes i løbet af ca. 5 år. Dette er ca. 300 færre end i den grundmodel, der var anbefalet af garniseringsarbejdsgruppen. Det vurderes dog, at antallet af reelle forflytninger kan reduceres betydeligt, såfremt der sker en fleksibel gennemførelse af planen, og såfremt den gennemføres under fornøden hensyntagen til personellet, bl.a. ved anvendelse af omskolingsforanstaltninger og ved regulering af tilgang og afgang i de respektive garnisonsbyer.

Det skønnes, at den reelle driftsbesparelse, når planen er gennemført, vil udgøre ca. 150 mio. kr. over en tiårsperiode. De nødvendige investerings- og engangsudgifter skønnes at andrage ca. 147 mio. kr. Disse modsvares delvis af indtægter ved salg af de bygninger og arealer, der afhændes.

Planen indebærer endvidere, at flyttefrekvensen for personellet på lidt længere sigt vil blive reduceret betydeligt, og at forsvarets kampafgørende enheder vil blive styrket.

Der vil herved ske en mere rationel anvendelse af forsvarets midler, ligesom det vurderes, at etablering af storgarnisonsområder vil kunne medvirke til at fastholde personellet og dermed bidrage til en formindskelse af afgang i utide af kvalificeret personel.

Regeringen fremlagde sit forslag til po-

litisk drøftelse blandt forsvarsforligspartierne. Også regeringens forslag vakte heftig debat og gav anledning til flere spørgsmål i Folketinget.

Det forventes, at der vil blive truffet beslutning om sagen i forbindelse med drøftelserne om forsvarets ordning efter 1987.

4.4. Udviklingen i søværnet

I fredstid udfører søværnet en væsentlig del af overvågningen af de danske farvande samt deltager i eftersøgnings- og redningstjeneste og andre mere civilprægede opgaver. Der opretholdes et højt beredskab med henblik på kontinuerlig gennemførelse af farvandsovervågning og suverænitetshævdelse.

Søværnets primære krigsopgaver er at fastholde søherredømmet i de danske farvande og at bekæmpe fjendtlige invasionsstyrker.

Den første enhed – prototypen – af den nye STANDARD FLEX 300 serie blev af Ålborg Værft afleveret til søværnet i september måned 1987. Den har nu indledt sine prøvesejlader. Bygning af de resterende 6 enheder af første serie påbegyndes ved Ålborg Værft 1988. Skibene får navnene FLYVEFISKEN, HAJEN, HAVKATTEN, LAXEN, MAKRELEN, STØREN og SVÆRDFISKEN. Disse navne har gennem tiderne været anvendt til forskellige typer af danske orlogsfartøjer.

Søværnet har i slutningen af 1987 overtaget den første af de 3 norske ubåde af KOBLEN-klasse, som det blev besluttet at købe i 1985. De næste ubåde overtages i 1988 og 1989. Bådene skal, før de bliver operative, gennemgå et omfattende moderniseringsprogram. Ubådene får navnene TUMLEREN, SÆLEN og SPRINGEREN.

Prototypen på den nye STANDARD FLEX 300 serie blev afleveret til søværnet fra Ålborg Værft i september, og der foretages nu prøvesejlads. Skibet fik navnet FLYVEFISKEN. Foto: Søværnet.

Det var et led i forsvarsaftalen for perioden 1985-87, at der skulle anskaffes yderligere 12 F-16 fly til forsvaret. Det første af disse ankom i december 1987. Danske F-16 fly tankes her af et amerikansk fly under en øvelse. Foto: Flyvevåbnet.

Da de modificerede ubåde af KOB-BEN-klassen tilgår senere end forudset i 1984, er det besluttet at bevare ubåden SPÆKHUGGEREN i lavt materielberedskab indtil udgangen af 1988. SPÆKHUGGEREN er fra slutningen af 50'erne, og det var tidligere forudset, at den skulle udgå i 1987.

Kabelminelæggeren LANGELAND er udgået af flådens tal pr. 1. januar 1987.

4.4.1. Søværnets støttestruktur

Rapporten om den langsigtede tilpasning af søværnets støttestruktur, som er omtalt i Årlig Redegørelse 1986, har været overvejet i Forsvarsministeriet, og spørgsmålet indgår nu i de politiske forhandlinger om den kommende ordning for forsvaret.

På kortere sigt er der iværksat tilpasninger, der skal styrke ledelsen og plan-

lægningen i Søværnets Materielkommandos Centralledelse og på Orlogsværftet med henblik på forøgelse af produktiviteten.

4.5. Udviklingen i flyvevåbnet

Flyvevåbnet skal i fredstid kunne overvåge det danske luftrum og være i stand til at afvise krænkelser heraf. I krigstid skal flyvevåbnet bekæmpe angriberens flystyrker, så øvrige danske styrkers operationsfrihed sikres, og mulighed for at tilføre allierede forstærkninger opretholdes.

Til at løse disse opgaver anvendes fly, luftværnsmissiler og -kanoner og kontrol- og varslingsenheder.

Af kampfly har flyvevåbnet 4 eskadriller F-16 og 2 eskadriller F-35 DRAGEN fly. Som en del af forsvarsaftalen indgik en anskaffelse af yderligere 12 F-16 fly.

2 IHAWK-eskadriller flyttede i september ind i ny-etablerede stillingsområder på Højstrup øvelses-terræn ved Odense. Foto: Flyvevåbnet.

Det første af disse blev leveret i december 1987 og resten ankommer i løbet af 1988-89. Til gengæld vil F-35 flyene, der tilgik flyvevåbnet fra 1970, omkring midten af 1990'erne nå en alder, der nødvendiggør udskiftning. Den første eskadrille af afløsningsfly for F-35 bør derfor være operativ fra 1995. En arbejdsgruppe under Forsvarskommandoen har vurderet mulige afløsningsfly, og der er iværksat indledende markedsundersøgelser af følgende typer: En videreudvikling af F-16, det franske Mirage 2000 og det svenske SAAB GRIPEN. Det undersøges også, om der kan anskaffes brugte fly af en tidsvarende kvalitet.

På grund af den uventet store afgang af piloter til de civile flyselskaber vil der i

en periode være problemer med at opretholde aktivitets- og beredskabsniveauet ved de flyvende enheder.

Siden 1965 har flyvevåbnet haft 4 luftværnsmissileskadriller med HAWK-missiler på Sjælland. Eskadrillernes materiel er gennem årene blevet forbedret (modificeret), så våbensystemet stadig er tidsvarende. Efter den seneste modifikation benævnes det IHAWK (Improved HAWK).

Forsvaret har lejet amerikansk udstyr til endnu 4 IHAWK-eskadriller til opstilling vest for Storebælt. 2 af eskadrillerne flyttede den 1. september 1987 ind i nybyggede stillingsområder på Højstrup øvelsesplads uden for Odense. Samme dato flyttede 2 andre eskadriller fra træningsstillinger på Sjælland til midlertidige stillinger på flyvestationerne Karup og Skrydstrup. Permanente stillinger er her under opførelse og forventes afsluttet i efteråret 1988.

For at fly og missiler kan virke effektivt, kræves et kontrol- og varslingsystem på et højt operativt niveau. Søværnet tog i 1986 nye radarer i brug ved kystradarstationerne. Disse radarer er ved at blive integreret i flyvevåbnets overvågningssystem, så radaroplysninger – specielt om lavtflyvende fly – tilgår kontrol- og varslingsystemet. Dette vil være en væsentlig forbedring af luftrumsovervågningen, og det nye system, der benævnes CRIS (Coastal Radar Integration Segment), forventes taget i brug i begyndelsen af 1988.

Opretholdelsen af flyvesikkerhed kræver omhyggeligt eftersyn, vedligeholdelse og evt. reparation af forsvarets fly. Det meste af dette foregår her i landet, men visse eftersyn, reparationer mv. foretages i udlandet. I 1987 indviedes på Flyvestation Værløse et nyt motorværksted for eftersyn af motorer til LYNX-helikopterne. Sådanne eftersyn er tidligere foretaget i Storbritannien. Værkstedet vil for fremtiden også udføre eftersyn af LYNX-motorer for det norske forsvar.

4.6. Forsvarsområderne i Grønland

I Årlig Redegørelse 1986 blev der givet en nærmere gennemgang af forsvaret i Grønland.

På det dansk-amerikanske forsvarsområde ved Thule er den nye radar, PAVE PAWS (Precision Acquisition of Vehicle Entry and Phased Array Warning System), taget i brug i juni 1987, hvorefter den gamle radarskærm er blevet demonteret.

For at forbedre lokalbefolkningens jagtmuligheder blev forsvarsrådets areal reduceret i september 1986. I 1987 er der yderligere åbnet mulighed for, at de grønlandske fangere kan jage inden for visse dele af forsvarsområdet.

4.7. Forsvarsministerens Rådgivnings- og Analysegruppe

Forsvarsministerens Rådgivnings- og

Analysegruppe blev nedsat som led i forsvarsaftalen fra 1984.

Gruppen fik indledningsvis til opgave at analysere følgende emner:

- Behovet for danske ubåde,
- mulig anvendelse af Synthetic Aperture Radar i F-16 i forbindelse med overvågning,
- mulig anvendelse af landbaserede sømålsmissiler,
- mulig anvendelse af egentlige flådehelikoptere i Danmark og
- materiel afløsning for CENTURION-kampvogne.

Rapporterne er blevet afgivet i perioden december 1986 – maj 1987 og er sendt til Folketingets Forsvarsudvalg, 11-mandsgruppen m.fl. De indgår nu i overvejelserne om forsvarets ordning efter 1987.

På det dansk-amerikanske forsvarsområde ved Thule er en ny radar taget i brug, hvorefter den gamle radarskærm er blevet demonteret. Foto: Forsvaret.

5. Hjemmeværnet

5.1. Status for hjemmeværnet

Som en del af det militære forsvar deltager hærhjemmeværnet, marinehjemmeværnet og flyverhjemmeværnet i løsningen af de opgaver, der påhviler hæren, søværnet og flyvevåbnet. Det omfatter bl.a. overvågningen af land-, sø- og luftterritoriet, bevogtning af samfundsvigtige objekter og anlæg samt imødegåelse af fjendtlig fremtrængen overalt i landet.

Uden hjemmeværnet måtte hæren, søværnet og flyvevåbnet afse betydelige styrker til løsning af disse opgaver. Der ved ville der være færre styrker til egentlige kampopgaver.

Ved sit høje beredskab og tilstedeværelse over hele landet bidrager hjemmeværnet væsentligt til det samlede forsvars evne til umiddelbar imødegåelse af et angreb.

Beredskabet bygger på, at opgaver løses på hjemegnen, og at personalet opbevarer våben, udrustning og beredskabsammunition i hjemmet. Beredskabet kontrolleres ved jævnlige alarmeringsøvelser, hvor det afprøves, om pålagte opgaver fortsat kan løses samt ved regelmæssig kontrol af bl.a. våben, ammunition og signalmateriel.

Udviklingen i samfundsstrukturen har medført en stigende sårbarhed over for ødelæggelse af vigtige objekter inden for energiforsyning, kommunikation og samfærdsel. Hjemmeværnet har gennem årene derfor påtaget sig nye opgaver, når

det personelmæssige grundlag var til stede.

For bedst muligt at kunne løse opgaverne er det vigtigt, at hjemmeværnets ressourcer udnyttes optimalt. Dette tilstræbes gennem et planlægningssystem, som Hjemmeværnskommandoen har under indførelse. Planlægningssystemet består af en 12-årig udviklingskitse, der ajourføres hvert andet år, en 6-års plan, der ajourføres hvert år, samt et detaljeret årsprogram, der dækker det første år i 6-års planen.

5.2. Personelstyrke

Hjemmeværnets samlede styrke pr. 1 oktober 1987 var på 73.441, der fordelte sig således:

Hjemmeværnskommandoen og Hjemmeværnsskolen	72
Hærhjemmeværnet	49.488
Danmarks Lottekorps	7.873
Marinehjemmeværnet	3.470
Kvindeligt Marinekorps	1.280
Flyverhjemmeværnet	9.623
Kvindeligt Flyvekorps	1.635
I alt	73.441

Hjemmeværnet har i perioden 1. oktober 1986 - 30. september 1987 haft en tilgang på 5862 og en afgang på 6983.

Hjemmeværnets styrketal er således svagt vigende, idet personalet forlader hjemmeværnet hurtigere, end tilgangen

Marinehjemmeværnets personel deltager i farvandsovervågning, redningstjeneste mv. og skal derfor være kendt med hjemmeværnsskutternes redningsudstyr. Der instrueres i anvendelse af redningsflåde. Foto: Hjemmeværnet.

kan opveje. Afgangen er imidlertid aftagende specielt for den del af styrken, der forlader hjemmeværnet inden for de første 3 år. Dette giver håb om, at styrketallet forholdsvis hurtigt vil stabilisere sig på nuværende niveau.

En stigende del af tilgangen (nu ca. 66%) er fortsat ikke værnepligtsuddannet, hvilket giver øgede uddannelsesomkostninger og et lavere militært erfaringsniveau i enhederne.

5.3. Information

Hjemmeværnet har i mange år gennemført et omfattende oplysningsarbejde med det formål at informere om hjemmeværnets rolle i samfundet. Tilsvarende har hjemmeværnets egne medlemmer

haft lejlighed til at gøre sig bekendt med den sikkerhedspolitiske debat.

Denne dobbelte indsats – udadtil og indadtil – fortsættes. Kendskabet til hjemmeværnet tilstræbes udbygget gennem et objektivt informationsarbejde, overvejende på lokalt plan, og medlemmerne skal fortsat kunne deltage i den sikkerhedspolitiske debat. Indsatsen samordnes i en informationsstrategi, som også forudsættes at give en positiv virkning på styrketallet.

5.4. Uddannelse

Det stigende antal ikke-værnepligtsuddannede, som melder sig til hjemmeværnet, stiller øgede krav til den uddannelse, hjemmeværnet selv må gennemføre. For

ikke-værnepligtsuddannede omfatter uddannelsen en grunduddannelse på 100 timer det første år samt en funktions- og enhedsuddannelse på 50 timer hvert af de to følgende.

For alle medlemmer af hjemmeværnet gælder, at den årlige tjenestepligt er afstemt efter den enkeltes krigsmæssige opgave – efter loven indtil 24 timer årligt. En meget væsentlig del af medlemmerne påtager sig dog funktioner, der kræver langt flere timer om året. Mange af hjemmeværnets opgaver vil ikke kunne løses uden denne frivillige ekstrainsats. Det gælder først og fremmest befalingsmandsfunktionerne, men også funktioner i en lang række specialenheder.

En af de væsentlige uddannelsesdiscipliner er skydeuddannelsen. Hjemmeværnet råder over ca. 200 skydeanlæg landet over.

Hjemmeværnet er i de senere år stillet over for stigende miljømæssige og fredningsmæssige problemer vedrørende skydebaner og øvelsesarealer.

Disse problemer kan på længere sigt virke hæmmende for hjemmeværnets skydeuddannelse og dermed påvirke styrketallet negativt.

Problemerne søges løst, dels ved at indarbejde eksisterende skydebaner i regionplanlægningen, dels ved en forøget indsats for at finde egnede alternative områder.

5.5. Økonomi og materiel

I løbet af 1987 er hjemmeværnet for alvor indtrådt i "edb-alderen". Forsvarsministeriets edb-baserede økonomi- og regnskabs system (FØRST) (se punkt. 3.2.) samt det ligeledes edb-styrede materielregnskabssystem (MATREGN) er under indfasning. Hjemmeværnskommandoen har længe været tilsluttet forsvarrets overordnede lagerstyringssystem (MILLAG).

Formålet med de edb-styrede systemer er at udnytte hjemmeværnets ressourcer optimalt. Økonomiske dispositioner vil fremover hurtigt kunne kontrolleres i

forhold til de lagte budgetter. Driftsøkonomiske analyser vil kunne gennemføres for større områder, og materielagrene vil kunne udnyttes bedre.

Gennem de senere år har de enkelte budgetdele holdt sig konstant således:

Udgifter til fast personel (løn og ydelser):	ca. 42%
Godtgørelse til frivilligt personel:	ca. 23%
Materieludgifter:	ca. 23%
Bygningsudgifter:	ca. 7%
Øvrige udgifter:	ca. 5%

5.6. Arbejdsgruppen vedrørende hjemmeværnets faste personel

Arbejdsgruppen vedrørende hjemmeværnets faste personel med repræsentanter fra Forsvarsministeriet, hjemmeværnet og personelorganisationerne har i 1987 afsluttet arbejdet med at tilvejebringe grundlaget for at indføre en smidig, enkel og økonomisk uddannelsesordning for det faste personel i hjemmeværnet.

Det er vigtigt for hjemmeværnet, at det faste civile og militære personel har en høj standard. De fastansatte skal rådgive, vejlede og støtte det frivillige personel på det operative, uddannelsesmæssige og administrative område. Chefgruppen har tillige ansvaret for planlægning og udførelse af enhedernes indsats og for at disponere hjemmeværnets ressourcer på økonomi-, materiel- og personelområdet.

Arbejdsgruppen har gennemgået de knap 1000 faste funktioner i hjemmeværnet og vurderet, hvilke der i fremtiden skal varetages af militært personel, og hvilke af civilt.

Med dette som udgangspunkt og under hensyntagen til bl.a. de fremtidige kvalifikationskrav til stillingerne er rekrutteringsbehovene beregnet og vurderet med henblik på at sikre, at den kommende uddannelsesordning løbende kan tilpasses organisations- og aktivitetsændringer og den almindelige samfundsudvikling.

En af rapportens konklusioner er, at

uddannelsen af det militære personel i al væsentlighed skal basere sig på uddannelserne i hæren, søværnet og flyvevåbnet, og at det civile personel fortsat som hovedregel skal rekrutteres med relevant forudgående uddannelse.

Arbejdsgruppens rapport er blevet godkendt i Styringsgruppen vedr. nyordning af forsvarets personelforhold, og vil danne grundlag for det videre arbejde.

Gennemførelsen af den fremtidige uddannelsesordning forudsætter en vis øget anvendelse af ressourcer på uddannelsesområdet. Andre væsentlige dele, herunder hele arbejdet med at udarbejde tjenesteplaner m.m., kan derimod umiddelbart iværksættes af Hjemmeværnskommandoen i samarbejde med personelorganisationerne.

5.7. Hjemmeværnskommandoens 6-års plan

For at klarlægge de justeringer, der vil være behov for i fremtiden, udsendte Hjemmeværnskommandoen i 1986 en foreløbig perspektivplan. Arbejdet med denne blev afsluttet med udgangen af 1986 efter en høringsfase, der havde involveret alle hjemmeværnets 750 myndigheder og enheder. I fortsættelse af høringsfasen har Hjemmeværnskommandoen udarbejdet en 6-års plan for perioden 1988-1993, der som en del af det etablerede planlægningssystem skal anvendes til at styre udviklingen i hjemmeværnet.

Inden for denne periode er det hensigten at skabe fuld ligestilling mellem kvinder og mænd i hjemmeværnet.

Kvinder har hidtil været udelukket fra en del uddannelser og funktioner i hjemmeværnet. Fremover skal kvinder have

Luftmeldekorpsets observationsposter er spredt over hele landet. Fra disse poster kan man hurtigt give varsel om slyngreb specielt om fly, der flyver i meget lav højde. Foto: Hjemmeværnet.

adgang til alle uddannelser og vil derved få lige muligheder for at opnå alle funktioner og stillinger.

Det vil betyde, at de nuværende kvindekorps nedlægges, og at kvinderne integreres i hjemmeværnets enheder på lige fod med mændene. De enheder, der for tiden afgiver kvindeligt personel til tjenestesteder under Forsvarskommandoen, samles i et tjenestestedskvindekorps. Herved forenkles en række administrative procedurer.

For yderligere at rationalisere forvaltningen vil de 7 hjemmeværnsregioner og Bornholms Hjemmeværn blive udbygget til forvaltningsmæssige servicecentre for alle hjemmeværnsgrene i regionsområderne.

Hærhjemmeværnets, marinehjemmeværnets og flyverhjemmeværnets direkte tilknytning til de respektive værns operative myndigheder ændres ikke.

De stigende krav til løsningen af hjemmeværnets opgaver gør det nødvendigt, at hjemmeværnets udrustning ajourføres, både af hensyn til opgavernes løsning og til personellet's sikkerhed.

Øgede personeludgifter, øgede udgifter til den civile oplysningstjeneste, anskaffelse af tilfredsstillende krigsreserver af ammunition mv. samt anskaffelse af kuldebeskyttende uniformsdele m.m. giver behov for yderligere ca. 35 mio. kr. på driftsbudgettet til hjemmeværnet pr. år.

Der er foreløbig planlagt for anskaffelse af ABC-beskyttelsesdragter og natobservationsudstyr samt modificering af halvdelen af hjemmeværnets 84 mm dysekanoner. De resterende dysekanoner modificeres senere. Herudover vil det være nødvendigt at anskaffe et nyt pansernærbekæmpelsesvåben, et nyt oppakningssystem samt udskifte marinehjemmeværnets 25 ældste fartøjer med byggeår mellem 1922 og 1958, i alt en forøgelse af investeringsbudgettet til hjemmeværnet på 28 mio. kr. pr. år, inkl. ca. 20 mio. kr. pr. år til nybygning af fartøjer.

Forøgelsen af hjemmeværnets drifts- og investeringsmidler indgår som et element i drøftelserne vedrørende et nyt forsvarsforlig.

6. Forsvarsministeriets institutioner

6.1. Farvandsvæsenet

Den undersøgelseskommission, der i september 1985 blev nedsat af industriministeren til fornyet undersøgelse af sagen om redningsfartøjet RF2s forlis, har i 1987 fortsat sit arbejde.

6.1.1. Kystredningstjenesten

Finansudvalget gav i juni 1987 tilslutning til at anvende ca. 59 mio. kr. til færdig-

projektering og bygning af 4 redningsfartøjer af Nordsø- og Kattegattypen. Der er i efteråret 1987 indgået kontrakt med Nordsøværftet i Ringkøbing om bygning af 2 fartøjer af Nordsøtypen. Kontrakt om bygning af fartøjer af Kattegattypen forventes indgået i begyndelsen af 1988.

6.1.2. Farvandsvæsenets fartøjer

På grund af udfasning af flere fartøjer har

Farvandsdirektoratet får bygget nye redningsfartøjer af 2 forskellige typer. Nedenfor redningsfartøj af Nordsøtypen – øverst side 52 af Kattegattypen. Tegning: Farvandsdirektoratet.

Farvandsvæsenet behov for nye inspektions-skibe. I oktober 1987 er der indgået aftale mellem Miljøstyrelsen og Farvandsdirektoratet om, at miljøskibet Gunnar Seidenfaden ombygges og i en periode anvendes både som farvandsinspektions- og miljøskib.

6.1.3. Farvandsdirektoratets organisation

I 1986 blev der foretaget en undersøgelse af Farvandsdirektoratets struktur, opgaver og ledelsesforhold. På grundlag heraf er der i 1987 udarbejdet et forslag til en ny organisation.

Projektet er gennemført af en styregruppe under Forsvarsministeriet med repræsentanter for Farvandsdirektoratet, Administrationsdepartementet og et konsulentfirma. Styregruppen har indstillet, at Farvandsvæsenet organiseres med følgende elementer:

- Et Farvandsinspektorat, der skal varetage Farvandsvæsenets myndighedsopgaver,
- 3 selvberende operative divisioner, der skal varetage farvandssikring, lodsnings/redning og søkortproduktion,
- en teknisk konsulentfunktion, der skal

varetage den overordnede tekniske udvikling, planlægning og rapportering. Endvidere skal funktionen gennemføre udviklingsopgaver især på områder, hvor Farvandsvæsenet vil have afgørende ekspertise,

- en Økonomi- og Planlægningsafdeling til varetagelse af de overordnede administrative opgaver, økonomistyring og personaleudvikling og
- en projektorganisation til løsning af de mange tværgående opgaver, fx ressourcenyttelse, edb- og elektronikudvikling, produktudvikling, fartøjsanskaffelser mv.

Indstillingen blev godkendt i oktober 1987. Den nye organisation forventes gennemført i første halvdel af 1988.

Efter folketingsvalget blev det besluttet at overføre Søkortarkivet til Boligministeriet.

6.2. Geodætisk Institut

I Årlig Redegørelse 1986 omtaltes planerne om at samle det under Forsvarsministeriet hørende Geodætisk Institut og det under Landbrugsministeriet hørende Matrikeldirektorat i en statsvirksomhed.

Efter Folketingsvalget blev det ved

kongelig resolution af 10. september 1987 besluttet at overføre Geodætisk Institut og Matrikeldirektoratet til Boligministeriet.

6.3. Forsvarets Bygningstjeneste

6.3.1. Generelt

Forsvarets Bygningstjeneste er i henhold til lov nr. 228 af 19. maj 1971 om statens byggevirksomhed mv. en af statens særlige byggeadministrationer. Bygningstjenesten yder konsultativ bistand til myndigheder og institutioner uden særlig byggeadministration.

Forsvarets Bygningstjeneste er Forsvarsministeriets faglige myndighed vedrørende bygge- og anlægsvirksomhed, vedligeholdelse af forsvarets bygninger, anlæg og arealer, ejendomsforvaltning, sager vedrørende fysisk planlægning mv. og drift af det jyske rørledningssystem, som er den danske del af North European Pipeline System.

Forsvarets Bygningstjeneste varetager de NATO-infrastrukturopgaver, der udføres her i landet, og drager herunder omsorg for, at de af NATO-myndigheder udfærdigede planer tilpasses danske forhold (fx byggelov og miljøforhold).

Udgiften til forsvarets byggearbejder, der administreres af bygningstjenesten, udgør i 1987 ca. 575 mio. kr. (ekskl. MOMS), fordelt med ca. 300. mio. kr. til vedligeholdelses- og istandsættelsesarbejder og ca. 275 mio. kr. til egentlige anlægsarbejder. I sidstnævnte beløb indgår ca. 165 mio. kr. til anlægsarbejder, der udføres her i landet, men finansieres af NATO.

6.3.2. Forsvarets Bygningstjenestes struktur

Forsvarets Bygningstjenestes nuværende organisation er fastlagt i 1977 og baserer sig på en central enhed (Direktoratet) med dertil knyttede decentrale enheder (Østre- og Vestre Byggeadministration) samt POL-afdelingen (Petrol, Oil, Lubricants), der forestår driften af det jyske

rørledningssystem, herunder indkøb af brændstof.

Forsvarets Bygningstjeneste har på baggrund af den siden reorganiseringen stedfundne udvikling inden for forsvar og samfundet i øvrigt iværksat en undersøgelse af behovet for en ajourføring af institutionens nuværende struktur.

Undersøgelsen har af ressourcemæssige grunde været koncentreret omkring byggeadministrationerne. En nærmere gennemgang af Direktoratets organisation foretages i fortsættelse deraf.

På dette grundlag har Forsvarsministeriet godkendt et forslag til justering af byggeadministrationernes struktur. Den justerede struktur indebærer en begrænsning af antallet af ledelsesniveauer med henblik på forenkling, decentralisering og delegering af forretningsgangene. Derved opnås en mere hensigtsmæssig udnyttelse af rådige ressourcer, og der skabes grundlag for en styrkelse af byggeadministrationernes varetagelse af vedligeholdelsen af bygninger og anlæg samt bedre muligheder for at kunne tilgodese de forøgede krav på bl.a. miljøområdet.

Der vil i forbindelse med den forestående vurdering af Direktoratets organisation blive foretaget en analyse af, hvorvidt det ud fra økonomiske betragtninger vil være lønsomt at lade en større del af projekteringen af større nyanlægsopgaver blive gennemført af bygningstjenestens egne teknikere. Der stiles imod, at denne analyse kan foreligge i 1. halvår af 1988.

6.3.3. Forsvarets Bygningstjenestes generelle situation

Som led i moderniseringen af tjenesten er der etableret en økonomi- og edb-sektion med henblik på at udbygge den økonomiske styring af såvel bygningstjenestens eget budget som byggeprojekterne. Endvidere skal sektionen medvirke i den teknologiske udvikling i bygningstjenesten.

Der er etableret en personale- og uddannelsessektion med henblik på gennemførelse af en målrettet uddannelses-

politik med dertil knyttet uddannelsesplanlægning, rokeringsordning og personaleudviklingsplaner.

Der er gennemført en omlægning af regnskabssystemet til edb.

Der er under medvirken af et rådgivende firma iværksat en analyse af Forsvarets Bygningstjenestes interne forretningsgange vedrørende byggesager, bl.a. for at tage højde for et igangværende generationsskifte. Analysen påregnes at være afsluttet i begyndelsen af 1988.

Arbejdet i den nedsatte projektgruppe vedrørende normer for byggerityper skrider planmæssigt frem. Der stiles imod, at arbejdet kan være afsluttet i 1988.

Der er indledt drøftelser med et konsulentfirma om etablering af et edb-projektstyringssystem.

Forsvarets Bygningstjeneste har nedsat et udvalg med henblik på varetagelse af institutionens planlægningsvirksomhed, herunder deltagelse i langtidsplanlægning sammen med forsvarrets myndigheder og ressourceplanlægning for benyttelse af ekstern teknisk assistance.

6.3.4. Aktuelle projekter

Bygge- og anlægsopgaverne i 1987 har i vidt omfang været præget af udarbejdelse af projekter/udførelse af arbejder, der finansieres gennem NATOs infrastrukturprogram.

Byggeriet ved Odense til to IHAWK-eskadriller er afsluttet i september 1987. Det forestående byggeri til en IHAWK-eskadrille på Flyvestation Skrydstrup og Flyvestation Karup forventes afsluttet i efteråret 1988.

Udbygning af faciliteter til forstærkningsstyrker fortsætter, og der forberedes bygning af et antal beskyttelseshangarer til forstærkningsfly. Dette projekt omfatter i alt 71 shelters (udvides evt. senere til 88) fordelt på 5 flyvestationer med en samlet anlægssum på ca. 1 mia. kr. Arbejdet blev udbudt i sidste kvartal af 1987 og påregnes – efter vurdering af tilbud og

oprettelse af kontrakter – at blive iværksat i april 1988 med successiv udførelse i 1988-1991.

Formålet med hangarerne er at beskytte egne og allierede fly, mens de på jorden bliver klargjort, optanket og opladet. De er indrettet således, at piloten kan sidde klar i sit fly i den beskyttede hangar og via beskyttet radiokommunikation få sine instrukser for den forestående mission.

Der stilles store krav til disse hangarers evne til at modstå moderne våben og ammunitionstyper. Til hver hangar medgår mere end 1.600 kubikmeter beton, og stålportene vejer mere end 90 tons.

Udbygning af tank- og rørledningssystemet i det jyske rørledningssystem blev afsluttet i 1987.

Tilslutning af forsvarrets etableringer til naturgasnettet fortsætter i takt med godkendelse af kommunale varmeplaner og i det omfang, midler til dækning af konverteringsudgifter kan tildeles af Boligministeriets puljebevillinger, der anvendes til energibesparende foranstaltninger i statens bygninger. Forsvarets Bygningstjeneste har i 1987 modtaget ca. 20 mio. kr. til konvertering til naturgas.

Som led i rationalisering af forsvarets virksomhed har forsvarret rømmet den sidste del (ca. 900 ha) af det hidtidige Kalvebod skydeområde, og arealet er i 1987 overdraget Miljøministeriet.

6.4. Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

Virksomheden har i 1987 været præget af omlægninger omkring oplysningsarbejdet.

Der er således lagt øget vægt på kontakten med skolerne, såvel folkeskolen som ungdoms- og tekniske skoler. Det er sket ved foredrag, debatarrangementer samt et nyt konfliktspil, udarbejdet i samarbejde med Statens Pædagogiske Forsøgscenter.

FOV har også iværksat en større indsats for at informere ungdommen om værnepligtiges vilkår – allerede inden

indkaldelsen. Der er fremstillet en vandrestilling, som i efterårsmånederne har været opstillet ved en række byfester, dyrskuer samt "åbent hus"-arrangementer på kaserner og tjenestesteder. Desuden er der lavet en speciel avis, "I trøjen", som henvender sig til unge med oplysninger om værnepligten. Endelig er der en videofilm under produktion om samme emne, beregnet for skoler og ungdomsorganisationer og lignende. Oplysningsfremstødet omkring værnepligten sker i samarbejde med Forsvarskommandoen, Værnepligtsstyrelsen, og de værnepligtiges forretningsudvalg.

For at bidrage til større viden om forsvaret blandt mediefolk er FOV gået ind i et samarbejde med Danmarks Journalisthøjskole i Århus omkring undervisning om forsvars- og sikkerhedspolitik. FOV samarbejder også med institutionen

"Den journalistiske Efteruddannelse".

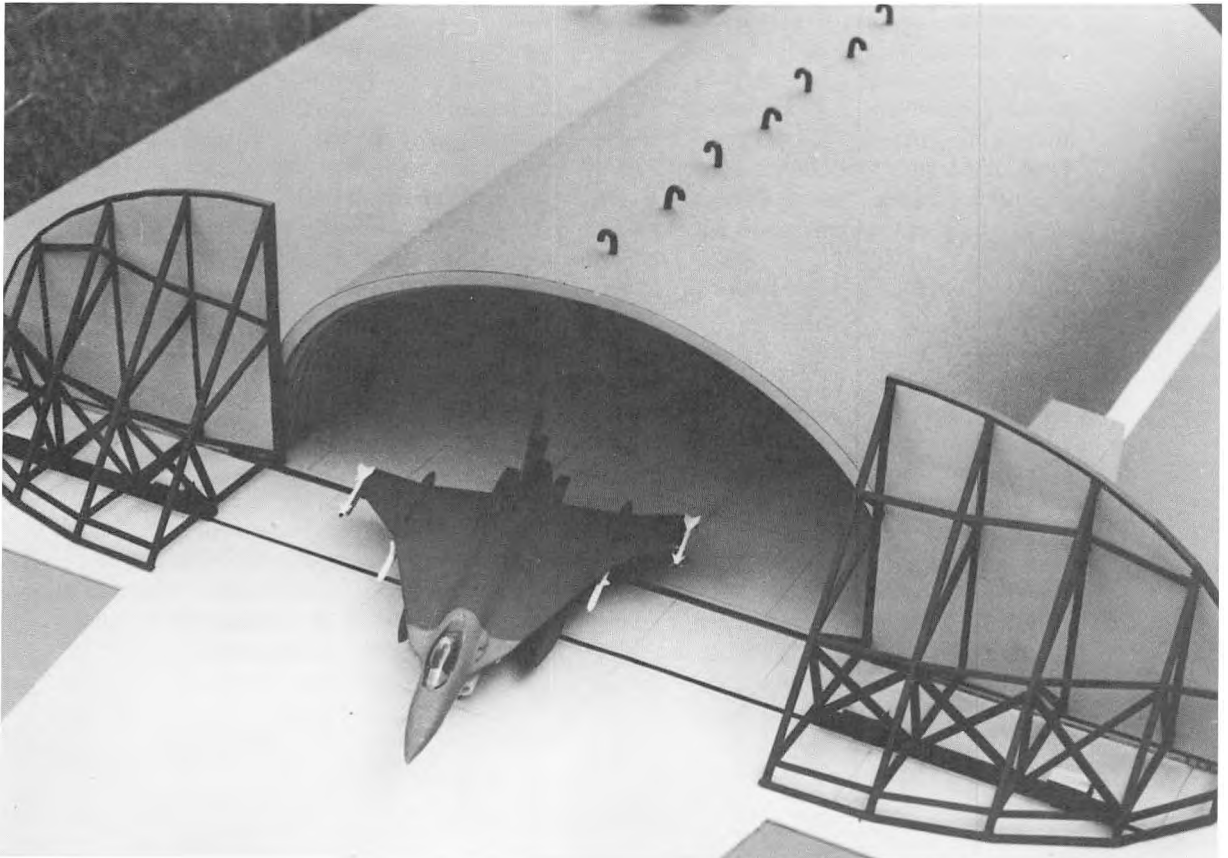
FOV har derudover intensiveret kontakten med massemediernes.

6.4.1. Efterkassationer

FOVs socialkonsulenter blev i 1987 inddraget i bestræbelserne for at forebygge efterkassationer. Det er sket ved at de værnepligtige, i god tid inden de skal møde ved forsvaret, får orientering om, at socialkonsulenterne kan vejlede dem om fornyet sessionsbehandling, hvis de siden den første session har pådraget sig eller erkendt helbredsproblemer, som kan gøre dem uegnede til værnepligtstjeneste.

Indsatsen har betydet, at en del indkaldte værnepligtige på forhånd er blevet udskilt, så man har undgået efterkassation - til gavn både for den værnepligtige og for forsvaret.

En af de store opgaver for Forsvarets Bygningstjeneste i de kommende år bliver bygning af beskyttelseshangarer til forstærkningsfly. Udgifterne hertil afholdes af NATO. Her ses en model af en beskyttelseshangar. Foto: Forsvaret.

7. Forsvarets personel

7.1. Personel- og uddannelsesstruktur

Arbejdet med at omlægge forsvarets personel- og uddannelsesstruktur til en mere smidig, enkel og økonomisk struktur er videreført i 1987. Målet er fortsat at videreudvikle og tilpasse strukturen til den øvrige samfundsudvikling samt til ændringer i forsvarets organisation og aktiviteter.

Leder- og medarbejderudvikling er et nøgleord i fremtidens offentlige sektor. I december 1986 iværksættes et personeludviklings- og bedømmelsessystem for forsvarets civile personel, og iværksættelsen af systemet har vakt positiv interesse også uden for forsvaret.

Det eksisterende udviklings- og bedømmelsessystem for militært personel er i maj 1987 justeret i overensstemmelse med moderne ledelsesprincipper. Ændringerne sikrer, at der lægges større vægt på de udviklingsmæssige aspekter.

7.1.1. Overførsel til den nye personelstruktur Officerer

Med virkning fra 1. januar 1987 blev et antal officerer af linien med B- og reserveofficersuddannelse tilbudt overførsel til den nye struktur. Tilbuddet blev givet til de officerer, der havde gennemgået enten en særlig supplerende uddannelse, et særligt efteruddannelseskursus eller den videregående officersuddannelse.

For at sikre overensstemmelse mellem uddannelse, funktion, grad og løn blev

det samtidig besluttet, at personel, der herefter gennemfører en af forsvarets videreuddannelser, bliver overført til den nye struktur ved indtræden i en funktion, der forudsætter gennemgang af en sådan uddannelse.

I marts 1987 blev yderligere et antal officerer tilbudt overførsel til den nye struktur. Det vedrørte officerer, der efter personellovens ikrafttræden den 1. januar 1983 har gennemgået uddannelser, der kan sammenlignes med de nye uddannelser på videreuddannelsesstrin II, der er ved at blive etableret. De overførte officerer blev i forbindelse med tjeneste på højeste funktionsniveau udnævnt til major eller orlogskaptajn – hvis de ikke allerede havde denne grad – og de blev samtidig indplaceret i den ny løn- og tillægsstruktur. De uddannelser, der kan sammenlignes med uddannelsesstrin II, er stabskursus II, stabskursus i forvaltning, militærteknisk uddannelse og pædagogisk kursus.

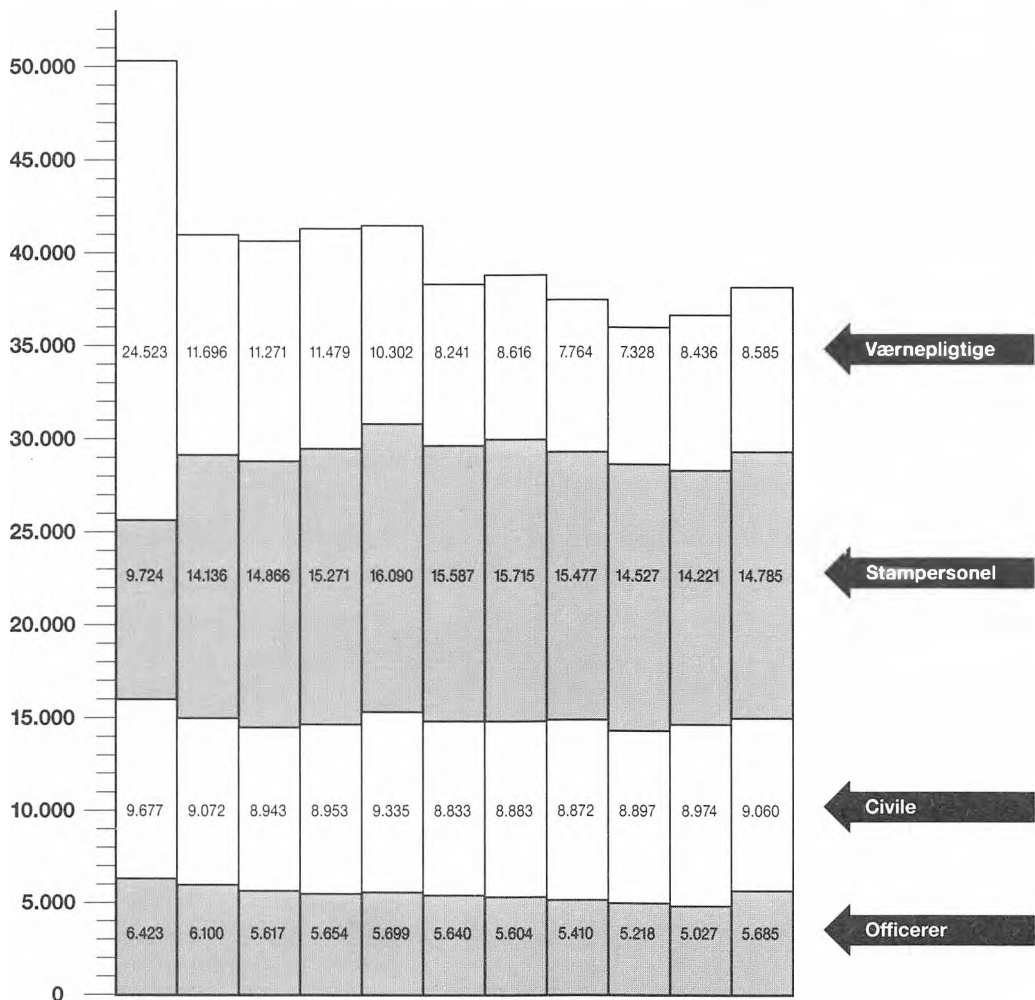
Forsvarsministeriet besluttede i august 1987, at principperne for linieofficerernes gradsstruktur også skal gælde for officerer af reserven.

Stampersonel

I maj 1987 bestemte Forsvarsministeriet, at militært mellemliderpersonel, der har gennemgået godkendte videreuddannelser på mellemliderniveauets videreuddannelsesstrin I og II, tilsvarende kunne indplaceres i den nye struktur.

Tabel 5: Forsvarets personelstyrke 1973-87 (årligt gennemsnit) og målsætning ultimo 1987:

1973	1975	1977	1979	1981	1983	1984	1985	1986	1987	ult. 87
50.347	41.004	40.697	41.357	41.426	38.301	38.818	37.523	35.970	36.658	38.115

I tabellen er personel tjenstgørende ved hjemmeværnet og FN-styrkerne samt lærlinge og praktikanter ikke medtaget.

Samtidig godkendtes en overgangsordning, der indebærer mulighed for, at yderligere et antal mellemledere kan blive overført til den nye struktur. Overgangsordningen er gældende til marts 1989.

I november 1987 fastsatte ministeriet en ny gradsstruktur gældende fra 1. januar 1988 for militære mellemledere af linien og af reserven i den nye struktur.

Udnævnelse af dette personel finder herefter sted ved indtræden i eller designering til en funktion, hvortil den højere grad er knyttet.

Gradsstrukturen er fremover følgende:

- Højeste funktionsniveau: Chefsergent, seniorsergent,
- højere funktionsniveau: Oversergent,
- laveste funktionsniveau: Sergent.

Endvidere har Forsvarsministeriet fastsat gradsstrukturen for militært personel på manuelt niveau – også gældende fra 1. januar 1988 – således:

I hæren:

Overkonstabel af 1. grad,

overkonstabel,
konstabel og
konstabelev.

I søværnet:

Marinespecialist,
marineoverkonstabel,
marinekonstabel og
marineelev.

I flyvevåbnet:

Flyverspecialist,
flyveroverkonstabel,
flyverkonstabel og
flyverkonstabelev.

7.1.2. Officersuddannelserne

Den nye officersgrunduddannelse blev iværksat i 1983, og der er dermed uddannet to årgange på hver af de tre officersskoler. Officersuddannelserne bliver løbende justeret, så de til stadighed opfylder forsvarets behov. Der er således i 1987 iværksat en omlægning af officersgrunduddannelsen og den videregående officersuddannelse i søværnet, og der er

Som et led i officersgrunduddannelsen ved Hærens Officersskole indgår faldskærmsudspring. Foto: Flyvevåbnet.

oprettet en ny pilotofficersgrunduddannelse med tilhørende overgangsordning i flyvevåbnet.

Søværnet

Omlægning af officersuddannelserne i søværnet er sket som følge af udviklingen i det øvrige samfund. Hidtil er styrmandseksamen/maskinmestereksamen indgået som kompetencegivende funktionsuddannelse på den operative, henholdsvis den tekniske linje på officersgrunduddannelsen. Tilsvarende er skibsførereksamen, henholdsvis udvidet maskinmestereksamen indgået på den videregående officersuddannelse. Folketinget bestemte med de nye søfartslove i 1985, at styrmandseksamen skulle afskaffes, og det forventes, at maskinmestereksamen tilsvarende vil falde bort i nær fremtid.

Omlægningen indebærer, at skibsførereksamen/udvidet maskinmestereksamen fremover skal tages forud for officersgrunduddannelsen. Herved sikres, at søværnets officerer også fremover vil være lige så velkvalificerede til at føre skibe som civilt uddannede skibsførere.

Flyvevåbnet

Flyvevåbnets piloter har ikke i tilstrækkeligt tal søgt officersgrunduddannelse. Forsvaret har derfor oprettet en integreret pilot- og officersgrunduddannelse, der sammenkæder den grundlæggende militære uddannelse, officersgrunduddannelsen og flyveuddannelsen indtil status som delvis operativ til et hele i modsætning til den tidligere ordning, hvori flyveuddannelsen og officersgrunduddannelsen indgik som to selvstændige elementer. Den nye uddannelse varer i alt 4 år og 2 måneder.

Samtidig er der oprettet en overgangsuddannelse, som tilbydes piloter, som har opnået fuld operativ status. Uddannelsen svarer principielt til grunduddannelsen, idet der dog i vid udstrækning er taget hensyn til den viden og erfaring, disse piloter har erhvervet i løbet af deres

hidtidige uddannelse og operative tjeneste.

7.1.3. Øvrige uddannelser

Den videregående officersuddannelse, som blev iværksat i 1983, er i 1987 blevet ændret, så den på lige fod med de øvrige uddannelser på videreuddannelsesstrin I på lederniveau indledes med et værnssælles stabskursusmodul.

Af de øvrige planlagte uddannelser, der skal kvalificere officerer til at bestride stillinger på højere funktionsniveau, har det første hold i 1987 gennemgået forvaltningsuddannelsen, og endnu et hold har påbegyndt den. Uddannelsen inden for områderne operation, teknik, motorsagkyndig, fysisk uddannelse og ledelse samt edb er alle planlagt at skulle begynde i 1988.

De videreuddannelser, som skal kvalificere officerer til at bestride stillinger på højeste funktionsniveau, er fortsat under tilrettelæggelse.

På det militære mellemliderniveau, som omfatter personel af sergentgruppen, er der iværksat en uddannelsesstruktur, der svarer til strukturen for officersgruppen. Den består således af en grundlæggende sergentuddannelse, et videreuddannelsesstrin I og et videreuddannelsesstrin II. Den grundlæggende sergentuddannelse har i sin nuværende form været gennemført siden 1983, mens uddannelserne på de to videreuddannelsesstrin I og II er blevet iværksat i 1987.

Endelig har ministeriet i 1987 godkendt en skitse til overordnede principper for uddannelse af civilt personel og iværksat denne inden for Forsvarskommandoens og Hjemmeværnskommandoens områder. Det er under overvejelse, om skitsen skal gøres generelt gældende inden for hele ministeriets område.

Styringsgruppen vedrørende nyordning af forsvarets personelforhold godkendte i marts 1987 en tids- og handlingsplan for løsning af de væsentligste re-

sterende problemer i forbindelse med gennemførelsen af den nye struktur.

I april 1987 godkendtes et forslag til eventuel integration i værnene af personel i Forsvarets Intendanturkorps. Forsvarskommandoen arbejder nu med at tilpasse tjenestevilkår og øvrige forhold vedrørende forvaltning af det berørte personel.

Forsvarskommandoen har udsendt foreløbige tjenesteplaner for den nye struktur i oktober 1987. Der arbejdes i øjeblikket videre med andre væsentlige emneområder, fx tjenesteplaner for øvrige personalekategorier, bedømmelsesråd, gradfordeling, konverteringer, ækvivalente uddannelser, ansøgningssystem samt rekruttering, fastholdelse og fremtidig informationsstrategi.

Det er styringsgruppens hensigt, at de væsentligste opgaver i forbindelse med gennemførelsen af den nye personel- og uddannelsesstruktur skal søges løst i løbet af den kommende 2-års periode.

7.2. Overenskomstforhandlinger/ aftaleforhold

Forsvarsministeriet indgår aftaler om løn og ansættelsesvilkår for ca. 23.000 ansatte i forsvaret. Personellet er organiseret i ca. 50 forskellige faglige organisationer.

Finansministeriet indgik pr. 1. april 1987 overenskomst- og aftalefornyelser med tjenestemændenes centralorganisationer, og disse resultater er overført til forsvarets område for tjenestemændene m.fl.

Med Centralforeningen for Stampersonel, Hærens Konstabel- og Korporalforening og de kontraktansatte officerer har Forsvarsministeriet indgået selvstændige overenskomster, der efterfølgende er godkendt i Finansministeriet.

Af de vigtigste resultater kan nævnes:

- Forbedrede tillægsordninger til kontraktansatte officerer med pilotuddannelse,

- forbedrede tillægsordninger til flyveledere og
- særlige tillæg til edb-personel og personel med særlig håndværksmæssig/teknisk uddannelse.

Herudover er der som helhed for statens område afsat 0,1 pct. af lønsummen i hvert af årene 1987 og 1988 til fleksible lønfastsættelser, der indebærer, at det i større omfang vil være muligt at fremme en individuel aflønning.

Puljerne til fleksibel lønfastsættelse er opdelt i tre delpuljer:

- Ydelse af rekrutterings- og fastholdelsestillæg,
- honorering af særlig indsats og
- individuelle omklassificeringer/tillæg.

De nævnte puljer til fleksibel lønfastsættelse er decentrale, således at Forsvarsministeriet indledningsvis vil forestå forhandlingerne om puljernes anvendelse inden for Forsvarsministeriets område.

7.3. Utsigtet afgang fra forsvaret

I Årlig Redegørelse 1986 blev der nærmere redegjort for forsvarets problemer med utilsigtet afgang blandt de ansatte, fortrinsvis til det private erhvervsliv, samt om årsagerne hertil. Afgangen finder sted fra alle personelgrupper, men er særlig markant blandt personel med en teknisk eller edb-mæssig uddannelse, ingeniører, officerer med videreuddannelse og piloter (*se pkt. 7.4.*) I 1987 er stigningen i afgang imidlertid ophørt, idet afgang nu er på samme niveau som i 1986.

Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen arbejder fortsat på at forbedre de forhold, der af de ansatte angives som utilfredsstillende. Der er således i 1987 indført et selektivt udnævnelsessystem for personel, der overføres til den nye personelstruktur, og en intern arbejdsgruppe vurderer, om det er muligt at be-

For at kompensere for en stor afgang af flyvevåbnets piloter til civil luftfart fordobles antallet af flyveelever, og der iværksættes en erhvervspilotuddannelse. Foto: Flyvevåbnet.

sætte flere stillinger i forsvaret via et ansøgningsystem.

7.4. Pilotsituationen

Den store afgang af piloter fra flyvevåbnet til civil luftfart, som fandt sted i 1985 og 1986, er væsentligt aftaget i 1987. Det skyldes til dels, at størsteparten af de piloter, der er tilbage i forsvaret, er bundet ved kontraktlig aftale eller befinder sig i en aldersgruppe, der ikke er attraktiv for flyselskaberne.

Endvidere antog flyselskaberne så man-

ge piloter i nævnte periode, at man må gå ud fra, at de har fået dækket deres behov i nogen tid.

Afgangen i 1985 og 1986 har medført, at det er vanskeligt at opretholde beredskabet, specielt i kampeskadrillerne, og det vil vare nogle år, før situationen igen har stabiliseret sig. Med henblik på at bringe pilotantallet op på den normerede styrke er antallet af flyveelever forøget fra 10 til 20 om året.

Efter gennemgang af den nye pilotofficersgrunduddannelse udnævnes flyveele-

verne til premierløjtnanter og ansættes som tjenestemænd, hvilket medfører et mere attraktivt lønforløb end det hidtil gældende. Samtidig er bindingsperioden blevet udvidet, så piloterne først kan forlade forsvaret ved udgangen af det fyldte 33. år.

7.4.1. Erhvervspilotuddannelsen

Loven om uddannelse af erhvervspiloter blev vedtaget af Folketinget i maj 1986.

Siden lovens vedtagelse er der blevet nedsat et uddannelsesnævn, der har ansvaret for erhvervspilotuddannelsens gennemførelse. Endvidere er der under nævnet nedsat et optagelsesudvalg og en bedømmelseskommission.

Formålet med uddannelsen er at gøre eleverne kvalificerede til ansættelse i de større danske flyselskaber.

Da det er første gang, man gennemfører en uddannelse af denne art i Danmark, har nævnet indstillet til undervisningsministeren, at der gennemføres en forsøgsuddannelse med et begrænset antal elever. Undervisningsministeren har godkendt dette, og en bekendtgørelse herom er udsendt i september 1987.

Udvælgelsen af kandidater har fundet sted ved Forsvarets Rekruttering, og eleverne er for tiden i gang med den elementære flyveuddannelse, der foregår på Flyveskolen på Flyvestation Avnø.

Hermed er et væsentligt element til at modvirke pilotafgangen fra flyvevåbnet iværksat.

7.4.2. Aftale med flyselskaberne

Med henblik på at afbøde de værste virkninger af den store pilotafgang har Forsvarsministeriet indledt et snævert samarbejde med SAS, CONAIR og CIMBER AIR om gensidig udveksling af oplysninger vedrørende ændringer i rekruttering, ansættelse, uddannelse og anvendelse af piloter.

Endvidere er der indgået aftale om en rådighedspilotordning, så piloter, der har fået ansættelse i disse selskaber, og som

fortsat er villige til at flyve i flyvevåbnets kampeskadriller og vedligeholde den nødvendige status, kan gives frihed til at stå til rådighed for flyvevåbnet i indtil to år efter deres ansættelse i selskaberne.

Lignende aftaler har været drøftet med Maersk Air/Air Business og Sterling Airways, som dog endnu ikke har underskrevet aftalerne.

Omhandlede aftaler øger forsvarets muligheder for at følge pilotudviklingen på arbejdsmarkedet, ligesom selskabernes positive medvirken til gennemførelsen af rådighedspilotordningen kan få betydning for beredskabet i flyvevåbnets kampeskadriller.

7.5. Analyse af de værnepligtiges anvendelse

Det blev i 1986 besluttet at henlægge det videre arbejde med analyse af de værnepligtiges anvendelse til en arbejdsgruppe, AGV, under Styringsgruppen vedrørende nyordning af forsvarets personelforhold.

AGV skal analysere den fremtidige anvendelse af alt værnepligtigt personel (menige og befalingsmænd) i forsvaret, herunder mulighederne for at værnepligtige har varierende tjenestetid – afhængig af den funktion, de skal uddannes til – og så inden for samme enhed.

AGV skal endvidere vurdere de principielle muligheder for såvel korttidskontrakter som langtidsansættelse af stampersonel, herunder evt. ændrede ansættelsesvilkår.

AGV har i 1987 fortsat sit arbejde og afgav i slutningen af marts rapport vedrørende værnepligtige i hæren.

Rapportens mange forslag har det samlede sigte at justere hærens fredsstyrke, så det sikres, at hærens krigsstyrke på ca. 72.000 mand kan tilvejebringes og opretholdes med en tilfredsstillende kvalitet og aldersmæssig sammensætning – samtidig med at der opretholdes det bedst mulige indsatsberedskab inden for de perso-

nelmæssige rammer for stampersonel og værnepligtige.

Enheder, der kan uddannes på 12 måneder eller derunder, bemannes med værnepligtige; enheder, der kræver længere uddannelse, bemannes med stampersonel.

Værnepligtige skal efter forslaget ikke være indkaldt i længere tid, end det er nødvendigt af hensyn til uddannelsen til mobiliseringsstyrken. Dette indebærer en differentieret tjenestetid på 9 til 12 måneder for menige, afhængig af enhedstype og tillige en forskel i tjenestetid på op til 2 måneder inden for enkelte stabsenheder.

For at gøre dette muligt foreslås, at der til de enheder, der bemannes med værnepligtige, knyttes særligt erfarne officerer, befalingsmænd og konstabler til støtte for gennemførelsen af uddannelsen på den mest effektive måde.

Det er en forudsætning for forslaget, at hele tjenestetiden for de værnepligtige anvendes til uddannelse.

7.6. Stampersonel

Stampersonelenhederne opdeles ifølge forslaget i to kategorier. Den første omfatter enheder, som af hensyn til mulighederne for samordning skal være kontinuerligt bemandede med stampersonel med løbende kontrakt til det 29. år – bortset fra visse specialenheder, hvor kontrakten løber til det 45. år.

Den anden kategori omfatter enheder, hvor personellet ikke behøver at være samlet til tjeneste til stadighed, når først enheden har opnået det nødvendige uddannelsesniveau. Det drejer sig om kampvogns-, opklarings-, luftværns- og militærpolitienheder. Personellet til disse enheder indkaldes og uddannes samlet, indtil enheden efter 18 måneder har nået det krævede uddannelsesniveau. Herefter samles enheden kun i kortere perioder til vedligeholdende uddannelse og øvelser, men den indgår fortsat i 4 ½ år i den indsatsberedte styrke til løsning af alle opgaver. Også i disse enheder er personellet i

En arbejdsgruppe under Forsvarsministeriet har gennemført en analyse af den fremtidige anvendelse af værnepligtigt personel. Foto: Hæren.

princippet ansat på kontrakt til det 29. år, men personellet har to valgmuligheder, når den første samlede uddannelse er afsluttet efter de 18 måneder. De kan, under hensyn til forsvarets behov, enten vælge at fortsætte den daglige tjeneste i forsvaret i forskellige funktioner eller begynde en civil karriere i form af job eller studium, samtidig med at de bevarer tilknytningen til forsvaret. Denne kontraktform, hvor personellet ved siden af har et civilt job eller uddanner sig til et, kaldes beredskabskontrakt, og vurderes af AGV at kunne give den enkelte et godt økonomisk tilskud fx til at finansiere et studium.

Personellet er ikke hjemsendt, men gør kun tjeneste i forsvaret i ca. 1 måned om året for at opretholde det nødvendige uddannelsesniveau i enheden.

Først når enheden efter de 4 ½ år overføres til mobiliseringsstyrken, kan personellet hjemsendes.

Udover disse hovedforslag indeholder rapporten en række delforslag til forbedring af uddannelsen i hæren og dermed af kvaliteten af hærens krigsstyrke.

Rapporten blev i løbet af sommeren behandlet i Styringsgruppen vedrørende nyordning af forsvarets personelforhold, hvorfra den med enkelte bemærkninger er fremsendt til Forsvarsministeriet.

Forsvarsministeriet har herefter behandlet rapporten, og i november blev den fremlagt til politisk beslutning blandt forligspartierne sammen med et forslag til en overgangsordning, indtil den egentlige struktur kan gennemføres. Rapporten blev endvidere sendt til Folketingets Forsvarsudvalg.

AGV har siden afgivelsen af hærrapporten fortsat arbejdet med analyser af de værnepligtiges anvendelse i søværnet og flyvevåbnet. Rapporter herom forventes færdige i januar 1988.

7.7. Ligestilling i forsvaret

Den 20. januar 1987 behandlede Folketinget regeringens handlingsplan for lige-

stilling af mænd og kvinder. Folketinget besluttede i den forbindelse, at handlingsplanarbejdet skal fortsætte, og at der årligt skal rapporteres til Ligestillingsrådet om status på området. Senest i 1990 skal regeringen orientere Folketinget om de opnåede resultater.

Afsnittet i handlingsplanen vedrørende Forsvarsministeriets område konkluderer, at der inden for de tildelte økonomiske rammer bl.a. skal arbejdes for følgende:

- Kvinder sikres mulighed for ansættelse i departementets militære stillinger på samme vilkår, som gælder for mandligt ansatte,
- på baggrund af erfaringerne fra forsøgene i forsvaret tages der endelig stilling til, om kvinder vil kunne anvendes i kampfunktioner,
- når de nødvendige flyvemedicinske undersøgelser er afsluttet, tages stilling til, om kvinder vil kunne anvendes som jagerpiloter i flyvevåbnet,
- den i forsvaret anvendte trænbareheds-test færdigudvikles,
- hjemsendt kvindeligt personel genindkaldes til uddannelse og træning under mønstringer i fredstid,
- orienteringsmateriale mv. justeres,
- ved fremtidig udvikling af materieltyper og bygningsmæssige ændringer tages hensyn til en mulig øget anvendelse af kvinder i militære funktioner,
- barrierer og tabuer søges nedbrudt gennem bl.a. åben information og
- en permanent løsning vedrørende forholdene for personellet i hjemmevernets kvindekors søges etableret, eventuelt gennem sammenlægning af de respektive hjemmevernsgrene.

Forsvarsministeriet har den 26. juni 1987 på baggrund heraf anmodet underlagte myndigheder og institutioner mv. om at arbejde videre med ligestillingen inden for egne områder. Samtidig blev det anbefalet, at emner som rekruttering,

personalesammensætning, arbejdsvilkår, uddannelse og avancementsmuligheder drøftes i de nedsatte samarbejdsudvalg med henblik på at fremme ligebehandlingen af mænd og kvinder.

For de militære stillingers vedkommende gør særlige forhold sig gældende. Efter drøftelser med Arbejdsministeriet og Ligestillingsrådet har man igangsat en række forsøg, først i søværnet og senere i hæren og flyvevåbnet. Forsøgene har bl.a. haft til formål at undersøge fysiske og psykiske forhold i forbindelse med kvinders tjeneste i forsvarets kampenheder.

Efter afslutningen af forsøget i søværnet besluttede forsvarsministeren i december 1986 at ophæve søværnets generelle dispensation fra ligebehandlingsloven.

Kvinder kan herefter ansættes inden for alle områder i søværnet med undtagelse af ubåde, inspektionsskibe, Frømandskorpset og Søværnets Flyvetjeneste. Der er for kvinderne tale om frivillig tjeneste på lige fod med det mandlige personel.

Forsøget i flyvevåbnet afsluttedes i slutningen af 1987, og erfaringerne fra forsøget vurderes nu i Forsvarsministeriet.

Funktionerne som besætningsmedlem i forsvarets luftfartøjer, herunder som pilot i flyvevåbnets jagerfly, var ikke omfattet af forsøget. På baggrund af udenlandske og danske erfaringer har Forsvarsministeriet imidlertid anmodet Forsvarskommandoen om at udarbejde et forslag til handlings- og tidsplan for evt.

uddannelse af kvindelige militære piloter i flyvevåbnet samt ved flyvetjenesterne i hæren og søværnet.

Hærens afsluttende forsøgsrapport forventes behandlet i løbet af første halvår 1988.

Umiddelbart herefter kan et samlet oplæg fremlægges, så der kan tages endelig stilling til kvinders fremtidige ansættelsesmuligheder i forsvaret.

7.8. Lægesituationen

Det faldende antal værnepligtige læger har medført et øget behov for kontraktansættelse af militære reservelæger. Der forventes i den forbindelse indgået overenskomst mellem Finansministeriet og Foreningen af yngre Læger om kontraktansættelse af reservelæger. Indtil 60 stillinger skal besættes med kontraktansatte reservelæger med en variabel kontraktperiode på 3 måneder til 3 år.

Der blev i august 1987 indgået en aftale mellem Finansministeriet og Foreningen af Speciallæger om civile lægers afløsning af militærlæger ved disses kortvarige forfald. Aftalen er en nyskabelse, som forventes at kunne afhjælpe akutte lægeproblemer i forsvaret.

Den opståede mangel på værnepligtige læger har medført, at rådige lægeressourcer er blevet disponeret således, at bemanningen af redningshelikoptererne har højeste prioritet.

Denne prioritering fortsætter, indtil alle ledige funktioner er besat med kontraktansatte reservelæger.

8. Forsvarets materiel

8.1. Forsvarets materielsituation

I tiden fra NATO blev oprettet i 1949 og indtil 1966 modtog Danmark våbenhjælp til opbygning af forsvaret, fortrinsvis fra USA. Værdien af denne våbenhjælp vil i 1987-priser svare til ca. 22 mia.kr.

En stor del af dette materiel er nu udfaset på grund af forældelse. Det gælder fx alle flyene. Men der er endnu meget af det alderstegne materiel, som i uændret eller modificeret form anvendes i det danske forsvar. Det drejer sig om Centurion og M41 kampvogne, 155 mm haubitser, minelæggere og minestrygere samt HAWK luftværns-raketterne.

Siden våbenhjælpens ophør har de rådige midler til nye investeringer ikke været tilstrækkelige til at erstatte forældet og udfaset materiel genstand for genstand. Flyvevåbnets kampfly er således i perioden 1965-1987 reduceret fra 128 til 84, fra 1988 dog 89 kampfly. Søværnets kampenheder fra 44 til 36, og det har været nødvendigt at tære på krigsbeholdningerne af ammunition til uddannelsesformål. Det er en internationalt anerkendt regel, at nyanskaffelser og materielmoderniseringer i et moderne forsvar lægger beslag på 20-25% af det samlede forsvarsbudget. Danmark har i en årrække kun kunnet afse 13-17% af forsvarsbudgettet til materielinvesteringer.

Rammerne for anskaffelse af det materiel, der tilgår forsvaret nu og i de kommende år, er fastlagt i forsvarsaftalen fra 1984 for perioden 1985-1987. Generelt

betragtet må materielsituationen nu med udgangen af aftaleperioden betegnes som forbedret på en række områder. Der er eller vil blive tilført værnene nyt materiel, så ældre nedslidt materiel kan udfases. Samtidig gennemføres modernisering af andet materiel, som sammen med det nyanskaffede materiel betyder større kampkraft og generelt lavere driftsomkostninger.

Der er dog samtidig sket en nedslidning af andre våbensystemer, så der også i de kommende år vil være behov for mange større materielanskaffelser.

På ammunitionsområdet er den igangværende udhuling af beholdningerne blevet stoppet, og der er indledt en opbygning af beholdningerne. Det må dog erkendes, at opbygningen går langsomt, og der er lang vej igen, før situationen kan betegnes som blot nogenlunde tilfredsstillende. De store økonomiske midler, der er bundet til allerede iværksatte anskaffelser samt behovet for omfattende materiefornyelser i alle værn, betyder, at der også i de kommende år kun kan påregnes begrænsede forbedringer på beholdningsområdet.

8.2. Forsvarets materielanskaffelser

De samlede bevillinger til iværksættelse af nye materielanskaffelser i 1987 var 1.929 mio.kr., der fordelte sig med 1.043 mio.kr. til den årlige "materiel-pakke", der omfattede 9 projekter, 486 mio.kr. til

HAWK luftværnsraketterne blev i 1964 tilført det danske flyvevåben som våbenhjælp fra USA. Moderniseringer i årenes løb gør, at systemet stadig er operativt tilfredsstillende. I 1987 deltog en dansk HAWK eskadrille i en øvelse i Norge. Foto: Flyvevåbnet.

7 projekter som følge af udsættelsen af anskaffelse af nærluftforsvar til hæren, 357 mio.kr. til anskaffelse af pansrede mandskabsvogne med maskinkanoner til hæren samt 43 mio.kr. til anskaffelse af artilleriammunition.

8.2.1. Den årlige materiel-pakke

Materiel-pakken, der blev tiltrådt af Finansudvalget i april 1987, indeholdt 9 projekter.

Hæren fik bevilling til at gennemføre en studie vedrørende anskaffelse af et områdesignalsystem, der planlægges påbegyndt i eftersommeren 1988, endvidere til anskaffelse af et mobilt og elektronisk opklaringsystem, til panserværnsheli-

koptere (se pkt. 8.4.) samt til færdiggørelse af levetidsforlængelsen af Centurion kampvognen.

Som panserværnshelikopter valgtes den franske AS 350 L1, der kan udrustes med det panserværnsmissil TOW, der allerede indgår i hæren.

Flyvevåbnet fik bevilling til anskaffelse af ammunition, bl.a. flere luft-til-luft missiler af typen SIDEWINDER samt opdatering og levetidsforlængelse af tidligere anskaffede missiler, elektronisk selvbeskyttelsesudstyr til F-16 flyene, som er en fortsættelse af en tidligere anskaffelse af tilsvarende udstyr til flyvevåbnets DRAKEN fly. Dette vil forbedre flyenes overlevelsessevne mod luftmålsmissiler.

Hæren anskaffer 12 panserværnhelikoptere af typen AS 350 L1. Helikopterne vil blive stationeret på Flyvestation Vandel. Foto: Hæren.

Endvidere anskaffes termiske natobservationskikkerter og lysforstærkningskikkerter til anvendelse i forbindelse med overvågningstjenesten på flyvestationerne.

IHAWK-missilerne vil blive modificeret, hvilket vil medføre længere levetid samt forbedre træfsandsynligheden. Modifikationen gennemføres i samarbejde med de øvrige europæiske lande inden for NATO, som anvender IHAWK systemet. Der anskaffes endvidere tunge køretøjer til de fynske og jyske IHAWK enheder.

8.2.2. Nærluftforsvar til hæren

Da der ikke kunne opnås politisk enig-

hed om, hvilket nærluftforsvarssystem hæren skulle have, blev det i december 1986 besluttet at udsætte anskaffelsen. Dette medførte en række ændringer i forsvarets planer, idet en række projekter blev fremrykket, så der inden for de givne investeringsrammer bliver plads til genoptagelse af nærluftforsvarsprojektet fra 1989. Yderligere syv materielprojekter blev iværksat. Ved udvælgelsen af disse har man valgt at fortsætte nogle igangværende anskaffelser inden for højt prioriterede områder, hvorved specielt behovet i hærens mobiliseringsstyrke tilgodeses. Der er desuden lagt vægt på at styrke opbygningen af ammunitionsbeholdningerne.

Til hæren anskaffes radioer, HF-signalmateriel, natobservationsudstyr til feltartilleriets observatører samt ammunition. Til søværnet anskaffes antiinvasionsminer.

8.2.3. Pansrede mandskabsvogne med maskinkanoner

Projektet om anskaffelse af pansrede mandskabsvogne med maskinkanoner er indeholdt i forsvarsforligsaftalen fra 1984.

Projektet omfatter 50 pansrede mandskabsvogne i en nyere udgave af samme type, som forsvaret allerede anvender, med en 25 mm maskinkanon monteret i et tårn. Våbensystemet skal indgå i panserinfanteriet som et støttevåben mod let pansrede mål samt som luftværnsvåben.

8.3. Planlagte materielanskaffelser

De planlagte anskaffelser til værnene for 1988 bærer præg af, at der i de foregående år har været iværksat en række større anskaffelser, der nu vil begynde at tilgå forsvaret og dermed skal betales. Der er således ikke de store midler til rådighed.

Anskaffelserne på længere sigt vil for en stor del afhænge af de kommende vilkår for forsvaret, men under alle omstændigheder vil der i den kommende forligningsperiode være en række store projekter, der presser på. Af større planlagte projekter kan nævnes hærens kampvognsprojekt, der omfatter såvel modifikation af nogle af de eksisterende kampvogne som anskaffelse af andre kampvogne, yderligere anskaffelse af STANDARD FLEX 300 skibe til søværnet, afløser for flyvevåbnets DRAKEN fly samt anskaffelse af nye hjemmевærnskuttere. Der vil derudover også blive lagt vægt på at opbygge beholdningerne af ammunition.

8.4. Større igangværende projekter

Som omtalt i Årlig Redegørelse 1984 indeholdt forligsaftalen for perioden 1985-1987 en række større materielan-

skaffelser. Af de mere betydningsfulde er panserværnshelikoptere til hæren, modifikation af de trukne 155 mm haubitser, undervandsbåde og STANDARD FLEX 300 skibe til søværnet, yderligere F-16 fly til flyvevåbnet samt anskaffelse af ABC-dragter til alle tre værn.

Finansudvalget tiltrådte i april 1987 anskaffelse til hæren af 12 panserværnshelikoptere inkl. sigtesystemer med alt støtteudstyr samt øvrigt materiel til opstilling af et panserværnshelikopterkompagni. Den endelige beslutning om at anskaffe den franske helikopter AS 350 L1 "Écureuil" (egern) blev truffet i juni. Der havde forud herfor været indhentet tilbud fra fire helikopterfirmaer, og det endelige valg stod mellem den franske og en tysk helikopter. Panserværnshelikopterne vil indgå i Hærens Flyvetjeneste og vil blive stationeret på Flyvestation Vandel. Træningen af piloter og besætninger påbegyndes i 1989, mens selve panserværnshelikopterkompagniet forventes opstillet fra 1990. Personelstyrken ved Hærens Flyvetjeneste vil samtidig blive udvidet med ca. 45 mand.

Hæren vil med de 12 helikoptere få et slagkraftigt panserværnselement med høj mobilitet og dermed mulighed for fleksibel indsættelse.

For at kunne efterkomme de operative krav til en moderne artilleripjecs blev der i 1986 indgået kontrakt om modifikation af hærens 155 mm trukne haubitser. Disse er oprindeligt modtaget som våbenhjælp, men vil efter modifikationen fremstå som helt moderne og fuldt operative. De modificerede pjecer vil tilgå hærens artillerienheder i årene 1989 og 1990.

I forligsaftalen for perioden 1985-1987 er nævnt, at der påregnes lejet 3 ubåde. Dette blev ændret, idet der blev modtaget et favorabelt tilbud om køb af 3 norske ubåde af KOBHEN-klassen. Den første af disse gennemgår for tiden nødvendige moderniseringsprogrammer og forventes derefter at overgå til operativ tjeneste i 1989.

Den første enhed af STANDARD FLEX 300 skibene blev søsat i september 1987 og den 26. oktober navngivet FLYVEFISKEN af Hendes Majestæt Dronningen. Projektets første serie omfatter 7 skibe. Næste skib vil blive leveret fra værftsgruppen i Ålborg i 1989, og de resterende leveres herefter med 2 om året.

Det første af 12 ekstra F-16 fly ankom til Danmark december 1987. Leveringen forventes afsluttet i løbet af 1989, og flyene vil indgå i de fire F-16 eskadriller.

Forsvarets personel bliver udrustet med en helt ny type ABC-dragt, der fremstilles ved Statens Konfektion. Foto: Statens Konfektion.

8.4.1. Nyt ABC-materiel

I 1987 påbegyndtes levering til forsvaret af nyt ABC-materiel. Det drejer sig om en ny ABC-dragt med tilhørende handsker og støvler samt en automatisk gasdetektor og en gasalarm.

ABC-dragten

ABC-dragten indføres som et komplet sæt omfattende dragt, handsker, støvler og taske til dragten. ABC-dragten er en sløringsfarvet heldragt med fast hætte. Der er lynlås foran samt burrebånd ved håndled, ben og over lynlåsen. Ved hjælp af burrebåndene tillukkes dragten udenpå ABC-handsker og -støvler. ABC-dragten fremstilles ved Statens Konfektion. Stoffet dertil leveres fra Grenå Dampvæveri.

Dragten yder fuld beskyttelse mod væskeformige C-kamp-stoffer i mindst 24 timer. Endvidere yder den fuld beskyttelse mod gennemtrængning af radioaktivt støv i mindst 6 timer. Dragten kan bruges i mindst 28 døgn, uden at beskyttelsen nedsættes.

Beskyttelsesmaterialet i ABC-dragten er et aktivt kullag, der er påstøbt et polyurethan-skumlag. Yderstoffet er ved imprægnering gjort brandhæmmende samt olie- og vandskyende.

Med den hårdt tiltrængte indførelse af ABC-dragten gives der nu enhederne mulighed for at kunne operere i en kortere periode i et område, der er forurenet med væskeformigt C-kampstof. Indførelse af dragten får derfor en væsentlig operativ betydning ved at øge enhedernes muligheder for at overleve og løse de pålagte opgaver. Dragten kan erstatte kampuniformen eller supplere denne som en del af C-påklædningen.

Beredskabsbeholdninger til alt personel

ABC-dragten udleveres først til uddannelsesbrug ved operative og uddannende enheder, og der opbygges en beredskabsbeholdning til flyvevåbnet. Dernæst op-

bygges en større uddannelsespulje i hver af de to landsdelskommandoers område. Disse puljer kan anvendes i forbindelse med bl.a. mønstringer.

Til slut etableres beredskabsbeholdninger til alt personel. Der skal til de 3 værn anskaffes 139.000 og til hjemmeværnet ca. 80.000 dragter. Endvidere anskaffer civilforsvaret ABC-dragten i en grå farve med tilhørende udstyr til beskyttelse af det personel, der skal løse opgaver i et væskeforurenede område.

Forsvaret og civilforsvaret har med indførelsen af dette ABC-materiel forbedret enhedernes overlevelsessevne – først og fremmest ved direkte angreb med væskeformige C-kampstoffer. Dette betyder for forsvaret, at de pålagte operative opgaver vil kunne løses uden alvorlig nedgang i kampkraften.

Automatisk C-detektor

Udstyret er udviklet i USA og anvendes i den amerikanske hær. Udstyret er baseret på et ioniseringsprincip med en radioaktiv kilde, som det kendes fra civile røgdetektorer. Udstyret kan detektere alle kendte typer nervegasser og vil alarmere på 3 sekunder ved selv meget svage koncentrationer.

Udstyret anvendes i samme udgave af den tyske hær.

Detektoren er indbygget i en vand- og gastæt kasse og er opbygget af moduler, der kan udskiftes uden brug af specialværktøj. Den kan anvendes mandbåret, indbygget i køretøjer eller skibe eller i permanent opstilling fx på flyvestationer.

Til sammenkobling med detektoren er der en højttaleralarm. Denne er udviklet af det danske firma AMPLIDAN på grundlag af danske militære krav og specifikationer. Den anvendes til udsendelse af C-alarm og luftalarm og kan desuden anvendes som almindelig højttaler.

8.5. Internationalt materielsamarbejde

Danmark deltager sammen med de øvrige NATO-lande (undtagen Island) i et

samarbejde vedrørende forsvarsmateriel. Formålet hermed er at harmonisere operative krav og tidsplaner for større anskaffelser af materiel. Ved at anskaffe det i fællesskab kan der sikres store produktionsserier, hvorved omkostningerne kan reduceres. Samarbejdet foregår i to organer, Conference of National Armaments Directors (CNAD) og Den uafhængige europæiske programgruppe (IEPG). I Årlig Redegørelse 1985 er der gjort nærmere rede for disse.

I CNAD koncentrerer arbejdet omkring indførelse af en forbedret strategi for alliansens forsvarsmaterielsamarbejde, der blev vedtaget på NATO-landenes forsvarsministermøde i december 1985, samt videreførelse af de 9 såkaldte Nunnudviklingsmaterielprojekter. Danmark deltager i 2 projekter – et nyt identifikationssystem for bl.a. fly (NATO Identification System (NIS)) og udvikling af støtteværktøjer til datasproget Ada.

NATO-landene besluttede i december 1987 at indføre et nyt planlægningsystem for landenes konventionelle materielanskaffelser. Systemet, der kaldes NATO Conventional Armaments Planning System, afprøves foreløbig i en toårig periode. Systemet skal ses i sammenhæng med den eksisterende styrkemålsplanlægning.

IEPG afholdt i juni 1987 i Sevilla sit 4. møde på forsvarsministerniveau. Her besluttedes, at der skal udarbejdes en handlingsplan til brug for en styrkelse af de europæiske industrier på basis af anbefalingerne i vismandsrapporten vedrørende de europæiske forsvarsmaterielindustrier "Towards a Stronger Europe". Planen skal forelægges til godkendelse på næste IEPG forsvarsministermøde i 1988.

Med henblik på den danske opfølgning af rapportens anbefalinger etableredes i september 1987 et tværministerielt samarbejde med deltagelse fra Udenrigsministeriet, Finansministeriet, Justitsministeriet, Industriministeriet, Undervisnings- og Forskningsministeriet samt Forsvars-

Forsvarsmaterieldirektørerne fra NATO-landene afholder 2 gange årligt møde i NATO-hovedkvarteret i Bruxelles for at drøfte mulighederne for materielsamarbejdet. Foto: NATO.

ministeriet. Samarbejdet vil eventuelt senere blive udvidet.

Forsvarsmaterielsamarbejdet inden for NATO er blevet yderligere intensiveret, efter at det blev besluttet at afholde særlige møder på viceforsvarsministerniveau.

8.6. Forsvaret og industrien

Forsvaret anskaffer i 1987 materiel for ca. 2 mia. kroner, hvortil kommer en række løbende erstatningsanskaffelser over driftsbudgettet. Fra et militært synspunkt bør disse beløb naturligvis anvendes, så der opnås størst mulig forsvarsmæssig effekt. Imidlertid må man ved ordreplacering også tage operative krav, standardiserings- og samarbejdshensyn,

industrielle leveringsmuligheder, genforsyningssikkerhed samt økonomiske faktorer i betragtning.

Disse hensyn medfører ofte for de større systemer, at en udenlandsk ordreplacering er relevant. Ganske vist kan der opnås en række militære fordele ved at købe materiel produceret i Danmark, herunder især indenlandske reparations- og genproduktionsmuligheder i kritiske situationer. Imidlertid opstår sådanne fordele ofte kun, såfremt det er de afgørende hovedgenstande eller i det mindste vitale komponenter heri, der produceres her i landet.

I hvert enkelt tilfælde vil der derfor for forsvaret være tale om at afveje bl.a.

lønsomheds- og beredskabsmæssige fordele og ulemper i forbindelse med valg af udenlandsk eller dansk ordreplacering. I den udstrækning en konkurrencedygtig og ligeværdig dansk produktionsmulighed er til stede, vil en indenlandsk ordreplacering blive foretrukket.

8.6.1. Industriens muligheder

Erfaringsmæssigt forudsætter produktion af forsvarsmateriel et stort og stabilt hjemmemarked. De anskaffelser, det danske forsvar foretager, er oftest for små til at danne det nødvendige grundlag for en dansk produktion. Det er derfor sjældent, at danske virksomheder har produceret komplette våbensystemer. Som en undtagelse kan dog nævnes skibsværfterne.

Men de givne betingelser til trods eksisterer nogle få virksomheder, der har en betydelig medproduktion af komponenter eller delkomponenter til våbensystemer – ofte af meget høj teknologisk karakter – på deres produktionsprogram. Flere af disse har gennem målrettet udvikling og engagement – ofte baseret på forsvarrets deltagelse i udviklingsprojekter – formået at oparbejde fornøden viden og konkurrencedygtig teknologi inden for enkelte "nicher". De er derigennem blevet komponentleverandører til materiel, der anvendes af det danske og en række andre landes forsvar. Sådanne virksomheder har altså fået adgang til markeder, der er mange gange større end det danske.

Foruden de to netop skitserede muligheder – total produktion og medproduktion – eksisterer der i en række tilfælde en tredje måde til at få andel i de beløb, forsvarret bruger på materielanskaffelser: Industriens deltagelse i kompensationsaftaler.

En sådan aftale indebærer, at Danmark som betingelse for at købe materiel i udlandet kræver, at modtageren til gengæld placerer ordrer hos dansk industri – helst for tilsvarende beløb og helst inden for

det højt teknologiske område, men ikke nødvendigvis inden for forsvarsmaterielindustrien og altså ikke med direkte forbindelse til det våbensystem, som forsvarret i den aktuelle situation vælger.

8.6.2. Grundlaget for industriens engagement

Det lovmæssige grundlag for våbenproduktion og -handel i Danmark er "Lov om kontrol med tilvirkning af krigsmateriel" af 7. maj 1937 kaldet "krigsmaterielloven" og "Lov om handel med samt tilvirkning og besiddelse af våben" af 20. januar 1965 kaldet "våbenloven".

Krigsmaterielloven fastsætter, at produktion af militært materiel kræver justitsministerens særlige tilladelse, og loven anfører de betingelser, der skal være opfyldt, for at man kan forvente en sådan tilladelse. Det er først og fremmest krav om, at en virksomheds ledelse og ejerforhold skal være rent danske – der kan ikke dispenseres herfra. Til loven er knyttet en kongelig anordning, hvori er angivet hvad der anses for "krigsmateriel". I praksis er denne liste i tidens løb blevet udvidet i takt med den teknologiske udvikling.

Våbenloven vedrører i denne sammenhæng mere det handelsmæssige og fastsætter bestemmelser for eksport af våben, maskiner og visse råvarer m.m., der kan anvendes til militære formål. Eksport heraf kræver i hvert tilfælde justitsministerens tilladelse.

Hvor en tilladelse til produktion af militært materiel normalt vil have en mere permanent varighed, kræves eksporttilladelse i hvert enkelt tilfælde, og der kan normalt ikke opnås forhåndsgaranti. Betingelserne for eksport er derfor generelt mere restriktive end betingelserne for produktion.

Udnyttelsen af medproduktionsmulighederne er af stor betydning for dansk industri, og alternativt må der søges bedst mulige kompensationsaftaler. Der er fra politisk side stor interesse for at udnytte

de eksisterende muligheder for dansk medproduktion.

Betingelserne for en dansk produktions- og eksportindsats på området kan siges at være krævende, men velkendte og stabile. Grundlaget for et snævert samarbejde mellem forsvaret og dansk industri er til stede – politisk såvel som økonomisk betragtet.

8.6.3. Kontakten til erhvervslivet

Af central betydning for det overordnede samarbejde mellem forsvaret og industrien er Forsvarets Materielnævn, der består af repræsentanter for Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen, Industrirådet og industrien, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og Direktoratet for Statens Indkøb.

Nævnet følger løbende forsvarets materielanskaffelser, og det er rådgivende vedrørende udnyttelse af dansk industri. Der kan etableres kontakt til den militære forskning (Forsvarets Forskningstjeneste) for at give danske virksomheder det bedst mulige grundlag for forskning og produktudvikling.

I forbindelse med forhandlinger om kompensation for en udenlandsk ordreplacering har Industriministeriet en cen-

tral rolle, idet kontraktsøgende udenlandske firmaer af forsvaret henvises til at forhandle kompensation direkte med dette. Ministeriets vurdering af fremsatte tilbud indgår herefter i den samlede beslutningsproces om den endelige ordreplacering.

Endelig indtager Industrirådet en nøglestilling. Et særligt kontor her tager sig af forsvarsspørgsmål. Rådet er behjælpeligt med at finde egnede danske producenter i konkrete anskaffelsessager med formidling af oplysninger om mulige projekter af relevans for danske virksomheder. Rådet ligger således til stadighed inde med oplysninger, som interesserede virksomheder kan få stillet til rådighed.

Hertil kommer naturligvis den meget intense kontakt med dansk erhvervsliv, som eksisterer i det daglige arbejde ved forsvarets indkøbende myndigheder, ikke mindst de tre værns materielkommandoer.

Gennem en voksende politisk interesse og et effektivt samarbejde mellem forsvaret og industrien er der i de seneste år skabt et stadigt bedre grundlag for, at dansk industri kan drage nytte af forsvarets materielanskaffelser.

9. Forsvarets aktiviteter

9.1. Øvelser

I efteråret 1987 gennemførtes NATO-feltøvelsen ACCORD EXPRESS på Sjælland med deltagelse af ca. 10.000 mand og mere end 3.000 kampvogne, artilleripjeccer, bælte- og hjulkøretøjer. Udover danske styrker deltog NATOs krisestyringsstyrke AMF (Allied Command Europe Mobile Force) sammensat af enheder fra Luxembourg, Canada, Holland, Italien, Belgien, Storbritannien, USA og Forbundsrepublikken samt danske, engelske og tyske flystyrker. AMFs primære formål i en krisesituation er ved sin tilstedeværelse at demonstrere alliancens solidaritet og sammenhold. Formålet med øvelsen var bl.a. at indøve samarbejdet mellem AMF og de danske styrker, herunder hjemmeværnet, samt at afprøve de procedurer, der sikrer hurtig indsættelse af AMF i Danmark, såfremt regeringen i en krisesituation skulle anmode derom.

I samme periode gennemførtes NATO-øvelsen BOTANY BAY med deltagelse af flåde og flystyrker fra Danmark, Forbundsrepublikken, Holland og Belgien.

I marts 1987 gennemførtes den rutinemæssige stabs- og signaløvelse WINTEX-CIMEX 87. Øvelsen, der finder sted hvert andet år med deltagelse af de fleste NATO-lande, har til formål at indøve civile og militære myndigheders brug af planer, procedurer og kommunikationsmidler.

I NATOs Nordregion (Danmark, Norge og Slesvig-Holsten) gennemførtes øvelserne TACTICAL FIGHTER MEET

og INTERREGIONAL AIR DEFENCE EXERCISE. De har til formål at forbedre planlægning og gennemførelse af taktiske flyoperationer, hvori indgår fly fra forskellige nationer, samt at øve samarbejdet omkring luftforsvarsoperationer i Nord-søområdet.

9.2. FN-tjeneste

Igennem 1987 har Danmark opretholdt sin støtte til FNs fredsbevarende virksomhed bl.a. ved udsendelse af observatører og militære enheder.

På Cypern deltager Danmark således for tiden med en styrke på 347 mand til den fredsbevarende styrke UNFICYP.

Udgifterne til det danske kontingent på Cypern udgjorde i 1987 ca. 10 mio. US dollars. FNs refusion af disse udgifter finder sted en gang årligt på baggrund af frivillige bidrag fra medlemslandene. Der er for øjeblikket et efterslæb på 8 år, idet FN har refunderet udgifterne til juni 1979. Efterslæbet udgør ca. 425 mio.kr.

På trods af gentagne initiativer fra de troppebidragydende lande og FNs generalsekretær med henblik på at formå FNs medlemslande til at yde eller øge de frivillige bidrag til styrkens opretholdelse er det indtil videre ikke lykkedes at forbedre økonomien væsentligt.

Sverige har blandt andet af denne årsag i 1987 trukket sit kontingent tilbage fra Cypern. Det svenske kontingent er til

Danmark bidrager med ca. 350 soldater til FN's fredsbevarende styrke på Cypern. Foto: Hæren.

I NATO-øvelsen ACCORD EXPRESS, der afholdtes på Sjælland, deltog NATO's krisestyringsstyrker, AMF, hvori bl.a. indgår italienske soldater. Foto: Forsvaret.

dels erstattet af canadiske og østrigske FN-styrker.

Udover FN-styrkerne på Cypern deltag Danmark med observatører i FN's observatørkorps UNTSO i Mellemøsten og UNMOGIP i Kashmir.

Den nordiske samarbejdsgruppe for militære FN-spørgsmål (NORD-SAMFN), som er nedsat til løsning af den fællesnordiske FN indsats, har primært en koordinerende funktion, men varetager tillige planlægning og gennemførelse af de fællesnordiske FN kurser. Således afholdes en gang årligt kursus for uddannelse af militærpoliti i Danmark, logistik-kursus i Norge og stabskursus i Sverige, mens der i Finland afholdes 2 observatør-kurser hvert år.

De nordiske ministre mødes to gange om året for at udveksle synspunkter og erfaringer vedrørende de problemer og opgaver, som landene står over for i det fredsbevarende arbejde. I 1987 afholdtes disse møder i henholdsvis Helsingfors i maj og København i november.

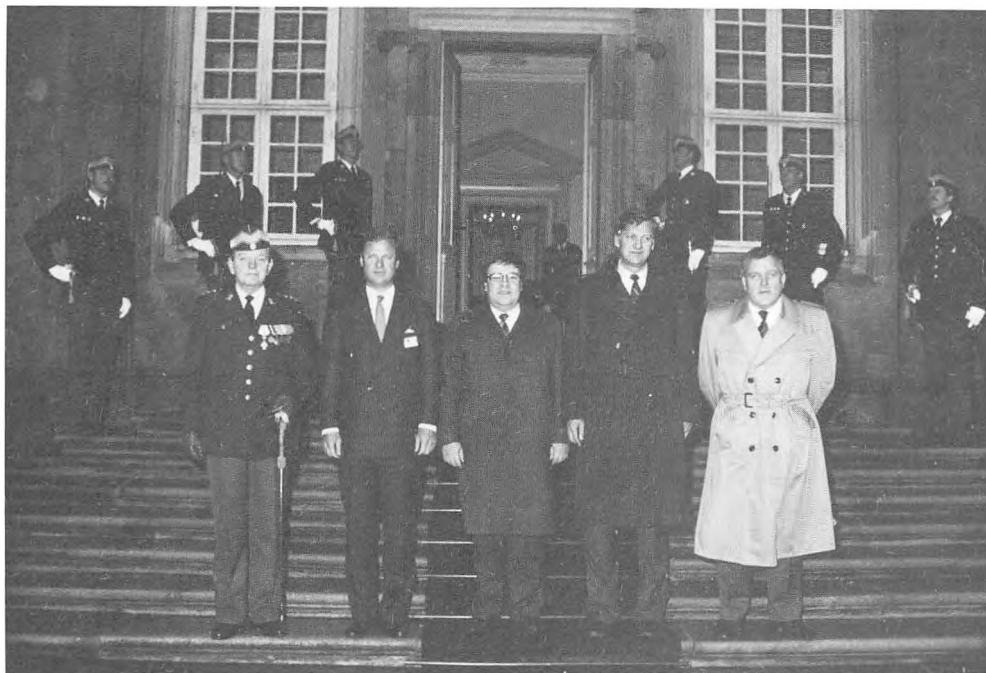
9.3. Fiskeriinspektion

9.3.1. Grønland

Det grønlandske fiskeriterritorium er på ca. 2,1 mio. km², hvoraf den fiskeribare del udgør ca. 1,6 mio. km² fordelt med ca. 780.000 km² på vestkysten og ca. 820.000 km² på østkysten.

Der har i 1987 indtil 1. oktober været foretaget 148 kontrolbesøg om bord i fiskesfartøjer inden for Grønlands fiskeriterritorium. Der er herunder konstateret fiskeri med ulovlige redskaber i 4 tilfælde og ukorrekte eller manglende fangstmeldinger i 63 tilfælde. Bøder og konfiskationsbeløb for disse har andraget ca. 280.000 kr.

Indskærpelse af gældende regler er foretaget i 50 tilfælde og konfiskation af ulov-

Under det nordiske forsvarsministermøde i København i november aflagde ministrene besøg på Hærens Officersskole på Frederiksberg Slot. Foto: Hæren.

ligt grej i 4 tilfælde. På Grønlands fiskeriterritorium har – udover fartøjer fra Grønland – danske, færøske, norske, vesttyske, franske og japanske fartøjer drevet fiskeri.

9.3.2. Færøerne

På Færøerne, hvor fiskeriterritoriet er på ca. 280.000 km², foretages fiskeriinspektionen i samarbejde med Færøernes Landstyes Vagt- og Bjærgningstjeneste.

I perioden indtil 1. oktober 1987 blev der af den danske fiskeriinspektionstjeneste gennemført 156 kontrolbesøg om bord i færøske og udenlandske fiskerifartøjer inden for det færøske fiskeriterritorium. Der er ikke under disse kontrolbesøg konstateret ulovligheder.

Den årlige udgift til driften af forsvarrets fiskeriinspektion ved Grønland og Færøerne er på ca. 240 mio.kr.

9.3.3. Bygning af nye inspektionsskibe

Projektering af nye inspektionsskibe til erstatning for de 4 enheder af HVID-BJØRNEN-klassen er gennemført af det danske konsulentfirma Dwinger Marineconsult A/S, der afsluttede sit arbejde den 31. maj 1987.

Ved projekteringen har man udnyttet de erfaringer, der er indvundet med de nuværende inspektionsskibe, og der er specielt lagt vægt på opnåelse af forbedringer i forhold til de eksisterende inspektionsskibe på følgende områder:

- Isforstærkninger,
- foranstaltninger mod overisning,
- driftsøkonomi,
- helikopteroperationer,
- gummibådsoperationer og
- automatisering.

Herved forbedres den operative ydeev-

ne, sikkerheden øges, og man kan reducere brugervedligeholdelsen væsentligt i forhold til HVIDBJØRNEN-klassen.

Da inspektionsskibene ofte er på togt 3-4 måneder ad gangen, er der lagt vægt på beboelsesstandarder om bord. Der indrettes enkeltmandslukafer for befalingsmænd og dobbeltlukafer for den mænge besætning, hvor HVIDBJØRNEN-klassen har 18- og 24-mands soverum. Der indrettes separat bad og toilet i forbindelse med alle lukafer, og der vil være fælles fritidsfaciliteter med bibliotek/læsestue, motionsrum og sauna.

På baggrund af projekteringen er planlagt bygning af 4 skibe med følgende hoveddimensioner:

- Længde ca. 100,0 meter
- bredde ca. 14,40 meter
- dybgang ca. 6,00 meter
- fart ca. 20 knob
- økonomisk fart ca. 16 knob.

Besætningen forventes at blive på ca. 60 mand.

Søværnets Materielkommando har den 23. juli 1987 iværksat indhentning af værftstilbud hos følgende danske værfter:

- Ørskov Stålskibsværft A/S

- DANYARD A/S
- DANNEBROG A/S
- Svendborg Værft A/S
- Odense Stålskibsværft.

Tilbudsfristen for værfterne udløb i august. Søværnets Materielkommando har i efterårets løb gennemført kontraktforhandlinger med de tilbudsgivende værfter. Regeringen besluttede i december at placere ordren for bygning af de 4 skibe ved Svendborg Værft A/S.

Den første enhed er planlagt leveret i 1990. De efterfølgende 3 enheder forventes leveret med ca. 1 års interval.

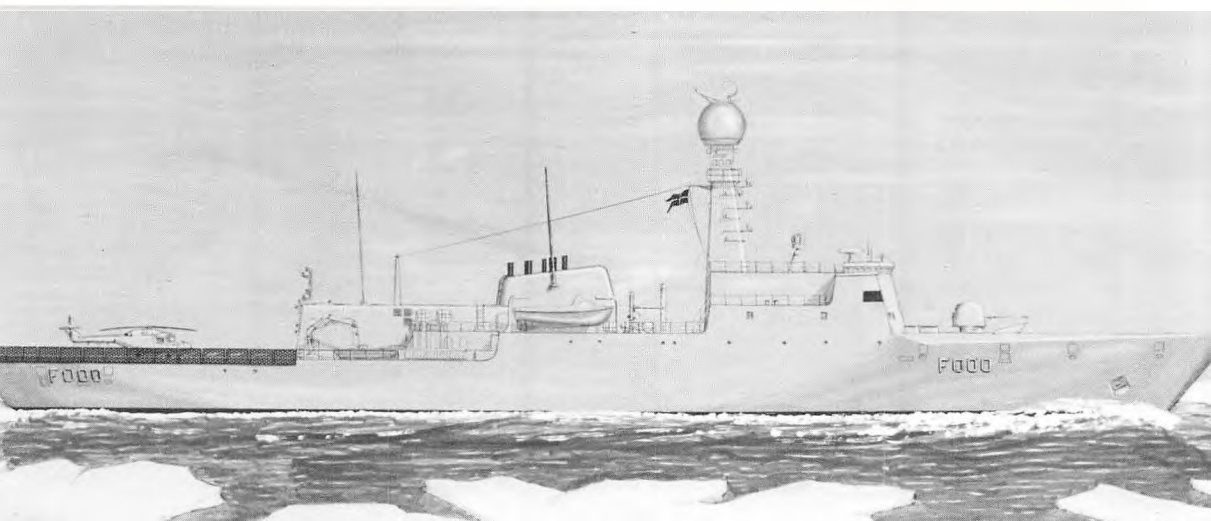
Udgifterne til bygning af de 4 nye skibe anslås at beløbe sig til ca. 1440 mio.kr.

9.4. Støtte til det civile samfund

Udover gennem fiskeriinspektion yder forsvaret støtte til det øvrige samfund på en lang række områder. Det gælder assistance ved katastrofer eller ulykker, redningstjeneste, hjælp ved eftersøgninger, forureningsbekæmpelse og indsats i forbindelse med opfiskning af sennepsgas.

Forsvaret udfører uskadeliggørelse af ammunition eller miner, som oftest krigs efterladenskaber. Forsvaret yder også assistance i forbindelse med demontering af terrorbomber eller ved bombetruer.

Søværnets Materielkommando har i december 1987 placeret en ordre på 4 nye fiskeriinspektionsskibe ved Svendborg Værft A/S. Udgifterne til skibene anslås til 1440 mio. kr. Tegning: Dwinger Marineconsult.

Inspektionsskibet VÆDDEREN deltog julenat 1986 i bjergningen af besætningen fra det islandske skib SUDURLAND. Den islandske ambassadør i København overrakte i juli 1987 dekorationer som anerkendelse af indsatsen. Foto: Forsvarets Filmtjeneste.

9.4.1. Redningstjenesten

Søredningstjenesten iværksatte i 1986 599 aktioner for at redde, eftersøge eller assistere på søen. Dette er et fald på ca. 14% i forhold til 1985 (699). Eftersøgning og assistance til fritidssejlere faldt i 1986 til 277 tilfælde mod 308 i 1985. I 1987 er indtil 1. oktober 1987 iværksat 617 aktioner. Årsresultatet vil derfor blive større end i 1986.

Søredningstjenesten har et tæt samarbejde med flyverednings-tjenesten, der råder over 8 helikoptere af typen SIKOR-SKY S-61A.

Flyveredningstjenesten har i 1986 assisteret i 315 aktioner og i 1987 indtil 1. oktober i 402 aktioner. 98% af helikopter-

nes flyvetid blev anvendt til rent civile opgaver. Udover flyveredningstjenestens 3 helikopterberedskaber på flyvestationerne i Ålborg, Skrydstrup og Værløse etableredes i perioden 21. januar-15. april 1987 et beredskab med en af søværnets LYNX-helikoptere på Bornholm på grund af stor fiskeriaktivitet i Østersøen i vintermånederne. Dette beredskab deltog i 13 aktioner.

Kystredningstjenestens 26 redningsstationer har i 1986 modtaget 267 anmodninger om assistance.

Derudover har forsvaret, primært ved Søværnets Operative Kommando, bistået Miljøstyrelsen ved 100 meldinger om observation af olie eller anden forurening af

farvandene omkring Danmark. Forsvarets indsats her består primært i koordinering af indsatsen samt i observation og rapportering af forureningen.

Også på Færøerne og i Grønland har forsvaret ydet støtte til det civile samfund. Udover eftersøgnings- og redningstjeneste er der her tillige tale om patientevakueringer med helikopter, fly og skibe, slæbeassistance m.m.

På Færøerne har der i 1987 indtil 1. oktober været tale om 143 aktioner, i Grønland 70. Herudover har forsvaret stillet materiel og personel til rådighed for anden eftersøgnings- og redningstjeneste - fortrinsvis til politiet.

Inden for perioden har der i den grønlandske eftersøgnings- og redningsregion været registreret 313 signaler fra redningssatellitesystemet COSPAS-SARSAT. Dette system består af sovjetiske og amerikanske satellitter, som kan opfange, positionsbestemme og videregive nødsignaler fra nødstedte til modtagerstationer i USA, Sovjetunionen, Canada, Frankrig og Norge. Ud fra systemets positionsbestemmelse alarmerer modtagerstationerne en redningscentral, som derefter har ansvaret for at iværksætte en redningsaktion.

9.4.2. Sennepegassen

Forsvaret har også i det forløbne år været engageret i at finde en løsning på problemerne med krigsgasammunition, der efter anden verdenskrig blev dumpet i farvandene omkring Danmark.

Forsvaret bistår med bortskaffelse af gasammunition, som fiskere får i deres trawl. I 1987 har der været ca. 15 opfiskninger, hvoraf en del er blevet nøddumpet på grund af sandsynlig stødfølsomhed. 250 kg gas uden sprængstof er blevet destrueret på Kommunekemi i Nyborg.

En foreløbig oprydning og sortering af tidligere ilandtaget gasammunition, der var oplagt i depot i Vestermarie på Bornholm, blev gennemført i 1985-86, men 10 vanskeligt håndterbare emner blev tilba-

ge. Forsvaret forsøger i foråret 1988 at uskadeliggøre disse.

I 1986 nedsattes en tværministeriel styringsgruppe, der skulle fremlægge et samlet oplæg til løsning af problemerne med den opfiskede gasammunition. Styringsgruppen valgte de rådgivende ingeniørfirmaer OILCONSULT og DEMEX til at foretage analysen.

Firmaerne vurderede 13 forslag ud fra lovkrav, sikkerhedsforhold, tekniske aspekter og miljøforhold.

Ingen af forslagene kunne anvendes enkeltvis, men 3 ideforslag, som var baseret på samme destruktionsmetode, blev vurderet, nemlig

- et søbaseret anlæg, hvor et specialskib indgik i samtlige arbejdsoperationer
- et tilsvarende landbaseret anlæg, placeret enten i en granitgrube eller
- i et betonbygværk.

Udgifterne anslås til ca. 50 mio. kr. i investering. Hvis man lod bygge et nyt skib til den søbaserede løsning, vil investeringsudgiften dog blive ca. 85 mio. kr. Driftsudgifter blev anslået til ca. 11 mio. kr. om året. Det vil tage 2 år at etablere et anlæg.

Det var ønskeligt, om andre Østersølande ville deltage økonomisk i etablering og drift af et søbaseret anlæg, og regeringen undersøgte derfor mulighederne herfor. Det danske forslag blev forelagt de øvrige Østersølande på Helsingforskommissionens møde den 24.-27. februar 1987, hvor sagen blev henvist til detaljeret behandling i kommissionens bækampelskomité på dens møde 13.-16. oktober 1987 i København.

Komiteen konkluderede, at destruktionsmetoden i det danske forslag må betragtes som afbrænding til søs, men man tog til efterretning, at der ved processen ikke blev udsluppet forurenende stoffer.

Dersom det besluttes at gennemføre det danske projekt, vil det være nødvendigt at udvide Helsingforskonventionen

med en protokol, hvori den foreslåede destruktionsmetode accepteres.

I erkendelse af, at der endnu ikke fandtes en acceptabel destruktionsmetode for krigsgasammunition, foreslog komiteen, at man accepterede den hidtidige praksis med nøddumping. Endelig behandling af sagen vil finde sted på Helsingforskommissionens møde 15.-19. februar 1988.

Intet land har hidtil tilkendegivet villighed til at deltage i afholdelse af omkostningerne ved det danske projekt.

9.5. Totalforsvarssamarbejdet

Skulle Danmark blive udsat for militær pression eller direkte blive angrebet, vil dette påvirke hele det danske samfund. Skader kan ikke – som måske i tidligere tider – begrænses til de egentlige militære styrker.

Den tekniske udvikling har medført, at samfundet er blevet mere sårbart over for en krigs påvirkninger, idet mange af dagliglivets funktioner er afhængige af anlæg og installationer, der let kan ødelægges.

Civil og militær beredskabsplanlægning har som fælles mål at tilrettelægge, udvikle og opretholde landets evne til at imødegå et angreb. Planlægningsarbejdet i fredstid er nødvendigt for at nå det bedst mulige resultat i krise- eller krigstid med de begrænsede ressourcer, Danmark råder over. Den civile og den militære del af samfundet er under en konflikt indbyrdes afhængige. Det militære forsvar er således stærkt afhængigt af det civile samfunds funktioner: infrastruktur (veje, jernbaner, elektricitet, vand osv.), fremskaffelse og fordeling af forsyninger (mad og brændstof), entreprenørstøtte, indkvartering, hospitalsvæsen osv. osv.

Denne indbyrdes afhængighed indgår i begrebet totalforsvar, der defineres såle-

des: ”Totalforsvar er den samlede og koordinerende indsats på alle områder med henblik på at opretholde forsvarsviljen og sikre den bedst mulige udnyttelse af alle militære og civile ressourcer til at forebygge krig, at forsvare landet og at opretholde et organiseret og fungerende samfund, herunder beskytte befolkningens liv og ejendom.”

Danmark har ligesom Norge og Sverige et udviklet og integreret totalforsvar. Et veludviklet totalforsvar er medvirkende til at opretholde det danske forsvars troværdighed og dermed til at forebygge krig. Gennem organiseringen af et totalforsvar tilstræber man således en koordineret og effektiv indsats, der udnytter alle landets ressourcer.

Det overordnede princip for planlægningen er, at det civile samfunds funktioner i så vid udstrækning som muligt skal videreføres i krise- eller krigstid af den administration, som også løser opgaverne i fredstid. Det er naturligvis regeringen, der har den øverste ledelse af totalforsvaret.

Med henblik på at skabe sikkerhed for, at der – uanset hvorledes vilkårene under en krig måtte blive – overalt i landet er en overordnet civil myndighed med ansvar for den bedst mulige opretholdelse af samfundsmæssige funktioner på alle nødvendige områder, er totalforsvaret opdelt i 2 landsdelsledelser og 7 regionale enheder. Disse regioner er hver tildelt et sæt opgaver, som i givet fald kan løses selvstændigt og uafhængigt, i det omfang landets ledelse ikke kan fungere eller er begrænset i sine muligheder.

Et udvalg under Indenrigsministeriet overvejer for tiden strukturen for civilregionerne.

Tillæg 1:

Oversigt over spørgsmål m.m. i Folketinget i perioden 2. oktober 1986 – 1. oktober 1987 inden for forsvarsministerens område

	FremSAT	Behandlet
	1986	

Lovforslag:

Forslag til lov om ændring af lov om det civile beredskab, lov om forsvarets personel og lov om forsvarets organisation mv. (Ophævelse af diverse fuldmagter og bemyndigelser). Af Albrechtsen (VS) og Hanne Thanning Jacobsen (SF) mfl. (Ikke vedtaget).

	28/10	13/11
--	-------	-------

Forslag til folketingsbeslutninger:

Ikke vedtaget:

1. Forslag til folketingsbeslutning om valutabesparelse ved undladelse af dyre våbenindkøb. Af Thoft (SF) mfl. 9/10 14/10
2. Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af forholdsordren. Af Albrechtsen (VS) og Hanne Thanning Jacobsen (SF) mfl. 28/10 13/10
3. Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod dansk deltagelse i atomkrigsøvelser og øvelser i undtagelses- og nødretstilstand. Af Albrechtsen (VS) og Hanne Thanning Jacobsen (SF) mfl. 28/10 13/11

Forespørgsler

1. F 2. Forespørgsel til forsvarsministeren om atomvåben inden for Enhedskommandoens område. Af Albrechtsen (VS) mfl. 8/10 11/12
2. F 5. Forespørgsel til forsvarsministeren om førstegangsb brug af atomvåben. Af Pelle Voigt (SF) og Albrechtsen (VS) 14/10 11/12
3. F 13. Forespørgsel til forsvarsministeren om regeringens planer med kaserneerne i Haderslev, Tønder og Søgård samt Sønderborg og om, hvilke geografiske ændringer der i øvrigt kan forventes af de vest for Storebælt placerede garnisoner. Af Dohrmann (FP) mfl. **1986/87** 2/12 15/1

4.	F 20. Forespørgsel til forsvarsministeren om ministeren vil sikre, at Parkteatrets lokaler på Østerbrogades Kaserne fortsat anvendes til kulturelle formål. Af Pelle Voigt (SF) mfl.	23/1	17/2
5.	F 21. Forespørgsel til udenrigsministeren og forsvarsministeren om hvad regeringen vil gøre for at få afklaret, om det nye phased array-radaranlæg på Thule-basen er opført i strid med bestemmelserne i ABM-traktaten. Af Albrechtsen (VS) og Pelle Voigt (SF).	23/1	5/3
6	F 23. Forespørgsel til forsvarsministeren om militærudgifterne i de kommende år. Af Pelle Voigt (SF) mfl.	10/2	17/3

Spørgsmål nr.

	Stillet	Besvaret
		1986
1. Af Thoft (SF) om formålet med fregatten Herluf Trolles deltagelse i NATO-øvelsen BALTOPS-86.	3/10	8/10
28. Af Pelle Voigt (SF) om Danmark på førstkommende NPG-møde vil godkende førstebrug af atomvåben som nye retningslinjer for NATOs atomkrigsførelse.	7/10	15/10
38. Af Dohrmann (FP) om ministeren kan afkræfte forlydendet om, at Haderslev Kaserne skal anvendes som asylcenter.	8/10	14/10
52-57. Af Pelle Voigt (SF) om hvorfor ministeren ikke har indkaldt det antal værnepligtige i 1983-1985, han har fået bevilget på finansloven, samt hvor stort et beløb der er sparet ved mindreforbruget.	10/10	20/10
85. Af Inger Harms (SF) om hvad indeholdet er af de lagre, som befinder sig syd for den danske grænse, henholdsvis i Meden og Sønder Løgum.	16/10	23/10
91. Af Korneliusen (S) om mineudlægningsøvelse med deltagelse af NATO-fartøjer i foråret 1986 øst for Lysegrund og Hesselø.	16/10	23/10
120. Af Albrechtsen (VS) om de vedtagne retningslinjer for brug af atomvåben giver Danmark sikkerhed for konsultation forud for beslutningen om førstegangsbred brug af atomvåben.	22/10	29/10
124. Af Pelle Voigt (SF) om medvirken til at forhindre et nyt såkaldt Europæisk Forsvarsinitiativ.	23/10	4/11
221. Af Albrechtsen (VS) om hvad Langelandsgades Kaserne i Århus skal anvendes til, når militæret forlader den.	6/11	14/11
239. Af Joanna Rønn (S) om hvilke planer ministeren har med henblik på at nedlægge eller udflytte institutioner på Holmen, herunder Orlogsværftet.	11/11	14/11
270. Af Connie Hedegaard (KF) om tilbagetrækning af atomvåben fra Kolahalvøen.	18/11	26/11
278. Af Lohmann (S) om hvilke planer man i ministeriet har for Langelandsfortet og de tilhørende arealer.	20/11	26/11
299. Af Albrechtsen (VS) om NATOs milliard-investering i flyhangarer.	25/11	10/12
328. Af Tommy Dinesen (SF) om hvornår en udpegning af en direktør for Farvandsdirektoratet vil finde sted.	28/11	10/12
329. Af Albrechtsen (VS) om den britiske civilforsvarsøvelse med arrestation af hundredvis af fredsaktivister er ganske sædvanlig i NATO-sammenhæng.	28/11	10/12

	1986	
351. At Hanne Thanning Jacobsen (SF) om hvilken sikkerhed vi har for, at et dansk ønske om ikke at ville modtage forstærkninger vil blive respekteret.	4/12	12/12
422. Af Pelle Voigt (SF) om Parkteatret på Østerbrogades Kaserne skal bevares som kulturhus.	16/12	22/12
425. Af Thoft (SF) om hvilke forholdsregler man har taget til forebyggelse af ulykker i eller ved atomvåbendepoterne i Enhedskommandoens område.	17/12	22/12
442. Af Tommy Dinesen (SF) om de 2 supply-skibe, som Farsvandsdirektoratet har købt, er synet inden købet, og hvor længe man regner med, at de skal fungere.	22/12	14/1
	1987	
453. Af Lasse Budtz (S) om den nye amerikanske radarstation, som opføres ved Thule i Grønland, holder sig inden for ABM-aftalen af 1972.	2/1	13/1
473. Af Albrechtsen (VS) om hvornår øvelsen WINTEX/CIMEX 87 starter	7/1	12/1
477. Af Thoft (SF) om hvilke kriterier der har ligget til grund for Enhedskommandoens Informationstjenestes udpegning af presserepræsentanter til deltagelse i BALTAPs 25 års jubilæum den 7. januar 1987.	8/1	21/1
499. Af Svend Andersen (S) om øgede krav til afprøvningen af udstyr, der installeres i redningsflåderne.	Spørgsmålet overgået til industriministeren.	
500. Af Svend Andersen (S) om hvornår ministeren træffer beslutning om, at der i vintermånederne udstationeres en redningshelikopter på Bornholm.	13/1	21/1
501. Af Svend Andersen (S) om hvordan ministeren vil sikre, at SOK for fremtiden indgår aktivt i eftersøgnings- og redningsaktioner for danske fiskere i Østersøen.	13/1	21/1
504. Af Pia Kjærsgaard (FP) om hvorvidt der blev benyttet godkendt redningsudstyr ved den bornholmske kutters forlis.	Spørgsmålet overgået til industriministeren	
582. Af Albrechtsen (VS) om bekræftelse på at også Canada har planer om ikke at have forstærkningsstyrker klar til indsættelse i Nordeuropa.	28/1	9/2
589. Af Bjørn Westh (S) om bekræftelse på at forsvarschefen har optrådt som beskrevet i et åbent brev fra en seniorsergent ved Prinsens Livregiment.	29/1	10/2
661. Af Albrechtsen (VS) om undersøgelse af to tilfælde hvor USA har haft fly med atomvåben på Thule-basen og om regeringens retningslinjer i tilfælde, hvor USA påberåber sig en nødsituation i forbindelse med A-våbenfly	11/2	20/2
678. Af Pia Kjærsgaard (FP) om ekstrajobs, folketingsmedlemmer i kraft af deres folketingsmandater besidder inden for ministeriets område samt hvad disse giver i vederlag.	12/2	23/2
689. Samme spørgsmål.	12/2	4/3
696. Af Albrechtsen (VS) om USA er i færd med – med dansk godkendelse – at opføre atomdrevne radaranlæg eller planlægger noget sådant i Grønland.	13/2	23/2

699. Af Albrechtsen (VS) om salget af dataoplysninger om Grønland til brug for styringen af USAs krydsermissiler er en krænkelse af det afgørende princip, at USA ikke må bruge Grønland til offensive formål.	13/2	23/2
700. Af Albrechtsen (VS) om Geodætisk Institut har lovhjemmel til at sælge oplysninger til USA, som USA kan bruge til at styre krydsermissiler over Nordgrønland med.	13/2	23/2
758. Af Pelle Voigt (SF) om dokumentation for påstande om, at Sovjetunionen skulle være ansvarlig for den danske debat om USAs radaranlæg ved Thule.	27/2	4/3
760. Af Pia Kjærsgaard (FP) om hvor meget Den kommitterede for Hjemmeværnet aflønnes med.	2/3	10/3
773. Af Pelle Voigt (SF) om at meddele forsvarrets befalingsmænd, at de skal standse den usaglige og småsadistiske praksis, som er skildret i bladet "Fagligt Forsvar"	3/3	11/3
827. Af Pia Kjærsgaard (FP) om hvilke offentligt betalte ekstrajob folketingsmedlemmer besidder ved siden af deres folketingsmandat, som vedrører ministeriets område, samt størrelsen af denne løn.	11/3	18/3
894. Af Thoft (SF) om hvorvidt samarbejdsaftalen mellem forsvar og politi giver mulighed for, at forsvaret i fredstid kan stille mandskab og materiel til rådighed for løsning af politimæssige opgaver.	18/3	25/3
936. Af Albrechtsen (VS) om at de britiske forstærkningsstyrker, som kan blive indsat i Danmark, ikke udstyres med de nye kortdistanceatomvåben.	25/3	1/4
942. Af Tommy Dinesen (SF) om hvorvidt det er forsvarligt, at redningshelikoptere ikke har læge med ved redningsaktioner på havet.	25/3	1/4
990. Af Pia Kjærsgaard (FP) om initiativ til at garnisonsplanen ændres, således at Fynske Livregiment kan blive i Odense.	3/4	14/4
1040. Af Tommy Dinesen (SF) om hvorfor ministeren ved ansættelse af farvandsdirektør ikke har lyttet til, hvad et enstemmigt ansættelsesudvalg anbefaler.	15/4	29/4
1072. Af Tommy Dinesen (SF) om en værkfører i 17. lønramme inden for Forsvarsministeriet er en arbejdsleder med det ansvar og de beføjelser, en leder normalt har.	22/4	6/5
1074. Af Pia Kjærsgaard (FP) om ministeren endnu engang vil overveje nedlæggelse af Fynske Livregiment.	22/4	28/4
1101. Af Albrechtsen (VS) om regeringen nu vil skabe fuld sikkerhed for, at danske fiskere kan fiske i fred for de vesttyske ubåde.	28/4	6/5
1108. Af Albrechtsen (VS) om ministeren vil afkræve NATO dokumentation for den påstand, at der på NATO-siden kun skulle være 88 atomvåben i Europa med en rækkevidde under 500 km.	29/4	6/5
1146. Af Albrechtsen (VS) om ministeren vil erkende, at TV-Avisen den 28. april opgav tallet 88 og ikke tallet 280 for det antal kortdistanceatomvåben, der findes i Vesteuropa på NATO-siden.	6/5	13/5

1179. Af Albrechtsen (VS) om regeringen på det skarpeste på NATO-NGP-mødet vil protestere imod planerne om at placere flere kortdistanceatomvåben i Vesteuropa.	13/5	20/5
1208. Af Albrechtsen (VS) vedr. deployering af nye amerikanske atomvåben i Vesteuropa.	20/5	1/6
1222. Af Svend Andersen (S) om beslutningen om at fjerne redningshelikopteren fra Bornholm.	22/5	3/6
1227. Af Riishøj (SF) om ministeren betingelsesløst vil fortsætte med at bidrage med danske styrker på Cypern, efter at Sverige agter at sige stop.	25/5	4/6
1236. Af Albrechtsen (VS) om ministeren vil benægte, at NATO/USA i 1985 til 1995 opstiller ca. 2.000 nye kortdistanceatomvåben i Vesteuropa.	26/5	11/6
1237. Af Albrechtsen (VS) om opstilling af de nye kortdistanceatomvåben i Vesteuropa vil give det samlede arsenal såvel større samlet sprængkraft som øget rækkevidde.	26/5	11/6
1238. Af Albrechtsen (VS) om ministeren vil benægte, at han i Montebello godkendte en plan om udvikling af nye kortdistanceraketter med længere rækkevidde end Lanceraketterne til opstilling i Vesteuropa.	26/5	11/6
1239. Af Albrechtsen (VS) om ministeren vil give Folketinget en redegørelse om sammenhængen mellem de 2.000 nye kortdistanceatomvåben, de nye kampdoktriner (FOFA mv.) og muligheden for tidlig førstegangsbrug af atomvåben.	26/5	11/6
1240. Af Albrechtsen (VS) om hvorfor NATO-forsvarsministrene har beskæftiget sig med muligheden for konsultationer om efterfølgende brug af atomvåben.	26/5	11/6
1241. Af Albrechtsen (VS) om NATO efter 1995 ifølge de vedtagne planer fortsat vil have mere end ét atomvåben pr. km grænse i Vesttyskland.	26/5	11/6
1247. Af Albrechtsen (VS) om i hvilke situationer luftvåbenet må flyve med armerede raketter, og om fejlaffyringen den 26. maj vil føre til indskrænkninger i adgangen til at flyve med skarp ammunition og armerede missiler.	27/5	9/6
1315. Af Albrechtsen (VS) om ministeren vil benægte, at NATO-planlæggerne opbygger mærkelige og komplet urealistiske fjendebilleder.	19/6	30/6
1316. Af Albrechtsen (VS) om NATO i atomkrigsøvelsen Wintex/Cimex 1987 den 10. eller 11. marts 1987 beordrede førstebrug af atomvåben.	19/6	30/6
1317. Af Albrechtsen (VS) om de danske deltagere i Wintex/Cimex 1987 blev konsulteret om NATOs førstegangsbrug af atomvåben, og om regeringen godkendte dette skridt.	19/6	30/6
1341. Af Hanne Thanning Jacobsen (SF) om hvor mange bombetrusler der har været i de sidste 5 år i Københavns centrum.	26/6	6/7
1389. Af Albrechtsen (VS) om ministeren vil bestride, at det er overvejende sandsynligt, at den amerikanske fregat McCloy medbringer atomvåben på sit besøg i Aalborg den 2. juli 1987.	2/7	14/7

1433. Af Thoft (SF) om ministeren vil standse forsvarrets torturlignende afhøringsøvelser, efter Danmark har ratificeret torturkonventionen, og denne nu er trådt i kraft.	9/7	20/7
1469. Af Albrechtsen (VS) om der i forbindelse med en kommende forsvarsordning vil blive indført forbedrede sikkerhedsregler i forsvaret.	15/7	21/7
1489. Af Albrechtsen (VS) om regeringen i NATO vil rejse krav om, at Montebello-beslutningen ændres, således at der ikke opstilles nye Lance-missiler i Vesttyskland.	16/7	24/7
1546. Af Albrechtsen (VS) om USA bruger Station Nord til sporing af sovjetiske ubåde med henblik på offensiv krigsførelse, og om regeringen vil stoppe denne aktivitet.	28/7	4/8
1561. Af Albrechtsen (VS) om kontreadmiral Grentzmann i forbindelse med NATOs Wintex/Cimex-øvelser planlægger internering af "upålidelige elementer" i krisesituationer.	29/7	10/6
1567. Af Preben Lange (S) om ministeren vil bekræfte, at NATO-øvelsen WINTEX-87 har fundet sted.	30/7	10/8
1570. Af Preben Lange (S) om ministeren vil definere begrebet en international krise.	30/7	11/8
1573. Af Preben Lange (S) om ministeren vil definere chefen for Grønlands Kommandos kompetenceområde over for danske og grønlandske myndigheder.	30/7	11/8
1621. Af Albrechtsen (VS) om NATO-øvelsen Wintex/Cimex 87 også har omfattet Færøerne, og om de færøske myndigheder har været inddraget.	5/8	-
1627. Af Albrechtsen (VS) om vilkårene for politiske partiers lån eller leje af militære enheder til valgkampsformål, underholdning ved politiske møder mv.	6/8	17/8
1628. Af Albrechtsen (VS) om "Outpost Heritage", der har Station Nord som støttepunkt, ikke har til formål at afprøve lytteudstyr med henblik på ubådsjagt.	6/8	13/8
1664. Af Pelle Voigt (SF) om ministeren vil garantere, at Hjemmeværnsbladets redaktørs afgang ikke udnyttes til partipolitisk på Socialdemokratiets bekostning at styrke højrefløjen i hjemmевærnet yderligere.	12/8	18/8

(i alt 79 spørgsmål) fordelt på partierne på følgende måde:

S	11	KF	1	SF	26
FP	7	VS	34		

Tillæg 2:

Forsvarets materiel

Hæren

Benævnelse	Aktionsradius		Besætning	Max. hastighed	Bevæbning	Stige- evne	Vade- evne
	Terræn	Vej					
Kampvogn (Centurion)	50-140	100-270	4	34	1x84 mm eller 1x105 mm 1x12,7 mm 1x7,62 mm	30°	1,4 m
Specielt udstyrede kampvogne (Centurion) med dozer, bjergningsvogn med spil.							
Kampvogn Leopard (A1)	200	400	4	65	1x105 mm 2x7,62 mm	30°	2,25 m
Kampvogn (M 41)	250-450		4	72	1x76 mm 2x7,62 mm	30°	1,0 m
Pansret mand- skabsvogn (M 113)	320-400		13	65	1x12,7 mm	30°	Amfibisk
Specielt udstyrede pansrede mandskabsvogne: Med mortar 81 mm, med dozer, med pejleradar Green Archer, mekanikervogn med kran.							
Selvkørende haubits (M 109)	355		6	56	1x155 mm 1x12,7 mm	30°	1,0 m
Pansret kranvogn (M 578)	965		3	55	1x12,7 mm	30°	1,0 m

Helikopter	Anskaffelsesår	Fabrikat	Anvendelse	Max. hastighed (km/t)
Hughes	1971	Hughes Tool Co. (amerikansk)	Observationshelikopter	230

Søværnet

Type	Bygge- år	Læng- de m	Bred- de m	Dybg- m	Fart knob	Armering	Besæt- ning	Antal besæt- ninger	KLASSE og enheder
Fregat	1965	112	12	4,5	30	Sø/sø missiler Sø/luft missiler 1x27 mm (dob) 4x40 mm 4x20 mm Dybdebomber Torpedoer	176	2	PEDER SKRAM Hertuf Trolle
Korvet	1977-80	84	10,3	4,5	28	Sø/sø missiler Sø/luft missiler 1x76 mm 4x20 mm Dybdebomber	90	3	NIELS JUEL Olfert Fischer Peter Tordenskiold
Minelægger	1962-63	77	13	3,5	17	4x76 mm 4x20 mm Miner	113	4	FALSTER Møen, Fyen Sjælland
	1977-78	45	8,2	2,3	12	2x20 mm Miner	27	2	LINDORMEN Lossen

Type	Bygge- år	Læng- de m	Bred- de m	Dybg- m	Fart knob	Armering	Besæt- ning	Antal besæt- ninger	KLASSE og enheder	
	1964-65	30	8,0	2,5	50	1 eller 2x40 mm 4 eller 2xTorpedoer Miner	24	6	SØLØVEN Søridderen Søbjørnen Søhesten Søhunden Søulven	
	1975-78	46	7,4	2,5	40	1x76 mm 4xTorpedoer og/eller sø/sø missiler Miner	24	10	WILLEMOES Bille, Bredal Hammer Huitfeldt Krieger, Norby Rodsteen Søhested Suenson	
	1954-56	44	8,5	2,5	13	1x40 mm	31	3	SUND Grønsund Guldborgsund Vilsund	
	1960-64	37	6,8	2,0	20	1x40 mm 1x20 mm Dybdebomber Miner	23	8	DAPHNE Dryaden Havfruen Najaden Neptun Nymfen Ran, Røla	
	1956-63	55	4,5	4,0	16	8xTorpedoer	33	2	DELFINEN Spækhuggeren Springeren	
	1969-70	44	4,6	4,5	18	8xTorpedoer	21	2	NARHVALEN Nordkaperen	
	1962-63	72	11,5	5,0	18	1x76 mm Dybdebomber Helikopter LYNX	72	4	HVIDBJØRNEN Vædderen Ingolf Fylla	
	1973-75	75	12	4,5	18,5	1x76 mm Helikopter LYNX	60	1	BESKYTTEREN	
	1960	27	7	3,0	10	2x20 mm	14	2	MAAGEN Mallemukken	
	1973	31,4	7,7	5,8	12	2x20 mm	14	3	AGDLEK Agpa, Tulugaq	
	1969	25,5	6,0	3,0	11	2x20 mm Miner	9	9	BARSDØ, Drejø Fare, Løse Romsø, Røme Samsø, Thure Vejrø	
	1975	13,3	4,5	1,2		1xmaskingev.	5	2	BOTVED (stor) Y375, Y376	
	1975	9,8	3,3	0,9		1xmaskingev.	4	3	BOTVED (lille) Y377, Y378, Y379	
	1945	53	10,0	4,0	11	1x20 mm	13	2	RIMFAKE Skinfaxe	
	1985	37	7,6	2,7	11		4	1	SLEIPNER	
	1931	75	10	3,7	14		55	1	DANNEBROG	
	1979-81	Kropslængde: 15,2 m (med rotor og hale foldet: 10,6 m), rotordiameter: 12,8 m højde: 3,6 m, operativ fuldvægt: 4300 kg maximal fart: 140 knob.						2	8	LYNX S-134, S-142, S-170, S-175, S-181, S-249 S-191, S-
	1985 -	54	8,6	3,0	30	1x76 mm og minerydnings- udstyr eller sø/sø missiler og antimissil- udstyr eller miner og antimissil- system.	15-28	1	FLYVEFISKEN	

Flyvevåbnet

Flytype	Anskaffelsesår	Antal eskadriller	Fabrikat	Anvendelse	Max. hastighed (km/t)	Bevæbning
---------	----------------	-------------------	----------	------------	-----------------------	-----------

Kampfly

F-16	1980	4	General Dynamics (amerikansk)	Jagerbomber Interceptor	2200	1x20 mm bomber og raketter
RF-35 Draken	1970	1	SAAB (svensk)	Rekognosceringsfly Jagerbomber	2200	6 kamerastationer 2x30 mm bomber og raketter
F-35 Draken	1970	1	SAAB (svensk)	Jagerbomber	2200	2x30 mm bomber og raketter

Transportfly m.m.

C 130 Hercules	1975		Lockheed (amerikansk)	Transportfly	620	
G III Gullstream	1981		Gulfstream American (amerikansk)	Fiskerinspektion	950	
T-17	1975		SAAB (svensk)	Skolefly m.v.	250	

Helikoptere

S-61 Sea King	1965	1	Sikorsky (amerikansk)	Redningshelikopter	250	
---------------	------	---	-----------------------	--------------------	-----	--

Raketter

Type	Anskaffelsesår	Antal eskadrill.	Anvendelse	Rækkevidde km
Hawk	1965 1983-86	8	mod fly i lav og middel højde	40

Hjemmeværnets materiel

Benævnelse	Kaliber	Største skudafstand	Gennembrydningsevne panserstål	Antal skud pr. minut
Ud over alm. håndvåben: Maskingevær M/62	7,62 mm	600-1000 m		1200
Panserværnsrakiet M/72	66 mm	250 m	30 cm	
Dysekanon M/65 og Carl-Gustaf M/79	84 mm 84 mm	500 m 700 m	40 cm 40 cm	
Hjemmeværnsskutter	Antal	Bemanning	Bevæbning	Opgaver
	37	8-12	Alm. håndvåben og Maskingevær M/62	Farvandsovervågning, anløbskontrol, søredningstjeneste
Luftmeldepost	385	7	Alm. håndvåben	Observation af lavt-gående fly, ABC-varsling m.v.
Lavvarslingscentral	6	30	Alm. håndvåben	Fly- og ABC-varsling